Karel Matěj Čapek - Chod:

KAŠPAR LÉN MSTITEL

DÍL PRVNÍ
- 1 -

Kašpar Lén vracel se z vojny domů; odbyl si svá tři léta.

Totiž domů...! Neměl vlastně žádného domova. Když z vlaku na pražském nádraží vystoupil, věděl ovšem, kam půjde odtud, jako by domů šel, ale nevěděl, až dojde, kam před vojnou jako domů chodíval, zda bude stále ještě jako doma uvítán.

Tato pochybnost, jím samým zaviněná - nestaralť se o tuto otázku po celá tři léta vojenská -, změnila se v rozpaky, dosti živě pociťované, když se octl u posledního nároží, za nímž ležel jeho „jakýsi domov“.

Prošel úzkou strmou uličkou, soutěskou to, ústící do X-ské ulice na hořejším Novém Městě, a na vysoký, štíhlý, starobylý patník složil pro chvíli své břímě, neveliký kufřík, týž, ve kterém druhdy jako fasádník nosíval drobnější své nádobí na stavbu. Lén byl zedníkem v občanském životě.

Posloužil mu na vojně.

Teď byl kufřík plný hroznů, nakoupených z posledních grošů, aby něco z jižních Tyrol s sebou přivezl. Chatrné dno sešlého kufříku šestatřicetihodinnou jízdou ještě víc zchátralo, a Kašpar horlivě utíral zátylí od lepkavé šťávy, mokvající z jeho ostudného zavazadla, za celou cestu tisíckrát prokletého. Že bude v kufru z vína jenom mláto, věděl nazpaměť.

Myslil tím darem na domov. Domov? - Jak se to vezme. A - jak ho přivítají! Netrápil si tím příliš hlavu. Nepřivítají-li, půjde s Kristem o dům dále, „jejich“ není, právo na ně nemá.

Ale přece jenom celá ta cesta z Rovereda až do Prahy byla sem do X-ské ulice. Po celou vojančinu ani se mu o X-ské

ulici valně nezazdálo, ale když na roveredském nádraží záložníkům řekli, že přijedou do Prahy v pondělí večer před šestou, napadlo mu, že je rád, že se bude moci ještě za dne podívat.

Zdržel se ještě nějakou chvíli s kamarády při loučení; toť se ví, že to zalili, no a teď je tady.

Což, najisto ovšem nejde, a nemůže také vědět, mají-li postel prázdnou. To se ví, že tři léta nečekali na „spořádaného řemeslníka“, a že měl hned, jak se postel uprázdnila, náhradníka.

Jak je jízdou rozmlácen, mrzelo by ho to zatraceně, kdyby se musil někde po špelunkách ohlížet.

Vzal chutě zas kufřík na rameno a vykročil.

Kdyby jistě nevěděl, že je na místě, ani by se hnedle nevyznal. Z novin, jež vojáci společně odebírali, věděl ovšem, že se i v X-ské bouralo, ale že tolik, ani se nenadál.

Čím víc, tím líp! To každý zedník rád vidí, když se hodně staví.

Když odjížděli před třemi lety osmadvacátníci do Trevisa, vypadalo to tu, jako když šikovatel zakomanduje: „Ruht!“ - „Pohov“ všechny domy z řady. Dnes čouhají tu už tři čtyři činžáky proti polední straně ve stavební čáře; hodně musily couvat.

Ty už stojí: Herg'stellt!

A hned vedle staví se nanovo.

Nad hotovým přízemkem leskly se klády lešení, prškou nalakované, ve slunci z nízka do ulice zírajícím, a někde odleskem jeho oko až oslňovaly. Kytka na rohovém stěžni se svislými papírovými fábory byla deštěm napita a svítila jak stříbrná.

Zrovna naproti staveništi s kytkou zastavil se Kašpar Lén před zvětralým domem, jaksi do sebe zhrouceným, stojícím

jen tak v ruce boží a se slitováním obou sousedů, že starocha pod pažím drželi, věrní braši. Však děkovali jen spojeným silám svým, že se už dávno neporoučeli, stará Praha!

Tady v tom domě byl Kašparův domov „jak se to vezme a jak ho přivítají".

Což, hodilo by se to tuze. Třebaže dělal před vojnou jenom pačok, nezahodil by ani zděnou práci a šel by třeba za „rochně" (zedník zdiva), jen kdyby ho „paličák" (polír) tady naproti vzal.

To starý Kryštof jistě rochní tady, no, to se ví, když to tu má u huby.

S tou myšlenkou vešel do průjezdu už úplně tmavého, čapatou klenbou prolákléhо, jako chodba do doupěte. Schodiště sem ústící také vyhlíželo spíš jako výpad ze sluje, křivolace vedlo kamsi vzhůru.

Podkůvky na vojenských botách Lénových chrastily na kotlavé dlažbě a jasněji i tlumeněji ozvaly se na dvorku, zapadlém ve čtyřech stejně vysokých stěnách.

U nízké, hnijící dřevěné kůlny zabočil Lén do dveřního pažení bez veřejí a podle dávného, třemi lety přerušeného zvyku vystupoval po schodech, kolem osy bez zábradlí náhle zatáčejících.

Šel najisto hurtem, hmataje po hladké zdi, vyleštěné několika generacemi, a vystoupiv do patra, po několika krocích zarazil.

Tu na chodbě nenahmátla ruka skříň, v paměti jeho stojící. Prsty zajely hned k prkenné obrubě dveří, vytisknuté ze stěny tlakem sta let, a Lén poznal hned, že není něco v pořádku.

Nebyl by to jindy učinil, ale teď na dveře zaklepal.

Už dutý ozvuk poučil jej, na čem je, a skutečně, když sáhl po klice, otevřely se sic dveře šeptmo jako vždycky a jak bývá

u nevyléčitelně vlhkých místností, ale z vnitřka zašilhalo na něj jediné okno bytu zrakem smutné opuštěnosti, teskně výmluvným, že se ve tmě sotva viditelně ukázalo.

„Dobrej večír!“ řekl Lén do prázdného pokojíka nazdařbůh, neodpověděl mu nikdo a nic, leda stručná, nevrlá ozvěna na důkaz, že tu sama bydlí, a pak nastalo výsměšné šuškání v listoví zahrady za oknem.

Prška změnila se zase v plískanici.

Zakašlal schválně, jenom aby ještě jednou slyšel hlas prázdnoty, a zavřel...

Vtom zasvitlo na chodbě červenavým svitem z dveří protějších, které se právě tak šeptem otvíraly.

„Dopajeto,“ řekl jasný ženský hlas, „kohopá hledáte?“

Na prahu ukázal se stín malé postavičky ženské, která se hned vrátila pro lampu. Nebylo na ní skla, a žena svítila si čadivým plamenem nahoru na dlouhého Léna. Sotva dosáhla.

Přišlo s ní ke dveřím tolik dětí, že se zdálo, že jich musí býti vzadu ještě plná světnice.

Zedník Kryštof už tady nezůstává?“ ptá se Lén.

„Zavři, prosím tě, dyť táhne!“ prohodil mrzutě kdosi z vnitřka.

„Ale človíčku, už dávno ne!“ odpovídá ženština bez ohledu na mrzouta uvnitř.

Mrzout přišel sám; byl to ramenáč v čepici veřejného o posluhy, a vida na hlavě Lénově vojenskou čapku, změnil ihned náladu.

„A to je voják! No to pojďte, vojáčku, dál, no přijeli jste dnes, přijeli, viděl jsem u nádraží. Můj regiment a kumpanyje, to se zná.“

Dveře zašeptly vlhce za celou společností a lamželezo v posluhovské čepici zdvihl za přezku u kalhot nejstaršího

ze svých odnoží, vyndal pod ním něco rozviklaného, jakž takž čtyřnohého, a nabídl Lénovi.

Kluk, který čekal patrně na návrat světla, aby pokračoval ve psaní, postavil se u stolu a upjal na neznámého oči, jichž bylo vyvaleno tolik párů, kolik dětí ve světničce, nahonem neodhadný to počet.

Všichni koukali, co řekne vytáhlý mladík v obkrátlých kalhotách a kabátci těsném, na prsou násilně dopjatém.

„No tak bych si sedl přeci," přerušil mlčelivé rozpaky přednosta domácnosti v červené čepici, „však jste se prošel dost až z Netálie!"

Lén stál tu ještě s kufříkem na rameni, i postavil jej tak zostra na podlahu, že se rozviklaná deska dna úplně odloupla. Z otvoru vyhrnula se černá kaše a za ní hromada velkozrnných hroznů.

Kupa dětí vybuchla v nezkrocený smích nevinné škodolibosti, tím hlučnější, že Lén se lekl, až jazyk mezi zuby vrazil.

„A stafra, stafra, vojáčku, to ste to ňák špatně přibil!"

Tatínkův žert rozesmál děti ještě víc.

„Tak vidíte, pozvete cizího, a dělám vám tady sajrajt," omlouval se Lén, „to bude mít mladá paní radost!"

„Copak mladá paní," odtušil hostitel, „ale děti, ty budou nadávat na takovej sajrajt. Viď, Vojto?!"

Lén se vtípil, a vybíraje z nenadálého nadělení, rozdával na všecky strany dlouhýma rukama, hned až k dětským ústům dosahuje.

Led roztál, a Lén byl hned jejich, jako mezi svými.

„I jen si nedělají žádný outraty," počala Lénovi „mladá paní" onikati, potěšena z titulu a z obdarování dětí, „dáš to hned nazpátek, Vojto, a ty, Karlíku, taky!"

„„šak bych také nevěděl, co s tím; kdybych to tady mohl nechat všechno, jak to leží i s tím kufrem, tak bych byl nejrač...“

„Mámo, dej sem teda mísu!“ mínil zištně a upřímně starý.

„Nestyděl bysi se, tatíku? Kdo ví, komu to ten človíček veze, a ty bys ho okraď!“

„No, myslel jsem na Márynku Kryštofovu,“ rozhovořil se Lén, přiznávaje se tak náhlým roztajením mezi rovnými sobě lidmi k myšlence, kterou si výslovně po celou cestu nepřipustil, „ale když už tady nebydlí ta rodina, a hledat je, kufr je od sebe...“

A Lén umlkl.

Pohled, mezi jeho hostiteli nápadně vyměněný, vzal mu slovo.

Žena začala škrábat v hrnku, muž utáhl plamen v lampičce, bez cylindru hořící, a venku pleštil déšť o dlažbu dvorka.

„Kde by jako zůstávali staří,“ načal muž zase řeč, „to vám nepovíme... jestli jsou vůbec v Praze.“

A zas mu byl plamen příliš malý, povytáhl knot, až čadil.

„Staří se stěhovali s velkým rámusem, je to půl léta,“ dodala žena, „něco měli s domácím, ňákej škandál, snad skrz činži.“

A velice rychle nakládala hrozny na mísu, tak rychle, jako by se bála, že Lén následkem nepříznivých zpráv o jeho známých dar odvolá.

„Staří, to jest rodičové,“ řekl Lén, „a co dělá ta holka... ?“

„Ta šla už předtím, dříveje...“

„Do služby?“

„My jsme tady na Havla rok,“ rozešvitořila se náhle hospodyně, „no, jojojo, navlas půl léta je to!“

„A co vy jste jejich, tejeh Kryštofů, syn, přítelskej, nebo známej?“ zpytal hostitel.

„Docela cizí, býval jsem u nich na kvartýře.“

„Tak se vám to může říct. Tak ta holka slouží. Slouží... jenže bude ona mít... moc pánů," zarepetila „mladá paní".

„Chech," zachechtl se Lén nuceně, „já taky měl moc pánů, snad naposled neslouží na vojně?"

„I bude vono mezi nima vojáků taky dost, blízko kasáren je to..."

Lén frkl na sucho, naklonil hlavu a trolil mezi prsty chudou špičku řídkého rusého knírku.

„Alto Adige," bručivě slabikoval hostitel název novin, velikými červenými skvrnami od vína rozmoklých, kufřík s hrozny byl jimi vyložen.

„Tak ono je to takový," řekl potom Lén s okázalou lhostejností, aby si nikdo nemyslil.

Nastala trapná pomlka, až konečně posluha, po hodné chvilce zahloubání do rozmočených novin, z nichž ovšem nerozuměl ani slabice, sňal cvikr, a dvě světýlka, předtím na tváři mu hrající, chvěla se nyní pod skly na složených hrstích dělníkových, ohromných vychytaných prstů, jež byly obtočeny hnedle až navrch kamennými mozoly.

„Taliánský noviny," povídal starý, ale pohlédna Lénovi do tváře, hned změnil tón a pokračoval:

„No, řekli jsme, co víme, a snad i to jsme si mohli nechat! Člověk se nenadá, ale ptal jste se sám. Soudit nesmí nikdo nad druhým, každý má svou hvězdu a na tej je to psáno, co ho čeká. To víte, já klepy nesháním, to ženský vedí mezi sebou, byli tady čtvrt léta s námi na jednej chodbě, a já si děvčete tuze ani nevšímʼ, a do takových míst ani nechodím..."

Byl by snad mluvil tak ještě chvíli, ale Lén se vzchopil.

„Nebudu zdržovat, už je taky kolik hodin."

„Tak zaplať pánbůh za ty hrozny!" zastavila se před ním hlasem bezzubě a mazlivě breptavým matka posluhovy rodiny,

„něco jsem pleskla víc, než jsem měla, ale proto se na nás nehněvají, byli by se to dozvěděli tak jako tak.“

„‚bohem!“ vydechl Lén ze zaschlého hrdla a sáhl na kliku; ježto se mu však toho pozdravení zdálo málo na tak dlouhé posezení, dodal ještě, odkašlav si:

„Tak dobrou noc!“

Posluha provázel jej se světlem až ke schodům, a tu se Lén obrátil:

„Však nemuseli, tady jsem se potmě nachodil dost... každou hodinu...“

Chvíli stáli naproti sobě, a staroch pozoruje Léna cvikrem až na kraj nosu posazeným, viděl, že se mladý záložník jaksi zarděl.

Velice zdlouhavě sáhl Lén za přeloženou obrubu vojanské čepice, vyňal odtud dvě tlusté, nezvykle tmavohnědým tabákem nabité cigarety. Jednu podal hostiteli a druhou přidržel k plameni lampy.

„Aha, z Rivoli,“ prohodil staroch znalecky, „ještě je tam pašujou?“

Dýmaje tak, že mu do tváře ani vidět nebylo, zahovořil Lén s unáhlenou srdečností:

„Abysme si rozuměli, proč; mám já u těch lidů ještě nádobí svoje zednický, a je toho několik kousků, tak bych přece jenom rád věděl, kde oni teď zůstávají, a to se nikdo nedozví než od té, od... toho děvčete...“

„Ale cakra, cakra to nádobí, zednické nádobí, mám já už taky hlavu, aby ji hodil psu, dyť tady nechali nádobí plnou sednici, dyť se můžete hned na to podívat, a že mě to hned nenapadlo!“

Zavadil loktem o dveře prázdného bytu, otevřely se šeptem, a vysoko nad hlavou posvítil Lénovi dovnitř. Bylo tam vidět

v koutě skutečně něco zednického náčiní, lžíci, kladívko, krokev, váhu vodní, misku na cement a několik fasádnických dlouhých pravítek, motouzem svázaných.

„Vydal bych vám to hned beze všeho," řekl nenadálý přítel Lénův, třebaže Lén nijak nevypadal, jako by se chtěl na svůj majetek bezodkladně vrhnout, „ale to víte, že k tomu musí být domovník, no, přijděte si zejtra."

Ale Lén se nehýbal, stál jako dub, jenom z jeho cigarety valily se valouny kouře.

Staroch hleděl na něj chvíli upjatě pozorně, v očích kmitla mu jiskra porozumění a pološeptem prohodil:

„Je to u cajkhausu hned za rohem v Červené uličce."

Jaksi ostýchavě sáhl Lén za čepici a podal mu ještě jednu tlustou cigaretu. Týmž zajiklým hlasem, zlomeným zprávou o přebývání Kryštofovic děvčete, vydechl ještě jednou: „„boem!" a rychle odešel.

„Copak bude s tím kufříkem?" volal za ním staroch, když už Lén byl dávno na dvorku...

Stoje zase ve vratech, Lén po několikastokráte už od té doby, co svlékl vojáka, opětoval marný pokus, uvésti civilní šat, naposled před třemi lety svlečený, v soulad se svou postavou; ale ani tentokráte nepodařilo se mu přetáhnout útlou vestičku přes vychrtlý břich, a také rukávy kabátce couvly hned zas nazpět do poloviny jeho ploského, ale širokého předloktí.

Přivíraje oči štiplavému kouři nejsprostší vlašské cigarety, četl na červené tabulce přes ulici, osvětlené již výstražnou stavební lampičkou:

„Stavba domu Jindřicha Konopíka..."

Deštěm polita leskla se tabulka krvavě od rudého skýlka lampičky, a Lén utanul zrakem na ní, choule se jaksi zimomřivě

před dešťovými kapkami u vrat. Hnedle jej tu v Praze mrazilo, zvykl na tridentskou pohodu.

„Jindřicha Konopíka," šeptal a náhle jím to jméno pohnulo do kroku. Udělal dva tři a nad jasně osvětleným krámkem kupeckým hned vedle vrat na nepoměrně veliké tabuli firemní četl tože jméno:

„Jindřich Konopík, obchodník se zbožím koloniálním."

„Na mou duši, ten samej! Tak vida, zrovna naproti si to koupil," prohodil Lén sám pro sebe, „no, to se mu může hned říct o práci."

Přešel před krámkem sem tam, ošíval se chvilku:

„Jednou to není zednický, říkat pánu a ne mistru polírovi, a po druhý sem musím zejtra tak jako tak, a za třetí mám hlad jako pes."

Ale než se dal na pochod, podíval se přece na okamžik, ale důkladně do krámku. U samých skleněných dveří skloněn nad pultem přebíral se v účtech mužík, na pohled nemladý, jak se podle jeho úplně holé, jak slonová kost bílé lbi souditi mohlo.

„Ale! Pan Konopík!" pomyslil si Lén, „ten špatně hospodařil za ty tři léta s vlasama."

A bylo mu do smíchu, leč jen na okamžik. Vzápětí zabolelo ho jako spálenina na duši; jako když puchýř nedávno vzniklý prodře. Lén věděl, odkud jej má.

Zahnul těsně k potemnělé řadě domů, aby se skryl co možno před deštěm, nyní tak těžkými kapkami padajícím, že slyšitelně klepaly na skla svítilen, v nichž plynové plameny po větru plápolaly jako přišpendlený motýl. A vítr, jak letěl ulicí, udeřil po řadě na všechny svítilny a každou zachřestil.

Lén šel dlouho, neustále potahuje krátkou vestu přes pás, až konečně zastavil u uzenářského krámku poslední jakosti. Žaludek zatáhl v něm za jícen zrovna vztekle právě v tom oka-

mžiku, když uhodl svůj čas, jako bývá u všech dělných lidí. Ohmatal pod obrubou vesty v kapsičce tři zlatníky a něco drobných.

Z krámku vyšel Lén s ohromným kusem čehosi, patrně velice chutného; hlavu do archu novin, v němž se pochoutka jeho jako plástev prsti černala, zrovna zatínal. Naposled hltavost jej tak překonala, že si až zastavil i obrátil se až doprostřed jízdní dráhy, a tu hostinu svou dokončil rvačkou s notným klínem chleba. Byla ho čtvrtka i ubývalo ho mezi zuby Lénovými sousty bezmála jako pěst.

Arch novin, od hojného tuku až do černa skvrnitý, držel prázdný mezi dvěma prsty svislé ruky chléb dojídaje, až z něho zbyl umolousaný chuchval střídky. Nebyl to velký kus, ale Lén přes to, že jedl až dosud stejně hltavě, za nic na světě nebyl by do úst vpravil tento zbytek.

Pomalu zabalil jej do papíru, smáčkl v dlani, a po dvou třech krocích, jda stále uprostřed ulice, papír upustil.

Šoural se stále pomaleji, až zatočil do těsné křivolaké uličky a v ní zapadl do výčepu lihovin, zabořeného hluboko v chodníku a do dálky jako zhasínající ohniště svítícího rubínovými, zelenými, žlutavými lahvemi výkladce.

-2-

Bylo už notně přes půlnoc, když Lén jda kolem zbrojírny zasalutoval vojenské stráži, vypjav hruď podle řádu a nakročiv parádním chodem. Za rohem však hned schlípl a zhroutil se Lén zase v postavu, na níž nic nebylo ze vznosného vojáka, jak se byl včera z Tyrol do Prahy vrátil.

Žhavý nápoj, vypitý tam v nálevně do chodníku zabořené, jako by byl v těle Lénově, vyhloubil, vyleptal dutinu, kterou nut-

no bylo schoulením postavy zaplnit. Už nemusil vestu stahovat přes pás.

Šel uličkou tmavou jako rokle. Kdesi na druhém jejím konci neviditelnou, nárožím skrytou svítilnu prozrazoval malý svit.

Loktem drhna o hrubou omítku šel Lén vpřed váhavě a stále váhavěji, čím více blížil se místečku, uprostřed uličky tušenému. Skupina kamenů ve vlhké dlažbě zasažena byla tu reflexem světla blikavého původu.

Ozvalo se zakašlání a šoupnutí střevíce o kamenný stupeň, Lén o protější zeď opřen nerozeznával, kdo to, neboť blikavá lampa visela za druhými, vnitřními skleněnými dveřmi, nad několika stupni povýšenými. Ze špinavého obdélníku skla matně vyvěrala tmavým obrysem kulatá ženská hlava, obtočená vlášením rozsochatého účesu; hlava se naklonila vpřed a pod září lampy, těsně za sklem prolínající, ukázala v krátkém zátylí vypouchlé ohbí šíjového obratle.

Ozvalo se to z vrátek, utopených v dlažbě, jako všechny dveře a vrata v celé uličce.

„S-p.. čk!“ nebo něco podobného zašeptala mladice, seskočivši s líčenou rozmarností oběma nohama najednou se stupňů, a tu ukázalo se, jak krátké, široké postavy je. Lén, zhlédnuv k tomu, že má vlasy plavé, téměř bílé, jedním hmatem své kostnaté proláklé ruky popadl ji v záloktí těsně pod širokým ramenem, sněhobíle se ronícím ze živůtku bez rukávů.

Děvče prohnulo se, zasyčelo pod železným jeho sevřením.

„‚svou cestou, ‚šťáku, se žádným kořalou nikdá nejdu!“

Lén nepopouštěl.

„Řvát nebudu,“ jektala, „to ne!“ supala, hledíc rámě vyrvati z Lénovy hrsti.

„Ale tady je!“ vykřikla rdoušeným hlasem a dlaň její vpeřila se strašným políčkem do vychrtlého obličeje Lénova.

Rána byla tak prudká, že vytrhla z Lénovy pěsti její sevřené rameno, děvče vyskočilo na třetí stupeň.

„Ježíši! Lén!“ zhrozilo se a celou tíhou vpadlo mezi kývavé veřeje, že se rozlétly dokořán. Lén za ní, že se veřeje ani nepostačily zavřít. Hned za dveřmi byl dvorek jako dlaň, přeskočila jej dvěma skoky a již byla na schodech. Lén v patách. Schody náhle zatočily, a než se nadál, vskočila tu do skleněných dveří zevnitř vápnem obílených, těsně na schodech ústících. Zapráskla prudce a dvakráte klíčem otočila, ale zámek nezachytil, ve štěrbině mezi dveřmi zůstaly prsty levice Lénovy.

Zaťal zuby a jediným vzepřením ramene otevřel přes to, že veřej po podlaze krouhala její nastavené chodidlo.

„Proboha, moje noha!“ zaskučelo děvče tichým vzkřekem dřepnouc na podlahu, „Ježíši, Je-ží-ši!“ hořekovalo stále tiše, ale náhle ustalo.

Na schodech ozvaly se velké šlápy a hlas skuhravě chrčící, takže ztěžka bylo uznati jej za hlas ženy, spílal zdola:

„Copak se to děje? Mám vzbudit starýho?“

Děvče vzchopilo se se země a našlapujíc na patu přibelhalo k pootevřeným dveřím. Zlobným hlasem, sekanými slovy vyjeklo ven:

„I jsou dole! To je ‚můj‘ a zůstane tu!“

Chrčivé huhlání venku nasadilo ještě zlobněji, ale Márynka Kryštofova, roztočivši zámek naslepo zamknutý, přitřáskla dveřmi a zamkla znova na dva západy.

Ale hned zase dřepla na zem, znovu popadla odřené chodidlo a pokračovala ve svém tiše úpěnlivém nářku:

„Ježíši, té bolest...“

Hlavu vtisknutou mezi kolena, štkala, až se jí směšná jakási štětička z vrcholku účesu trčící natřásala.

Lén pozoroval dobře, že doopravdy nepláče. Hořel ve tvářích, na pravé víc; tu připaloval políček, jejž dole utržil.

Díval se na tu pevným účesem utaženou hlavu, úplným zaujetím zapomínaje na všechno okolí. Násilným vmáčknutím hlavy na kolena rozevřely se praménky nastrojených vlasů, i ukázalo se, že oproti vrchním, nejsvětleji plavým, takřka bezbarvým, uvnitř kštice tmavějším, div nečernají hlubší vlny vlasů, tak hustě vyvěrající, že rozčísnutí nikde ke kůži nešlo. I štětička, z účesu Márynčina trčící, byla takto dvojbarvá.

Léna popadla strašná, co živ byl nepocítěná lítost. Rty mu zkameněly, ale slzy, jež nebyl schopen vyplakati, v chřípí ho rýpaly, skráněmi mu trhaly.

Pohlížeje na plavé, úpravně mnohými průsvitnými hřebínky a jehlicemi na spoustu kadeřinek a tuhých vlasových ozdůbek rozdělené témě dívčiny hlavy, před ním až k zemi ponořené, vzpomněl si na okamžik, kdy po prvé uviděl na místě této ohavně umělé spousty dětský culíček z jednoduchého, narychlo utaženého účesu trčící, dvojbarvý chvostík, bělavě plavý a temně rusý.

Hruď zachvátila mu křeč, mohl jen s namáháním vdechnouti, ale rdousil se, vydechuje v trhavých přestávkách.

Bylo to jednou na stavbě, když Márynka přinesla za otčimem oběd.

Zrovna před polednem byla přestala bouřka, od noci trvající a nesmírným lijavcem provázená, takže zedníci, ač pracovali se žokovými hadry na zádech, musili ze stavby utéci a většinu dopolední doby strávili pod lešením. Zrovna před polednem se slunce rozesmálo, a hned se poslouchalo žblunkání notných krápějí, na krajích prken lešení nabíhajících, veseleji. Odrazem silného, mohutně rozžehajícího světla, náhle s nebe spadlého na rozlehlou, mělkou louž, oči až přecháze-

ly. Na vodě zajiskřilo bílé slunce, a jak oko oslněno od něho uteklo, rozselo se na hladině hned několik modravě stříbrných koulí slunečních. Po nebi prchal skořicový cár mraku za cedícími hnědými valouny roztržených mračen, mocným násilím větru za obzor pěchovaných.

Bylo radostno; z řady zamlklých dělníků ozvala se zas řeč, kouř z Lénovy dýmky zmodral a unášen větrem vrhl na zemi stín tak zevrubný, že v něm byla i vlákna dýmových svitků patrna. A zář rostla, rostla, jako by se slunce s nebe řítilo, celé okolí deštěm zalité úsilno rozblesklo, na ohromnou louž v prokláně materiaľiště nebylo možno prohlédnout, věci od slunce odvrácené úplně zčernaly, a vtom - na protějším břehu jezírka, v písčitou půdu již vsakujícího, postavila se černá, boubelatá postavička Lénovi zrovna mezi ohnivé kruhy, jež mu v očích zůstaly od udeření slunce z vodní zrcadliny v zrak.

Zavalitému puckovi sahaly sukénky sotva po kolena a taška s obědem až hnedle na zem; byla to první „polednice“. Stála zaražena, každodenní cesta na staveniště byla dnes náhle zatopena. Nedlouho rozpakovala; hned vydala se na cestu kolem. Leč potkala ji nehoda - dostala se jenom k hranici cihel, kde bylo sotva pro šíř chodidla místa - a už se válela ve vodě. Ulomila se s ní kůra prsti louží podhloubená.

Nehoda dítěte uvítána byla řevem veselí se strany dělníků, a říjeli dokonce smíchem, když se z tašky trhovky vyvalil všechen oběd a hrnky vylily obsah, daleko zřejmý, přímo do špíny.

Rozmar diváctva octl se pak na vrcholu, když děvče, stojíc po kotníky v louži, s velikou a jaksi na odiv stavěnou hospodyňskou čiperností počalo lžicí loviti hutné součástky oběda do hrnků. Napřed kousek masa a potom zemčata.

Malá nešťastnice nedbala ani poznámek, dobře míněných rad, ni chechtu, a co se dělo zachrániti, zachránila. Vylezla

z louže, hrnky srovnala do torby a přicházela krokem náramně pomalým.

„Skopový s marjánkou!“ vykřikl kdosi, „no, Ježíšmarjá, já bych tě roztrh’, holka, kdybys mi to udělala!“

„Naber si taky polívky, hloupá!“ nabádal jiný, „je kapaná!“

Tu rozječela se malá náhle rozezvučelým pláčem, jakým děti v doslech rodičů se blížící přiznávají se k trestu i snaží se působiti na jeho zmírnění okázalou lítostí - slzami politá přetvářka.

Krůčky její byly stále kratší a kratší, až se zastavily před starým nevlidou zrovna vedle Léna. Seděl na zemi v suchém cihlovém poprašku a kouřil po celou tu dobu tak klidně, jako by se ho věc ani zdaleka netýkala, ani Lén se nenadál, že se to rozlil oběd starému Kryštofovi, se kterým na zdi nabíral z jedné kádě malty.

Ovšem že bylo v tom mnoho neodolatelného, když děvče v suknici zmočené před otcem stojíc levou rukou žmolilo na tváři špinavé slzy a pravou od těla napjatou podávalo brašnu s namíchaným obědem a klidně kanoucími velikými kapkami bláta, a když táta nebral, ba ani se nehýbal a jen klidně kouřil, zatím co dcerka stále úpěnlivěji brečela.

Byla to jistě velká švanda, a diváci dopřávali si jí jako zadarmo, až konečně Kryštof dokouřil, dýmku docela chladně vyklepal, za zástěru zastrčil, povstal a patrně, aby celé veřejnosti ukázal, jak chlapsky si dovede počínati otec jako on, napřáhl ruku k hrozné ráně.

Děvče zavřísklo, jako by ji bylo dostalo, ač otčimova pěst nedopadla, uvázla v hrsti Lénově.

„Snad byste nebláznil, starej blázne!“ řekl Lén, zatáhna sevřenou pěstí, až Kryštof k němu přirazil.

„A co vy se mnou šmejkáte, když já trestám dítě za jeho svývolnost," osopil se Kryštof s ohromným vztekem, nastrčiv siný obličej téměř až k samým očím Lénovým.

Hned však zkrotl, a ku podivu klidně usedl zas do prachu pod lešením, přijal brašnu s obědem a pustil se do masa i zemčat tak, jako by se ani nebyly v louži oplákly.

A nikomu ani nenapadlo, aby se tomu zasmál, ačkoli to snad bylo nejvíce k smíchu. Ale ne. Zrovna tady při tomto soustu z bláta vyloveném veselost selhala. Všichni mlčky odešli a ztratili se, svobodní a přespolní po výčepech a hokynářských krámcích a ti, již čekali svoje „báby" s „manžárem", odebrali se na svá každopolední dostaveníčka do rodinného kroužku na hodinku, než polír zazvoní.

Lén, samotář, netoužil jíti za ostatními, mezi nimiž neměl kamaráda, a záleželo mu na tom, aby zůstal, aby se nějak se starým Kryštofem zase udobřil; nabírali spolu z jedné kádě. Však se toho dne ještě s nemluvou a nevlidou starým tak sřečili, že se od týdne Lén ke Kryštofovům nastěhoval „na postel". Oběma to přišlo vhod; starému přiskočil den na týdnu jen tím noclehem, a Lén věděl, co to je, když dělák spí každou noc na otepi slámy ze sedmnácti si stébel, maje pod hlavou za podušku lenoch povalené židle.

Zatím seděli oba dva, Kryštof i Lén, mlčky pod lešením.

Márynka celým tělem škytajíc ždímala promočenou suknici pečlivě nad samou louží, aby ani kapka mimo nekápla.

Zimní vlněný čepeček s kulatými střapy sesunul se jí do týla i objevil se krátký, tlustý rulíček utažený ze světloučkých vlásků navrch a tmavých vespod. Zrovna na temeni natřásala se dvojbarvá štětička vzlykáním holčiným.

Tenkráte bylo Lénovi Mařky líto, ovšem jinak než dnes. Jakým už byl odjakživa dětinou milý Lén, ačkoli si to sám ani

nedoznal, tehdáž odešel z práce s Kryštofem hned téhož dne do nového domova, ne sice hlavně, ale přece jenom také proto, že chtěl Mařku ochrániti před výpraskem, jak se Lén nadál u starého Kryštofa, dobře schovaným.

Ale dnes, když viděl u svých nohou klubko svinuté ze širokých bílých, až přes rámě obnažených paží, mohutných lýtek, jen do polou vězících v jakýchsi dětských punčochách, hlavu, plnou kudrlinek a točinek, hřebínků a jehlic, ztuha vetknutou mezi kolena, jichž obnažené češky až jamky na oblině ukázaly, jak těsně nohy k dříku přitáhla, tu do mlh zpilé ztupělosti pohlédla na Léna dvě dětská očka nejbledší modře, jak svítívala před třemi lety z líček do hněda opálených, když malá polednice přišla s obědy.

A ejhle, Lén poznal ve svém životě po prvé, že člověk v prsou něco má, co hruď rozvírá, když by chtěl vdechnout, a svírá, když by chtěl vydechnouti. Suchý vzlykot mohl mu srdce utrhnout.

Zasípěl slyšitelně. Mařka asi zaslechla. Neboť Lén náhle ucítil její tvář mezi svými holeněmi a paže její kolem svých nohou. Pohyb udál se s takovou prudkostí, ze Lén zavrávoral, a skutečně nutnost udržovati rovnováhu zaměstnávala jej v tomto a následujících okamžicích víc než každé jiné pomyšlení. Byl sice silák, ale tohle popadení kolem nohou nad kotníky ne silou, ale křečí dívčiných loktů zbavilo jej vlády, že kymácel celým tělem.

Byl přepaden, překvapen, zmaten. Postavení, v jakém se octl, jej uleklo nesmírně. Co jej nejvíc mátlo, byla zuřivá zrovna prudkost, s jakou zarývala tvář mezi jeho holeně. Prudké dýchání nosem nasvědčovalo, že má zuby zaťaty. Svaly na jejím hřbetě, hlubokým výstřihem obnažené, vlnily se, a jak čelem vrtala, střídavě ukazovaly se mezi lopatkami jejími dolíky.

Nutno pověděti, že dělník tento ženy dosud nepoznal a jakživ z ní tolik neviděl, co se mu nyní naskytovalo. Na každé jeho hnutí, vyprostiti nohy z houžví jejích loktů, odpovídala zvýšeným úsilím, rozdrtiti obličej o jeho hnáty. Přitom vášnivě opírala se nohama o podlahu a sténala.

Lén, ač těžce chápal, přeci jenom poznal, že síla, která drží jeho nohy jako mezi dvěma kládami, jest zmnožena hnutím duše, a když, při cloumavém zápasu o své vyproštění zahlédl rozšklebené její rty prskotem a sršící zaťaté zuby, zatím co údy roztahovala po podlaze v hadříku růžovém, spíš kamizole to než suknici, porozuměl s ohromením, že neboha jedná ve strázni studu, v životě ženy nejmimořádnějším, v jehož záchvatu celé tělo vystaví na pospas, jenom tvář vyjímaje.

Lén uhodl to spíš pudem než rozmyslem a v tom okamžiku upustil od surových výmyků z křečovitého objetí ztracené nešťastnice. Až dosud zápasil s nemenší zuřivostí než ona, vydrážděn ze záchvatu lítosti nad ní podivně překvapujícím postavením, v němž se octl.

Toliko podepřev se levou dlaní jemně o témě její hlavy, pokoušel se pravicí rozvázati její prsty, těsně nad jeho patami semknuté.

Předvídajíc podlehnutí děvče dravě zařičelo jakýms v hrdle roztrhnutým, chroptivým: „Ne!“ a trhnuvši mocně celým tělem, povalilo Léna na zem.

Tím byl Lén uvolněn i vymrštil se vzhůru se vztekem statečného muže své třídy, který nesnese delší chvíli směšnost fysického pokoření ženou.

Ještě okamžik a byl by ji udeřil strašnou ranou.

Také Mařka vylítla jako štvaná a se šílenou mrštností o učinila krok ke dveřím a hned potom k oknu, jako kdyby požáru chtěla

uniknouti. Pohyb její byl tak zoufalý, že Lén mimoděk nastavil před její útěk jednu i druhou ruku.

Týmž závratným obrtlíkem otočila se nazad a jedním skokem už ležela na hnusně potrhané pohovce u zdi i zaryla hlavu do podušky.

Rukama, do křečovitých hrabí ztrnulýma, zaryla do vlasů, dávno v chundel rozcuchaných, a drápala jistě až na kůži. Všechny kypré vlny obnaženého hřbetu jejího shrnuly se k šíji a chvěly se duněním hrudi, z plna hrdla řvoucí do polštáře. Bylo slyšeti jen tlumené úpění mučednice, tak cizího zvuku, že Lén nikdy na ně nezapomněl.

Ustrnuv, stál Lén nad ní zaražen tím, kde nabírá vzduchu k těmto výkřikům hrůzy poduškou rdoušeným, a když zahlédl, kterak na zčervenalých skráních vystoupily žíly, popadl ji drsným chvatem za loket a zatřásl ní prudce, jako se lidé z mdlob probouzejí.

Odpověděla kopnutím do prázdna, docela jinam, než stál, a to uvolnilo jeho napětí, ze zchladl z nesmírného rozčilení nad neznámými mu příznaky hysterického záchvatu předrážděním bičované ženy.

Pohladil ji jemně po šíji, a sevřené lopatky její pod tím dotykem povolily a ramena sklesla. Několikrát sic ještě vymkla se z jeho hrsti, ale konečně přece dala se obrátiti na bok, tvář stále ještě skrývajíc.

Léna popadla náhle touha, spatřiti celý její obličej, když jej zahlédl zpola. Nebylo v tom hnutí - dosti živém - nic ze chtíče, ale hledal potvrzení svého dojmu; žena před ním ležící byla týmž dítětem, jaké znal před třemi lety ještě, jen trochu zbytnělým v postavě a tvarech. Obličej aspoň byl týž, a Lén by byl rád viděl oči Maryščiny, slabě modravé se zřítelnicí vbodenou, na slunci téměř bezbarvé v opálených tvářích.

Do obou dlaní vzal její hlavu, i pokusil se zvednouti ji ze zarytí. Chvíli se bránila napětím šíje, konečně zeslábla a rty její se otevřely k slovu:

„Proboha vás prosím, nechte mne, kdo vám jenom o mně povídal, bože, bože - echrrr...“

Mluvila blábolivě, jako kdyby se slovy tekl z hrdla proud řeč rdousící, a skončila podivným chrapotem.

„Copak dělá, kdepak je tatík, Mařko?“ zeptal se Lén se všemožnou jemností hlasu. Měl za to, že promluviti musí.

Na ta slova vymrštila se Mařka vzpruhou, a bouchnouc hlavou do stěny, vsedě natáhla se vedle Léna jako struna.

„Ježíši Kriste, Ježíši!“ chrčela hrdlem do široka rozestouplým, skráně chvěly se jak slabé hráze pod návalem krve.

„Mě to udusí, udusí, udusí!“ sténala hlubokým, nepřirozeným, nikdy neslyšeným hlasem, tisknouc hlavu, celou jaksi náhle opuchlou, mezi ramena, takže zjev její nabyl vzezření mrtvě naduřelého. Oči zřejmě vystupovaly pod zavřenými víčky, obnažená kolena chvěla se viditelně tlakem nohou, špičkami křečovitě do podlahy opřených. Hákovitě zaťaté prsty pravice zachytily obrubu vystřižené bundy a odtáhly ji daleko od těla.

Lénovi připadalo, že se nešťastnici jinak uleviti nemůže, leda vyhřeznutím části útrob ústy, jak se zdálo, do hrdla se jí tlačících.

Ach, bylo mu hnusno a strachlivo při podívání do té zbrunátnělé tváře zavřených očí, s obrysy nosu a úst nějak do běla okoralými. Nenašel v ní ani památky po dávném dětském výrazu malé Mařky, třebaže tvář jinak ji dosti připomínala.

Připadlo mu však najednou, že ten výdech dlouho trvá, a když mezi širokými, řídkými, ale křídově bílými zuby Maříčinými počala řinouti pěna, lekl se Lén, i vzchopil se. Nedokročil však

ani první krok, a rukávu jeho chopila se pevně Maříčina pěst, tak pevně, že jej zas přitáhla na pohovku.

Celé prudké, hrdlující ji napětí náhle rozpadlo se vzlykem a mezi semknutými řasami oka vyronila se velká kápěj, první čistá věc, kterou tu Lén až dosud spatřil.

„Vskočil do vody!“ šeptly horké, nevlahé rty, a dřív než se mohla ta velká slza rozplynout, zachytla ji Mařka do lemu suknice, sklonivši hlavu neuvěřitelně hluboko do klína.

Rozeštkala se bouřlivě, ne hlučně, ale náruživým rychlým pláčem a ručejem slz, kteréž dávno čekaly na roztavení palčivých očí. Plakala dlouho, monotonním, nezkojitelným rytmem, jako by se neměla nikdy konce doplakati, ale přece jenom slzy byly nahrazeny konečně vzdechy, ruce klesly a šepotem začala své dlouhé vypravování.

*

V zatuchlé uličce za vojenským skladištěm už rozbřeskalo, když Lén odcházel. I ten krapet světla, jímž noc teprve bledla, bolel jej do očí. Každé nároží zrovna jako trhnutím poodstoupilo a na okamžik ve zraku zůstavilo ostrý, div ne bolavý kmit. Jakživ nevypil tolik lihoviny, co včera, před vojnou jistě ne. A na vojně taky málo. Ani vlastně nevěděl, od čeho byl zmámenější, od kořalky anebo od toho, co slyšel; kdyby mu byl někdo napohlavkoval, víc jej hlava bolet nemohla.

„Kriste Ježíši!“

Vzdychl zhluboka, až to zahvízdlo. Trochu páry odešlo mu od úst, sotva světlejší než řídká mlha, zatápějící nízké domky až přes střechy. Vtom, jak hlavu vzpřímil, měře hnědou čáru ovlhlých prejzů na lomenici, cvaklo mu v krku a zjevila se mu světlá kulovitá skvrna, sem tam se pohybující. Sem tam točila se, až se zarazil.

Už věděl, co to je! Holá lebka kupce, pana Jindřicha Konopíka, jak se nad účty včera před lampou v krámku vpravo vlevo nakláněla. Zjevila se mu tak jenom náhodou, anebo z toho všeho, co mu Mařka nahučela?

Ej, ať tak či onak, od té chvíle věděl, že jej zabije, pana Konopíka, když už bylo jisto, že jej zabít musí. Musí! Stiskl klektající dáseň, zaťal pěst a mrštil jí vpřed. Mámení zmizelo a Lén okřál na svěžejším, ale nehnutém vzduchu, se kterým se srazil, když zatočil kolem nároží Hardmutky na břeh. Řeka mlhy plynula tu nad řekou vody, světlá mlha nad tmavou vodou, v mlze topila se bludička lucerny, postavené na dřevěnou kozu. Přes tuto vedla prkna k pramici, na níž někdo hodně nahlas počítal tuctové zboží, patrně nádoby, jichž okraje při skládání drnčely.

Na zdi blízkého skladiště dříví hořel ve svítilně plynový plamen v těžkém, mokvajícím ovzduší mlhy rovně bez hnutí; včera večer ve větru také plápolal, nyní stál vážně, jako nezvratné rozhodnutí. Nad ním, nade zdí trčela vysoko hnědá prastará prkna jako šmouhy do mlhy vmáznuté, a za nimi stály stíny jako prstů ohromné ruky, která ty šmouhy provedla, stíny do mlhy vříznuté, daleko a vysoko se do ní ztrácející. Plzká mlha plula nad vším, div ne se slyšitelným sykotem, a nikdo by nebyl věřil, jak daleké stíny do ní stačila jediná svítilna házeti. Nebýt mlhy, byl by snad již den, ale ta bílá tma spíš ještě houstla.

Když Lén zapadl do takového průseku stínem do mlhy vedeného a způsobeného docela štíhlým sloupem, tabulku s jakousi výstrahou nesoucím, měl zase záchvat své vidiny s lysinou pana Konopíka, ale tenkráte v kulovité její podobě sem tam že komíhající tkvěl bod vbodený - plamen v zraku jeho černě zbylý. Tu Léna přeběhla už hrůza mrazem, pocítil,

že jej drží osud v pěsti, zachrul se bradou do límce těsného kabátku a upaloval vpřed, chladem rozražen. Za sebou slyšel jít po prkně muže s nákladem z člunu, porculánové nádobí v krosně na zádech nosičových ztichoučka si při každém kroku zastěžovalo. Lucerna na koze stojící ukázala nad hladinou nosec lodi zcela nové, pod ním na nízké stojaté vodě - řeka tedy neplula! - na hladině, sinavě při břehu osvětlené, točila se mlživá štíhlá vřetena rychle vpřed. Z nich tkána byla velká plachta mlhy nad řekou, nesená dolů vánkem, jinak naprosto neznatelným.

Lénovi srdce poskočilo, když zahlédl těsně nad prahem jezu ležet vory, pramen vedle pramenu nazděno až do nedohledna středu řeky; nebýt toho, byl by musil zbytek noci prochodit. Pravda, i ve vratech jezových trčely hustě bílé žerdě, zavírající výpusť, kterou dnes až před poledním vrátný otevře. Noc a půlden melou mlýny, potom se plaví. Lén bude moci spát do deseti hodin. Po dvou dnech jízdy a dvou nocích probděných.

Chutě zahnul nejbližší uličkou vpravo, dostal se na plácek jako dlaň, zrovna snědený velikými vraty dokořán otevřenými a vedoucími do dvora o hodně většího než náměstíčko venku.

Hned za vraty nalevo hlučná krčma, v ní bývalo v ty hodiny k ránu živěji než večer. Přes chodbu otevřenými dveřmi bylo vidět hranaté postavy v tlustých kytlích, se soukennými čepicemi na hlavě hráti těžkopádně na ohromném kulečníku; hned u zápraží na velikém trakaři zeleniny, vrcholem naloženém, spal dlouhán zelinář a chrápal. Ještě několik takových trakařů tu stálo do tmy dvora, lidé při nich dřímali i bděli; na hromadě klad čapěla řada žen s hlavami opřenými o bílé zavití nůší před nimi postavených. Někde mezi nimi cvrnkala lžíce o hrnek polévky.

Lén táhl a ztrácel se ke kůlnám dozadu. Bílé jich zdivo, nedávno natřené, prolomeno bylo pravidelnými obdélníky dřevěných štaketů. V jednom z nich byla dvířka. Prostrčil mezi dřevy ruku a odsunul petličku zvnitř našroubovanou. Nebýt nízké vody, byla dvířka zavřena na visací zámek. V kůlně na vysoké hromadě, celou šíř a hloubku zaujímající hromadě kéhos drobného, dozadu ke stěně se vršícího násypu, ležela rozkladitá těla velikých mužů. Voraři, tak klidně a nehnutě jako klády jich pltí venku na řece a hnedle tak těsně vedle sebe.

Jen jeden z nich se hnul a hlavu zdvihl, když Lén vstoupil. Podle jistoty, s jakou příchozí našel petlici a ji otevřel, ovšem uhodl probuzený nocležník hned, že se jedná o člověka, který tu není dnes po prvé. S takovým zachází se jako s kamarádem.

„Seš čistej?“ povídala hlava k Lénovi ne šepotem, ale přece takovým hlubokým zabručením, aby se nikdo neprobudil.

„Se ví, vole! Šak du zrovna z vojny,“ odvětil Lén týmž nuceným hlasem hlubokého tónu, aby nikoho neprobudil, sic by bylo zle, to věděl.

„No, nemáš-li brouky, tak lehni a kušuj!“ zval vlídný hospodář.

„A pamatuj na žebra, to znáš!“

Jako podťat padl Lén na hromadu mezi spící. S rozkoší vssály nozdry jeho kořennou vůni naplňující kůlnu. Hromada, sloužící všem za společné lůžko, bylo třísla, vyluhované již koželužskou dílnou ve dvoře a nasušené přes léto na zimní palivo. Tady Lén už před vojnou přespal tak mnohou noc. I to jej jalo, že se tu ta zvyklost zachovala.

Zahrabal se, pokud jen šlo, do sypké „spodnice“ a takřka týmž okamžikem padly naň mrákoty před spánkem. Ale zrovna, když měly v hlavě oněmět hučící myšlenky, už z polosnění

se znova vybouřil. Připadalo mu, jako by ještě jednou slyšel oslovení na uvítanou: „Seš čistej ?“

Než nikdo ani nehlesl. Všichni spali jako jedním dechem od úst k ústům přeletujícím.

Bodejť by nebyl čist!... Čist i od Mařky.

Umučený jeho mozek nebyl už s to, ještě jednou předložiti si všechno, co se za ty dvě hodiny od ní dozvěděl, ba i tou cestou sem sotva vlekl těžkou hrůzu, jakou na něj naložila, a nyní, omakávaje myšlenkami toto břímě, cítil, jak jej v hlavě bodá od hrotů, do ní naměstnaných.

Ne, pryč s tím! A podařilo se mu odhoditi ten centnýř. A oddechl si zhluboka a odtud dýchal už rovnoměrnými, hlubokými doušky usínajícího.

Kterak se k němu přilísala, když byla skončila svou dlouhou zpověď! Její bleďounce modré oči, které vylily předtím tisíce slzí, suchem nyní zrovna háraly, a Lén povšiml si, proč je nemohl hned poznat; bylyť na spodním víčku široce a černě podmalovány. Co z nich hledělo, mrazem i horkem jej přejelo. Rozsochatý účes ten tam, na hlavě má vlňáček s kulatými červenými střapy, zpod nich čouhá rusý a plavý culíček; přes nahý kulatý loket tašku trhovku, v jaké nosívala obědy. Hupky mu na klín, ručky šíj objaly a modře rozsivělá očka dětská náhle přimhourala se; tvářinka táhla se k němu, ústa k ústům, tak blízko, že na líčkách zřejmě rozeznal okoralé potůčky z pláče i louže, v níž tatínkův oběd utopila.

Lén utrhl tak prudce, jako to učinil před půlhodinou ve skutečnosti, a posadil se na hromadě třísla u vytržení. Krev klokotáním narážela mu do temene hlavy.

Mžikem vzpamatoval se, kde je. Naproti němu trčely černé tyčky dřevěné výplně kůlny, mezi nimi až sem protékala mlha jako mléko nyní zhoustlá. Před zrakem jeho mihly se bílé trám-

ce přehrady ve vratech jezu, potom tága kulečníková, jak je zahlédl rovněž kolmo srovnaná v podstavci na zdi krčmy před chvílí.

I zvrátil se střemhlav nazpět do třísla a hned vtom usnul tvrdým hlubokým spánkem mdlobě podobným.

- 3 -

Druhého dne o polednách stál Lén pod lešením páně Konopíkovy stavby.

Nádobí všechno na jednom motouzku, jak si je přinesl, misku i lžíci, kladívko a krokev, postavil si mezi špičky svých šněrováků, ještě komisních, podepřel se o syrovou zeď a čekal, až padne jedna.

„Ale kdyby vás bylo ještě dvacet, všechny bych vás mohl potřebovat," řekl mu polír.

„Aspoň bych obsadil dílo na celé zdi. Takhle to musím štrykovat jako punčochu dokola. Můžete tu zůstat a začít hned od jedný. Dám vás ke komínům, spáruju vás ještě s jedním stařečkem, šikovným skladačem, ale duši ze zdi neutáhne..."

„Zaplať pánbůh za práci, pane mistr!" odtušil Lén a postavil se pod lešení.

A tu přepadlo jej leknutí a hnedle sklíčení z toho, co učinil...

Slunce svítilo tak jasně, že věnec dřevěných pomorančů a citronů s plechovými listy, zavěšený nade dveřmi krámku pana Konopíka naproti přes cestu, vrhal stín, i odtud na zaprášeném sklu dveří patrný. Zlatá písmena firmy jen hořela.

Jestliže někam, zrovna sem neměl o práci chodit! Vždyť, Kriste Ježíši, ten lotr, který Mařku do těch míst dostal, kde ji Lén včera našel, tam naproti za skleněnými dveřmi převaluje

na pultu svou velkou holou hlavu, obloženou dlouhým vláknatým, černým pápeřím z týla vyrůstajícím. Ten lotr, Kriste! A jemu, Lénovi, všechno povědí a do ruky mu dají jeho staré kladívko: Bij a rozbij!

Mráz vzal Léna odzadu ze syrového zdiva, když vzpomněl, kterak se ta lebka včera u lampy leskla, a od živého úsilí té vzpomínky celý slunný zor protějška v jeho očích zatemnil se na mžik silně, potom se zas rozsvítil, zatemnil znova slaběji a zas rozsvítil, po třetí už to jenom jen tak stínem mrklo a nakonec prudké jeho srdce jen samo buchlo. V očích se mu už netmělo...

Věru skulil se sem tak nějak jako míč, jejž si bylo několik rukou rychle za sebou podalo. Tuze náhle to přišlo všechno za sebou, jako na něho nalíčeno. Cizí síla jej popadla za ramena a nutila jej od včerejška, kdy zvěděl ... Ale sotva že si řekl, že je ještě čas, aby se jen sebral, práce že bude na předměstích jistě dost, když je taková nouze o lidi, už sám vymýšlel příčiny, pro které nepůjde.

Skutečného důvodu však si ještě nedoznal, snad necítil posud zřejmě, že to, co jej zdánlivě odtud pudí, čeho se hrozí, vlastně jej neuvědoměle nutká, by zůstal.

Jak by na něj koukl polír, jistě by si myslil, že je hodí než chlapec.

„To dělají vojáci?“ řekl by mu. A vtom otevřely se skleněné dveře krámku pana Konopíka, a na práh postavil se sám pan Konopík.

Jen zahlédnout jej, a Lén jako by okamžitě zeslábl, ochrnul celým tělem. Kdyby i nakrásně byl chtěl, kroku schopen nebyl. Celý svět před ním zezelenal ač na úzký kroužek vprostřed, a tu zůstal civět zavalitý, ulehlý pan Konopík, zřetelně znatelný, vrtivý, každého druhého chodce pozdravující. Zele-

ná obruba v Lénově zření kolem postavičky kupčíkovy se smrská a zas rozeskakuje, jako kdyby mu v hlavě oči něco pružně krátce stiskalo.

Nedlouho trvá ten klam. Pan Konopík vydal se přes ulici sem ke stavbě, vid jeho v zraku Lénově vzrůstá, zelená tma couvá, její údery v oči stávají se slabšími, a Lén vidí, kterak pan Konopík těsně kolem něho kráčí do svého budoucího domu příštími vraty, otvorem dosud neomítnutým. Pruh běloskvoucí sluneční jasnoty, dvěma břevny lešení propuštěný, přehoupl se přes pana Konopíka a zastavil na dlouhém, černém vlásku, z tučného týla vyrůstajícím a za hlavou mu povívajícím. Lén by byl jásal. Měkká úleva mysli rozveselila jej.

Tak - hle - nestalo se! Nemusil po tom lotru skočit hned po prvé, jak se s ním setkal, a oba palce zabořit mu do krku pod mandle, anebo tím kladívkem... Lén byl schopen i usmáti se, když si vzpomněl, že má kladívko na motouzku s ostatním nádobím svázané. Byla to taková hloupost, nic víc, ale usmát se musil!

Všechno to bylo vlastně hloupost, co je mu vlastně, Lénovi, do koho, jen když on sám není všivák. On, Lén, odpovídá sám za sebe, a může být rád, že má tuhle práci a nemusí za ní chodit po Praze, třebaže je jí snad dost.

„Čert vzal žábu; do toho, v čem je, nikdo ji nenutil...

„ čacky se v něm ozvalo; druhou část své myšlenky, kteráž zněla: „Pravda, ale kdyby toho nebylo, ani Kryštof by nebyl skočil do vody!“ nedomyslil, neboť vtom:

„Padla!“ ozval se na lešení, zrovna nad ním, vysoce protáhlý hlas.

Chutě chopil se náčiní a první ze všech dělníků vstoupil, div že nevskočil na prkna, zastupující budoucí dlažbu v chodbě vrat.

Tu před samými schody stala se mu divná příhoda. V pološeru ani neviděl pana Konopíka, jak jde pozpátku, s hlavou nazad zvrácenou a couvaje prohlíží pokrok práce stavební. Uhnul se sice včas, ale ne tak rychle, aby neshodil panu Konopíkovi s hlavy lehkou kupeckou čepici. Trvalo to ovšem jenom mžik, co Lén z nejbližší blízkosti zahlédl strašně velikou, kulatou a úžasně holou leb kupčíkovu, nuzně zastřenou dlouhými černými vlásky z týla nahoru pěstěnými, ale pohled ten už nikdy mu nevymizel z mysli.

Pan Konopík nad očekávání mrštně sehnul se po čepici a drže ji v ruce prudce pohnul se k Lénovi, ale bylo hned znát, že beze všeho zlého úmyslu. Podnesl totiž své krátkozraké oči zamhouřené pod samou bradu Lénovu tak blízko jen proto, aby jej co možno zřetelně viděl. Tak blízko, že bylo lze rozeznati i drobounké krůpějičky potu, trysknoucí z tučné hojnosti neobyčejně bílé a ruměné tváře Konopíkovy.

Malý rozložitý mužík lekl se ještě jednou, tenké škvířičky očí jeho široko se rozemkly a na Léna vyvalily se tak žalostné oči, že takových jakživ neviděl. Rudé jich okraje byly bez řas, bulvy prostříknuty četnými krvavými žilkami a jako za devaterým šedým závojem podívaly se zřítelnice, původně jistě černé jak uhel, tak zvířecky divoce a krutě žalostně, že se Lén chvěl odporem ještě potom, kdy pan Konopík už dávno byl zmizel.

Ale než odešel, narazil si čepici na témě a rozkřikl se z plných plic nepřirozeně pisklavým hláskem na Léna:

„Copak nemůžete dát pozor, abyste člověka nepřerazil, vy jeden?!“

O přeražení nemohlo býti ovšem ani řeči, byť se ho Lén také sotva dotkl, a také znal dobře toto hulákání, jaké bývá jedinou silou zdánlivě neohrožených slabochů, avšak na to ani nemyslil v těch několika okamžicích. Co mu v nich dojmem

navždy nezrušitelným zatanulo, byly oči, podobné právě rozeklaným ranám, v nichž plavaly zamlžené zřítelnice, potom droboučké známky potu, podobné nejmenším částečkám slídy, jako po zaschlém slínu.

Nejosudněji však z toho setkání uvízla Lénovi na paměti představa o tenké křehkosti Konopíkovy lebky, kterouž byl viděl tak zblízka pod blanitou, ztuha napjatou koží. Pomyšlením, jak málo násilí by bylo zapotřebí, aby se do té sněhobílé lesklé obliny udělal otvor, rýplo Léna vždycky hluboko v nose, jako by měl kýchnout, a vždy mocí hleděl se zhostiti této myšlenky, která jej odtud potom často navštěvovala...

Zmaten těmito dojmy, neodpověděl na výbuch Konopíkův ani slůvkem a vystupoval po schodech prkny obložených už mnohem volněji, přece však byl nahoře mezi prvními.

„Tam, vojáku!“ vzkřikl na něj polír tak, jako kdyby Lén nevěděl, kde se vytahujou komíny. Překročil dvě tři hromady rudých cihel, odpovídajících na každý otřes hybkých prken jemně zvonivým zachřestnutím, a byl hned svůj a doma. Octnuv se na vykázaném stanovišti, protáhl se do tenka, sáhl pod pás a spustil zástěru, kterou tu měl stočenou. Byl to div, že i svou starou zástěru našel s nádobím v opuštěném bytě Kryštofovic. Zaťal zuby, popadl do jedné ruky kladívko, do druhé lžíci a jediným chvatnutím přetrhl motouz. Ještě vzal dvěma prsty za násadku karbovačky v kádi s maltou trčící, prostrčil ji maltou sem a tam, vchrstl do ní konev vody, vedle připravenou, a důkladně promíchal.

„Dobrá, dlouhej!“ zabručel polír, i obrátil se jinam.

S myslí oteplenou, z níž se vytratily zatím všechny palčivé zbytky, a s pocitem bezmála blaženým rozlil Lén první náběr malty na zeď, a když mu pod lžicí zachrastila zrnka písku, ta

tam byla Mařka, starý Kryštof i krhavý Konopík. Lehce, jaře mu bylo.

Bodře pocítil známe žehnutí slunce do zad; ovšem přípal jeho nebude už na podzim takový, aby se mu hřbet pod ním oloupal, jako se mu kdysi stávalo. Na protější severní straně nebe mezi dvěma štíty ulehl mléčně bílý chuchval oblačný, veliký, bez obrysů do modra se rozlézající, jak v ty časy bývá, tak bytelný, že se do večera jistě s místa nehne. Lén měl z něho radost, a ježto bylo v něm vždy něco dětinského, měl radost i z kulatého špalku, tkvícího v sopuchu komínovém jako široký strejda, do práce zvědavě z mu nahlížející. Už se zrovna těšil, až se k němu dostane, cihlami jej obezdí a potom vytáhne za jeho uši.

Všechno kolem bylo mu kamarádem. Každý zvuk pozdravem a slovem, jemuž dobře rozuměl v tom ropotu horečnatého chvatu práce, ukládající člověku nedostatkem času takřka přísné mlčení, zatím co hmota tím mnohohlasněji hlučela, čím rychleji byla nucena vzhůru, proti své úhlavní přirozenosti, kterouž jest tíže. Tak daleko ovšem nešlo přemítání Lénovo, aby tomu cvakotu, klepotu, zrnivému šustotu, hluchému buchnutí, jasnému zazvonění a všemu tomu šumu, jakým mluví v překotu prováděná stavba velkoměstského bydliště, rozuměl jako hlučnému odporu staviva, překládaného z jedné nahodilé rovnováhy do druhé, na sto let upevňované, ale jeho sluch poznal navlas, jak kde které kladívko vzalo cihlu, zda na dél či na šíř, přeťalo-li ji na půl, přibíjelo-li cihlu uvnitř zdi nebo na kraji; ocenil stejnoměrný krok siláků, nesoucích po nakloněné prkenné drážce těžkého bracha, kamenný schod; uznamenal skřípnutí vodní váhy, ztuha přikládané, a neušel mu ani nejtišší šepot vody v pórech cihly, kvůli vazkosti močené.

Byla to hudba jeho živlu, a stačilo několik minut, aby v ní utonul tak, že zapomněl na všechen hnět mysli. Čiré veselí se tady nahoře k němu přidružilo, cihlu do ruky podávalo, loket ohýbalo a palci lahodilo, když vyšetřoval hranu, dobře přiléhá-li, a Lén byl docela šťasten, když vzduchem připlulo vlákno babího léta a svým načechraným koncem přilípło se k rukojeti kulatého špalku, kolem něhož se komín obezdívá. Zůstalo tu, povívajíc po větříčku, jejž žádný smrtelník necítil. Snad připlulo z těch předrobných obláčků tam v pozadí Letné, kde jich do tenka, dlouha a na jednom konci nakadeřených stálo nečítáno...

„A že už lezete přece jednou, dědku!“ rozhorloval se víc v dobré mysli než po zlém polír, „to tak vždycky dlouho trvá, než na vás přijde ta jedna hodina! On musí vždycky štrajkovat, kdyby to mělo bejt jenom pět minut!“

Lén uhodl, že jde o jeho společníka u kádě, i ohlédl se v úžasu sám nad sebou, že ho dosud nepostrádal.

Z otvoru lešení vylézala pomalu vychrtlá postavička zedníka stařík, jenž zřejmě už „dělal sebou poslední sezónu“. Nepatrnost jeho zjevu zvyšovala ke všemu ještě ohromná zástěra z nejhrubší pytloviny, jakou nosívají skladači petrolejových sudů. Zrovna za ní mizel, a že před ním ztuha stála, kdežto postava jeho kupředu nachýlena byla, vypadal, jako kdyby on k ní byl přivázán.

„To on fajfka dědek dycky si dal na čas!“ prohodil zavalitec bručoun z řady horlivě se ohánějících dělníků; později zvěděl Lén, že tento nevrlec byl až do dnešního rána s chatrným dědečkem v dvojici. Sám poznal ovšem hned, že bude musit dělat za dva, nebo co to bude za mrštného skladače, bylo hned vidět. Proto je dal polír dohromady!

Chuďas přišoural se a hromádku cihel nucen byl překročiti hnedle na dvakrát. Aby dostal i druhou nohu přes ni, bylo zapotřebí ještě jednoho vzchopení. Lén se jen natáhl a hmátl po něm, aby nepadl. Ale stařík byl pevnější, než se zdál, a položiv dlaň na rukáv pomocné pravice Lénovy, prořekl srdečným zvukem:

„Ty seš ňákej dobrej chlapec, viď, vojáku!“

Dýmku se špičkou, hodně hadříkem ovinutou, jedinou to dýmku na celé stavbě, jíž také děkoval za svůj příslotek „dědek-fajfka“, držel v ruce a smál se, nikoli svýma smutnýma očima, ale ústy. Široce otevřenými, načisto bezzubými, ba ani těmi ne. Jediné, co si jakž takž čtveračivě ve tváři starého dělníka počínalo, byl - jazyk; mrštně a mlčky jektající jazyk za fialovými rty.

Zůstali tak oba chvilku stát, dlouhohnátý Lén s modrou vojanskou čepicí a chatrný trochýtek člověka, víc pod než, před ním stojící. Lén zel přímo do zejících úst starochových v úžase nikomu nepochopitelném, a vše to vypadalo tak směšné divákům, že se nahlas řehnili, aniž by práce i jen jediného páru rukou ustala. Smáli se přes rameno, anebo čerpajíce maltu z kádě, roztloukajíce cihlu v ruce, a smáli se tím víc, že se Lén nemohl z toho setkání hned vzpamatovat.

Užili nepochybně s „fajfkou dědkem“ švandy, o jakých Lén neměl potuchy, ale ten smích byl zpečetěním slavného přátelství mezi oběma novými druhy, „fajfkou dědkem“ a „dobrým chlapcem“. To přízvisko Lénovi už zůstalo.

Zmaten, vrátil se Lén k práci, a nikdo ovšem ani netušil, že ohromen. Co jej tak dojalo, nebyl smutný zjev starého dělníka, bezmocný pohled jeho tváře s rozjevenými ústy, v nich se zmítal jazyk uštvaného psa, ani těch několik pošetilých slov ubožákových, ale hlas, jakým pronesena.

Byl to hlas jeho starého kamaráda Kryštofa, jejž včera mamě sháněl...

A byl tak totožný s hlasem Kryštofovým, že Léna ani nenapadlo, že podoba ta je jenom náhodná. Od toho okamžiku, co na něj „dědek fajfka" promluvil, byl Lén přesvědčen, že to mluví z něho Kryštof, a nikdy už potom nebyl Lén s tímto klamem načisto hotov, ani při nejklidnějším přemýšlení. A také se o to nepokoušel, jednak proto, že jíti věci na kloub bylo bezhlavé - to cítil - a také proto, že věc sama patřila k záležitostem, jež zůstati musely provždy na nejtajnějším dně srdce.

Vše, co v tom směru učinil, byl dotaz k starci.

Ale v samém Lénovi zdála se chystaná otázka tak pošetilou, že se k ní neodhodlal, až za půl hodiny. Tvářnosti Kryštofovy nebylo při Liprcajovi ani za mák, o nějakém bratru Kryštofa nikdy mluvit neslyšel, ale mohl to být příbuzný.

„Nejmenujou se voni Kryštof?" zeptal se polohlasem dědka fajfky, když tento žilnatou, chvěním zrovna poskakující rukou přiložil cihlu vedle cihly Lénovy.

Dědek fajfka jenom kratičce mrskl okem po sousedu, ale ani muk. A teprve za chvilku prohodil skrz hadřík na dýmce nabalený:

„Esli si, chlapče, něco povídal, to musíš víc nahlas na mě, já jsem drobet tvrdej!"

„Jako poleno bukovýho dříví!" ozval se klidný hlas za Lénem. To promluvil nádeník, který se zrovna za Lénem zastavil s kolečkem cihel.

Léna se sice dotkla tato poznámka, ale mlčel.

„Nejsou-li voni Kryštof, se ptám!" řekl vydatněji u samého ucha dědkova.

„Á - ne, holečku! Anton! Anton Liprcaj. Štrašedesátiletej zedník v létě, štrašedesátiletej krejčí v zimě... V létě na stavbě,

v zimě u mašiny. Šiju vojanský kalhoty pro žida na vilsonce. To už je dostanu střižený. Jenom vroubím, sešívám, vodvádím je bez knoflíků, bez kapes ... bez dírek.“

Přitom neustal v práci, ba jeho pravice, šinouc novou cihlu na zeď, jaksi čileji se tetelila vpřed; vypadalo to, jako kdyby chtěl jí někoho klepnout přes prsty, čím blíž k vrstvě, tím čerstvěji se cihla natřásala.

„A bez přeštěk vzádu!“ dodal za hodnou chvíli a zabočil stručným chytráckým úsměvem k Lénovi:

„Chhe!“

Lén z toho všeho nic neslyšel, leč ten Kryštofův hlas, starého utopeného kamaráda.

„Chhe-he!“ zasmál se dědek fajfka ještě jednou, poklepal cihlu v maltě zabořenou kladívkem, udeřil na ni topůrkem kolmo a potom kladívko položil. Vyňal dýmku z úst a smál se celým širokým jejich otvorem, až jazyk jen tak jektal. Měl co dělat, aby rozkývaným prstem našel otvor do vyhaslé dýmky. Smáčkl její obsah, byl-li jaký ale sotva že se octl špičkou prstu na dně, oči jeho, vzdor smíchu stále úzkostlivé, nabyly najednou výrazu zrovna zděšeně zoufalého, hrůzně úžasného. Trhl sebou, jako by se byl spálil, ale dýmka nehořela, to bylo vidět.

A dědek fajfka, jak byl, obrátil se a téměř úprkem, rychlostí u něho nenadálou, odběhl s lešení. Byl ten tam.

„Už šel zas!“ prohodil zavalitec bručoun z řady horlivě se ohánějících dělníků. A nikdo nic víc. Stavivo mělnilo se v pilných rukách dělníků, cihly zvonily, malta čvachtala, kladívka dupala takřka nepřetržitě ve spěchu, jemuž snad bylo hříchem, kdyby byl na okamžik v poklepu ustal.

„Už je tam zas!“ ozval se klidný hlas nádeníka s novým kolečkem cihel.

Byl to mladý, svalnatý ryšavec v navážení fortelný, nakládal kopu najednou. Když se v neděli umyl, ukázalo se, že je vlastně plavovlasý, ale na stavbě cihlovým popraškem zrudl. I mezi vráskami na čele usadila se mu rudka, navraštil je vždycky, když jel nahoru, jeda dolů, míval čelo hladké. Vytlačil na lešení ještě jedno kolečko cihel, než se starý Liprcaj vrátil.

Ten přišel lisími kroky, ostražitě se ohlížeje, jako by se bál, aby jej nikdo neviděl. Postavil se tiše na své místo.

Ryšavý nádeník za ním jaksi okouněl se skládáním a na Liprcajovi bylo znát, že jej znepokojuje jeho přítomnost. Snažil se viděti na něj přes rameno, aniž by se musil obrátiti.

Lén pozoroval jistý nepokoj i mezi dělníky na celém díle. Nikdo sice neuvolnil ruchu, ale sem tam střelil rychlý pohled srozumění a škodolibého očekávání, co přijíti mělo. Lénovi neušlo ani hnutí a s ryšavce očí nespustil. Počínání tohoto bylo vskutku velmi podivné. Náhle nahnul se za dědkem fajfkou a uchopil velice zlehka a pozvolna oba šosy jeho kabátu a trhl jimi tak prudce, že se Liprcaj málem zvrátil. Mrštně otočil se svému škůdci tváří v tvář. Ale ten byl ještě rychlejší, a zatím co jej stařec měřil pohledem víc ustrašeným než rozezleným, už byl při svém a rovnal cihly do hranolu, jako kdyby se nechumelilo. Sotva však se Liprcaj zase obrátil, opakoval ryšavec svou hru. Ale tentokráte hned, jakmile vzal cíp šosu do štipce, Liprcaj, aniž by se byt už otáčel, sekl rukou za sebe, ale tak nakrátko a uboze, že se ozval všeobecný smích. Ryšavec zase uškub'. Smích přestal, ale komedie konec ještě nebyl. Rozvernou podívanou někdo tak se bavil, že až hýkl.

Léna se zmocnil nepokoj. Že tohle neskončí jen tak, věděl; na to znal sám sebe tuze dobře. Tiskl násilně lokty k tělu, ale cítil, že je dlouho tak neudrží, neboť ryšavec ve svém škádlení dědka fajfky neustával.

Do drobné zvetšelé postavy týraného starce vjel třas, až mu i hlavou kymácel. Bylo zřejmo, že toto prudké chvění zchátralého těla zbavuje jej veškeré pomoci vlastní. Nepokoušel se už o ni a jenom vzdouvám se ramen do výše hleděl vyprostiti šosy z rukou svého trýznitele, aniž by jen mukl.

Bylo snad mnoho směšného v tomto surovém žertu, který se tu jistě ne po prvé odehrával, ale kdo viděl ošívajícímu se dědu do tváře, tomu by asi smích přešel. Tak si myslel Lén, a to jej strašně dráždilo.

Bylo podívání na děda fajfku, jak hlavu do límce kabátu, jak chomout odstávajícího, tlačil a jak se horlivou zedničinou předstírati pokoušel, že o ničem neví, co se za ním děje.

Náhle cítil Lén, že jej v tváři pálí. Napadlo ho najednou, že celý ten výstup uspořádán jest jaksi jemu na uvítanou s ochotným souhlasem všech ostatních, aby se mu ukázalo, jakou tady na stavbě mají zábavnou zvláštnost. Stačilo jenom ještě, že zachytil pohled Liprcajův, z něhož uhodl, že se stařec nikoho jiného už nestydí, leč jeho, Léna - byl to pohled nevinně bitého starého psa - i rozmáchl se v něm jeho starý lítostivý vztek, jako vždycky, když dlouho trvalo něco, co nemohl vystát.

A tím vztekem třaskl do cihly, až z ní ulítl notný kus. Položit kladívko, toho se v takové chvíli bál. Ale jako kdyby se mu do díla hodil zrovna odlétlý kus cihly, pokročil za ním dlouhým krokem, a sbíraje jej s lešení levicí, popadl pravou ryšavce zrovna v týlu a povstal, podpíraje se o něj. I tváře se stále, jako kdyby byl sklouzl, zavrávoral i s ryšavcem ke kádi a pohroužil jeho tvář do malty, při všem tak opatrně, že napadený nabral jen do úst.

Lén neudělal něco takového po prvé.

Ryšavec vylítl, jak by jej byl sršeň bodl, zavyl vzteky a už měl v hrsti cihlu. Leč v témž okamžiku Lén chvatl pravicí ozbroje-

nou ruku protivníkovu v zápěstí a zaťal plechový svůj nehet do šlachy pod palcem ryšavcovým tak tvrdě, že se dlaň jeho cihlu svírající sama od sebe otevřela. Byl to pověstný hmat závodčího Grassa od císařských myslivců v Tridentu, kterýmž trýzníval pěšáky při cvičení puškou, aniž poručík co pozoroval.

S největším klidem pověděl potom Lén ryšavci přímo do očí:

„Odpusť, kamaráde, nebýt tebe, byl bych spadl s lešení! Jenom dej pozor, ať se nám to nestane ještě jednou. Dovol, tadyhle jsi ještě zamazanej!“

Že tohle bylo více k smíchu, než co předcházelo, zrovna se nikdo nesmál.

Bylo směšno i to sklouznutí i slova Lénova, že je ryšavec ještě zamazán, neboť ryšavec nebyl dosud učinil ani pokusu utřít se. Nejsměšnější bylo pak to, že Lén vlastní svou zástěrou jal se horlivě cíditi ryšavcovu bradu od vápna bílou jako malému dítěti.

Ale nade vše a zrovna k popukání bylo, že ryšavec držel také jako malé dítě, zaražen do němoty. A to nejen palčivou, ochromující bolestí v zápěstí, ale hlavně tím, že mu Lén tykal. To byla od zedníka nádeníku pocta nezvyklá, zvláště mezi dvěma, kteří se jakživi po prvé vidí. Tentokráte byla posměchem.

Lén stál už zase u zdiva na svém místě, jako by se nebylo nic přihodilo, a ryšavec teprve za hodnou chvíli vzpamatoval se ze svého ustrnutí a shýbl se k svému kolečku všecek zkrocen. Byla to patrně odezva bolesti v ruce, že pravé táhlo hned zas pustil, i mrskl po Lénovi pohledem, v němž bylo znát, že tak brzy nezapomene. Odtáhl beze slova.

Také na lešení nikdo ani nehlesl, i na místě dřív ryčného chechtu rozlehlo se tu takové ticho, že přes všechen šum

hmoty a ruch nádobí bylo zřetelně slyšeti suché odkašlání bývalého druha Liprcajova. Ten styděl se ze všech nejvíce...

Dobrej chlapec a dědek fajfka dostali se pomalu ke komínovým otvorům, každý se své strany. A to se Lén divil, kterak tato zevrubné dovednosti vyžadující práce šla starému Liprcajovi od chvějivých, žilnatých rukou, na nichž bylo lze spočítati všechny kosti a kůstky. Oko měl stařík lepší než leckterý mladší, i odsekl kladívkem z cihly třeba jen trolínek, ale zrovna na chlup, že nemusil nikdy přiložit zkusmo na dvakrát k duši komína. Přikroužil cihlu tak hladce, že to byla radost. Měli tady tři komínové roury pohromadě, ale rostlo jim dílo, až milo.

Byli zrovna v nejlepším, když dědek fajfka rychle položil kladívko, sáhl do vyhaslé dýmky, a jako by se byl spálil, spěšně utrhl a rozehnal se zas čilými krůčky pryč. Ten tam!

Překvapen díval se Lén za ním a zachytl výsměšný pohled zavalitcův. Leč tentokráte se ani nedošklíb' a ruče zas hleděl si svého. Rušnost celku, v něco plnil svůj úkol, povznášela jej, i zapomněl na všechnu tíseň a trýzeň.

Do hluchých, rozlehlostí stavby tlumených hluků stavby zalehl náhle zvuk zcela cizorodý, odněkud shora spadl sem veselý ozev laděných houslí.

„Tý... ty, tó... to, tůtu," udělal po houslistovi kamarád hned vedle Léna, zcela mladý hoch, i neobyčejně pronikavým hvizdotem hned potom spustil závratně rychlý jako neslýchaný rejdovák. Housle nahoře zadudaly ještě, když hráč přitahoval hluboce znějící struny, ale vzápětí snesla se táž zběsilá prška vysokých, ostře sekaných tónů, navlas tak, jak je byl dělník vedle Léna napřed zapískal.

Houslista hrál a mladý hoch hvízdal s ním, nezůstal mu dlužen ani notičku.

„Čerti zas tebou šijou, ty skřipky tě ještě zbláznějí!“ podotkl kdosi.

Ale Mareček škubaje hlavou, hvízdal jedním dechem, až zčervenal, až oči vypoulil, leč nepřestal, hvízdaje zase dechem do sebe jednotvárnou melodii, stále se opakující, v nejrůznějších výškách vírnou hybností, rozjařující lehkostí. Ta nepochybně Marečkovi také udělala, a Lén, který tohle jakživ po prvé viděl, musil se usmát náruživé potrhlosti Marečkově. Ten konečně vyčerpán, ve tváři rudý, ustal.

„Tak vidíš, nedokážeš to ; takový alegro žádnej flautista po houslistovi nevypíská, nikdá ne. A to ještě na flautě nemůžeš pískat do sebe!“

„Japa’by ne na flautě...“

„Ale mlč, musíš mít pausičku, abys chytil dech!“

Na stavbě rozpředla se tak odborná rozprava „zimních muzikantů“. Pocházeli patrně z jedné kolátury a z jedné „bandy“, Mareček byl u nich flautistou.

„Počkej!“ přerušil Mareček hovor, „teď nám musí navalit tu Luciji.“

A Mareček vypjal krk jako kohout, má-li kokrhat, a rozléhavě zahvízdal známou arii z Donizettiovy opery „Lucia di Lamermoor“ vysoko do vzduchu. Hbitá etuda houslová přestala hned, jak by uťal, a v otevřeném okně podstřeší sousedního domu, opřeného ze stavby několika mocnými trámy, ukázala se bledá vlasatá hlava, vyhublých lící. Mareček, stále hvízdaje, smekl čepici a hluboce se poklonil docela ve vážném spádu melodie, a třebaže to nemínil docela nic tatrmansky, soudruzi se zasmáli. Hlava virtuosova v okně zmizela a takřka v témž okamžiku vyletěly z něho dlouhé, zpěvné, měkké tóny arie, Marečkem tak výmluvně žádané.

„Tak vidíš, ty troubo," obrátil se nyní nadšenec, cele překonán líbezností hudby s výše nesené, zjihlým hlasem k soupeři muzikantovi, „vidíš, ty troubo, ty říkáš, že je to dueto, že to musejí hrát nejmíň dva; kde by vzal hned kamaráda?"

„Prosím tě, ty seš flautista, já jsem houslista, ty rozumíš flautě, já zase houslím, a tuhle by hluchej mohl slyšet, že z toho zní krom basy celej štrajeh, a jsou-li nejmíň dva, tak už to musejí být pořádný houslisti, aby tohle svedli*."

„Ale to je konservatorista, koncertista..."

Než Mareček nedokončil. Lešení přešel polír, a tu přestávala všechna řeč A zahálka.

„Ta čistota, čistota..." ulevil si ještě flautista.

Že ten nahoře hrál krásně, porozuměl i Lén. Naslouchal udiven, jakživ nepocítil, že by se ho byla hudba tak někdy tkla jako tentokráte. Až dosud podle hudby na pochodu kráčel, při muzikách tančil, zpíval, býval rozjařen, ani smuteční pochody nedovedly jej rozteskniti, v tom ohledu byl úplně člověkem své vrstvy, jejíž mladí lidé při hudbě smuteční pociťují nejvýše melancholii jakéhos rabiátního přízvuku. Tak rozbíravě hluboko nesáhl do něho ještě žádný kus, žádná píseň. Proč mu ty doléhavé, chvějné zvuky připomenuly právě chuďasa Kryštofa, utonulého kamaráda, a Mařku, zrovna když na oba tak důkladně byl zapomněl? Proč musil slyšet vedle lichotného lkání houslí včerejší její pláč a vidět, kterak v týlu a mezi lopatkami obnaženého hřbetu vzlykotem jí přebíhalo ?

* Umělec v podstřeší hrál proslulou Lubinovu parafrázi motivu z Donizettiovy opery, koncertnímu obecenstvu známý parádní kousek virtuosity houslové, v němž houslista hraje k melodii sám složitý doprovod.

„Mordie... mordie!" zaskřípal Lén zuby a zuřivě hmátl za obrubu čepice po cigaretě. Ne že by byl dostal tak náhle

chuť ke kouření, ale jakési ztrnutí rtů a nezvyklý tlak v očích přiměl jej k tomu, že ani dobře nevěda proč, si zapálil. A vskutku, hned po prvním hltu ostrého dýmu uvolnil pocit, jejž by Lén nebyl ani nazval pohnutím, prostě proto, že v jeho mluvě se to slovo ani nevyskytovalo.

„Pracant jsi, což o to, ale hulit umíš taky jen což!“ prořekl za jeho zády polír, jda mimo.

„Fiiíííj... fiijfifi... fija fijafjífafa!“ hvízdal Mareček s hrou houslí zároveň, dodávaje melodii důrazu plnou lžicí, až na poslední notě maltou na vrstvu zdiva samým nadšením mrštil. Leč plnozvuká hudba z okna se linoucí neustávala a stále se vracela k počáteční žalobě. Lénovi bylo, jako by mu srdce bral a kamarádům kolem rozdával.

„Jó, holečku... chhe!“ udělal vedle Léna dědek fajfka Anton Liprcaj. Už se zas z výletu vrátil.

„... každej víme svoje. Já to mám taky lekrační, koleko!“

I pokračuje ve svém vypravování, kde o svém zimním krejčířství před půl hodinou byl přestal, hovořil:

„Po synovi mně zůstala vopálka dětí, ten, co se narodil po tátovej smrti jako nejmladší, přišel na svět slepej, dočista slepej... Ale poslouchej, koleko, dyž tě tak šmakuje, nemoh’ bys mně dát taky jednu? Esli máš, tashajst!“

Beze slova sáhl Lén za obrubu čepice a podal Liprcajovi cigaretu. Tvář dědova celá lstivě se rozesmála, za fialovými rty hopkal mu jazyk. Cigaretu lámal v tetelivých rukou na kousky:

„Já si že do fajfky... Dokád byl táta živej - jako syn -, tak vono to šlo, obá jsme nosili, ačkoliv dětí bylo pět. Jen to byla jeho chyba, že byl vždycky tuze náruživej a do lesa se tuze hnal, až jednou měl ňákou velkou nepohodlnost s hajnejma, byli na něho tři, šak byl silák, a pořídili ho tak, že z jara

do práce už nemoh'! Do dneška žádnej neví, skrz co umřel, esli to bylo skrz dřívko, anebo skrz kolouška do voka, esli dostal ty čerstvý souchotiny vod zapálení plic anebo vod tejeh hrubejeh lidů. No jednou večer po fajrumu, dyž sem přišel domů, ho už nebylo."

Dědek fajfka vypravoval vesele s potměšilým úsměvem a drobil cigaretu do dýmky a pečlivě každý kousek v ní prstem ušlapával.

Housle hrály stále údivněji a sladčeji.

„Štrnáct let, holečku drahej, sem měl ty děti na svý ruce a šechno sem to pochoval jedno po druhým, až zrovna na toho jedinýho nejmlačího, slepýho. Máma, jako nevěsta, šla brzy za tátou. Ta měla zas ten nápad, že dyž se ocítila sama druhá, tak skočila do vody, pravda jenom po půl těla, ale chlapec, jak na svět přišel, byl slepej, voslep jí v životě z nástudu."

Dědek stál za svou tvrdou zástěrou žokovou jako za hradbou a zapaloval dýmku. Mamě, obsah její nijak nechytal. Lén neměl ani zdání, že tyto okolky by mohly býti lenošnou politikou starochovou, a poslouchal jej jako náboženství.

„Tej ho mám v ústavě slepců a mám z něho radost, ze všech košikářů je tam nejšikovnější, letos pude ven, na zimu, a esli se to povede, udělá se pro sebe, potom už, holečku, na žebř nepolezu. A kakraholte, jen si hleď svýho!" dodal dědek fajfka, když se dlouhý Lén natáh', aby polil jeho dílo maltou, „to by byla krása, starej Liprcaj ještě nikdá nezůstal pozadu ani za mladíkem! Štrašedesátiletej zedník v létě, štrašedesátiletej krejčí v zimě!"

Vložil tlustě ovinutou špičku nezapálené dýmky mezi dásně bezzubých úst, jakoby do jedné z četných vrásek obličeje náhodou se otvírající, a brkotavou pravicí chopil se své vlastní lžíce.

„Ale hodnej chlapec si, koleko!“ řekl vděčně, když shledal, že na práci není jeho nepřítomnost ani znát.

Píseň houslí pláčem žalujíc po vzdušných stupních kráčela s výšin dolů a tu v hloubce vzlykala a doplakala, aby znovu vzlétla ještě výš než předtím.

„A to bys ani neřek'!“ navázal znovu Liprcaj, „jaký to dítě má modrý voči. Jakživ sem neviděl takovou charpu, jaký sou ty jeho kukadla... slepý...“

A dědek fajfka usmíval se pln štěstí před sebe, několiknáctero vrásek zrylo tuhé štětinaté strniště jeho tváří, jež zvážněly, když brada podnesla dýmku vzhůru, pomáhajíc tak práci celého těla, neboť všechny jeho vetché svazy byly napjaty - donesením cihly z hromady na dílo.

Vtom housle ustaly, jako když utne, a vzápětí ozval se z okna hudcova v podstřeší hrozný kašel, burácivými výbuchy, nekonečně dlouhými a nastavovanými vzúpěním hlasu a znova vybuchujícími.

Něčí ruka prudce zavřela okno, až háky na zevním rámu visící zazvonily.

Několik hlav obrátilo se vzhůru, nejdéle vydržela Marečkova.

Mlčky všichni pracovali. Tu kladívko zazvonilo tence, tam přidušeněji, kus odseknuté cihly ruplo o prkna lešení, voda chlístla, řetízek kladkostroje zachřestil. Slunce se již daleko, daleko od poledne odklonilo, stříbrná oblačná kupa, na protějším nebi stále nepohnutě ležící, do zlatova zbledla i ukázala jemné vlášení, jímž do modra bylo viděti. Rzivý prach cihlový, dříve neznatelný, nyní se objevil spolu s dýmem cigaret a laciných doutníků.

Flautista Mareček najednou divě rozhvízdal se melodií houslí, před chvílí přeťatou, a v poli přestal i podíval se nahoru k zavřenému oknu.

Lénovi bylo úzko k udušení, ne však od prachu, ani od horka. Tolik cítil bezpečně, že kleště, srdce jeho svírající, už nůkdy se nerozevřřou.

Stavba ropotila dál.

- 4 -

Asi za čtrnáct dní nato dědek fajfka, zmírniv hlas, prohodil k Lénovi:

„Holečku, mně se zdá, koleko, že ji taky pěstuješ, hořlavku, mršku šedou!“

„A co bys zapíral,“ děda hovořil dále na odmítavý posunek Lénův.

„To já znám dobře. Přišels vopálenej jako cikán a zbledls a si smutnej, a ztloustl si, chlapče, a kdo při těžkej práci ztloustne, ten ji pije, zvláště při začátku. Moc bych se divil, dybych se mejlil, a zas na druhý straně bylo by to divný, dybys to dělal. Dyť vy sociálisti to ve zvyku nemáte, vy přeci račeje litr! A taky bych tě varoval, koleko, moc bych tě varoval. Tudle se na mě podívej! Copak si myslíš, že bych já byl jináč takhle seřezanej!“

Dědek fajfka měl pravdu.

Lén se „oddal“, jak zní přelomené rčení, vynechávající, čemu se oddal. Stává se to zhusta vojákům, kteří se vrátili z posádky ve vinném kraji. U Léna byla však ještě jiná příčina. Když byl otráven jedním jedem, propadl i druhému, jednomu kvůli druhému.

Došlo k tomu takto:

Když se Lén po svém setkání s dcerkou Kryštofovou. přes noc probral ze zděšeného úžasu nad místem, kde ji nalezl, a z ohromení nad tím, co od ní zvěděl, zbyla v něm mimo jízli-

vého, ochromujícího hněvu proti původci neštěstí Kryštofova i Marčina taková náplň lítosti, že si s ní počíti nedovedl. Odkud tolik - vlastní a, nad sebou samým - bolesti a proč - to mu teprve vyložily housle z podstřeší nad stavbou. Rozumí se ovšem, že neměl ani vzdáleně toho přibližného porozumění pro „Luciji“ jako kamarádi šumaři-zedníci, a snad by za jiných okolností bývala náhodná produkce mladičkého marnivce-umělce zůstala beze všeho dojmu na jednoduchou a temnou mysl Lénovu.

Ale v těsném příbytku jeho duše takto nárazem prolomena nová netušená místnost, a v té dříve nebývalé prostoře našly zvuky teskné hudby ohlas tak účinný, že se všechna chvěla s sebou. Náhle mu bylo jasno, proč ještě večer po svém příjezdu musil stůj co stůj navštíviti starý svůj byt u Kryštofů, kdež se ovšem něčeho zhola jiného nadál, a také nyní věděl, proč vlastně prázdný svůj vojenský kufřík naplnil hrozny už v Roveredu.

Zostřilo se náhle tušení věcí, předtím jenom podvědomé. Lén, který nikdy nepřemýšlel o budoucnosti na týden napřed, byl by se nepochybně znovu ubytoval u Kryštofů, kdyby je byl našel a kdyby byli měli místa pro něj. Byl by zase chodil bez dalších úvah se starým do práce, a Mařka by byla za oběma nosila oběd jako dříve. Tohle by bylo trvalo nějakou dobu, a také jen pouhým trváním času i velice střízlivým, víc důsledným než vzrušeným postupem prostinkého děje byl by si statečný fasádník jedné neděle, a to snad z nutnosti již velice naléhavé - neboť dříve by asi k tomu sotva bylo došlo -, vzal Kryštofovic Mařku za ženu. A v pondělí po svatbě byl by zase šel do práce jako jindy, nejvýš s nějakým hlodem v mysli, který by byl s prvním zívnutím z mizel. Potom by byla Mařka nosila za ním, jako jiné ženy za svými děláky, celý ten domácí krb

v obědním košíku a za nějakou chvíli, jistě už z jara, i rodinu v náručí k šťastné mezipolední hodince na písku za stavbou.

To všechno se Lénovi ani zdaleka nenamanulo, když se z nádraží ubíral, ani když Mařku našel, ani když na třísle u řeky zbytek noci strávil. Teprve odpůldne, když Mareček vyhvízdal na houslistovi oblíbený svůj kousek s milovanými a lítostnými zvuky houslí, stalo se, že Lén náhle a zrovna okamžitě pochopil, že i on sám zúčastněn jest na tom, co se stalo, tak dobře, jako starý Kryštof a jako Mařka.

Prudce pocítil to, když mu rty i tváře tak ztuhly, jako by mu s každé strany prst do nich zatkl, takže si zapálil, ano proto zapálil, aby nezaplakal! Bylo mu strašně, když toto překvapení v sobě objevil kdyby byl při svém návratu shledal, že za jeho nepřítomnosti Mařku jiný muž získal už pro sebe, byl by snad ze svého hnětu vzplál mnohem spíš, ale méně náruživě. Teď však přepadla jej ke všemu, třebas opožděně, ale tím hlodavěji představa žádoucnosti toho děvčete, jakkoli včera ani na okamžik takovému hnutí nepodlehl, a Lén, dotud jako dítě neporušený, po prvé ve svém životě seznal, že mohou líce pálit také po ráně, zvnitř na ven zasazené. Seznal i to, že niterný hlas tak může řvát, že kdyby ostatní slyšeli jej tak, jako on, jistě pustili by všechno z rukou a udiveni ohlédli by se po kamarádu, který si jich nevšímá a předstíranou horlivostí díla snaží se zastříti, že z jeho prsou vychází jek, přehlušující všechen hluk a úpěnlivě prosící, aby přestala už ta nemilosrdná píseň o jeho žalu a hanbě.

Kriste! Hanbě!

Neboť nebyl to jen jeden muž, který Mařku pro sebe získal. Mráz vzal jej od lýtek vzhůru po těle, a Lén vztekem očima stiskl na plocho trubku cigarety mezi zuby. Před zavlnila se mu bělost pleti vzlykající Mařky, jak ji včera viděl, a Lén se sám

sebe lekl, když zaslechl svist svého vzdechu mezi rty, dušený to ohlas úpějící duše.

Takto zvěděl náhle a přece pracně Lén, na čem s Mařkou jest. Zmámen tímto objevem, jako ve snu pracoval až do večera, vyslechl beč dojmu smutné vypravování Liprcajovo, aniž by byl už promluvil i jen slova.

Sedmé se dočkat nemohl, a sotvaže padla, již byl na cestě po včerejších svých stopách.

Loudal se staroměstským bludištěm déle dvou hodin, než cíle došel. V černé rokli uličky, vždy stále stejně sychravé, ať nad ní kmitla hvězdička jak přelétlá jiskra, anebo se nad ní tmělo těžké nebe noční, došlo pak k prvnímu zoufalému dostaveníčku Lénovu s Mařkou, potom se tak dálo každého večera.

Peklo po každé znovu započaté a se slibem pokračování na zítřek odložené. Když se sem Lén zas po prvé vplížil, měl už v paměti nynější vzezření Mařčino. Srdce buchalo mu úsilně. Při prahu zahlédl cíp šatu, ale když přišel blíž vyhnula se z veřejí ženská hlava mnohem výše, než bylo lze od Mařky očekávati. Ve dveřích stála vysoká hubená ženština s tvářemi tak nabílenými, že i ve tmě svítily, a když se Lén kolem zdi plazil, zakašlala. Lén šoural se dál až za roh, za nímž číhala svítilna plamene z uličky neviditelného, prozrazující se toliko dštivým jasem přísvětlí, a tu se postavil.

Dlouho to trvalo, než se zase do uličky odvážil. Vejřil do tmy, v níž na druhém konci stál prudce světlý výsek ozářeného prostranství před vojenským skladištěm. Zbystřený zrak Lénův rozeznal i stín přecházející vojenské stráže i každou postavu chodců, tam na druhé straně zač černou průlinou ještě dosti četných. Mnoho jich přešlo, až konečně jedny kroky otočily se kolem rohu a v černé uličce cvakaly dál. Na kaluži světla

se zastavily, uličku překročily a Lén zaslechl šeptnutí vnitřních dveří místností. Za malou chvíli šeptly ještě jednou a na kalně šedém kameni pažení ukázal se stinný, přesný obrys zavalité ženské postavy - Mařka.

Lén myslil, že se musí rozběhnout, ale zatím nehnul se s místa. Neboť teprve tu napadlo ho: Co jí chci, co jí řeknu, co udělám?

Nevěděl, nešel.

Ustrnul v dívání, všechna tma před očima proměnila žlutý rzivý svit. V něm vše zmizelo. Jen uprostřed se v úzké štěrbince vidu utkvěl obrázek kamenného břevna se spolehlou postavou Mařčinou jaksi zázračně ostře viditelný. Lénovi bylo, jako by byl do té dálky vyslal oči na zvídku, cítil tlak té námahy ve spáncích i šumot krve v uších zvonící.

Vtom zase káply na druhé straně za uličkou dva kroky, mámení očí zmizelo a Lén vykročil vpřed.

Všechny síly, co jich v něm bylo, táhly jej zpět, ale přece šoural se vpřed. Tak se tlačil ke zdi, že mu osvětlená škvíra v chodu téměř zmizela. Byl již hnedle u samých dveří, když Mařka postoupila až na samý práh, zřejmě slyšel chrustnout čerstvý písek na prahu pod její nohou.

Vtom - zpola udušený výkřik její, a Lén se zastavil. Mařka couvla dovnitř, ale patrně neutekla, neboť dveře nepleštily.

Ani Lén se nehýbal.

Krátké, vzrývané vzdechy ozvaly se ven: „Ch-ch-ch...“

A ty přiměly Léna k poslednímu kroku. Vskutku, Mařka tu stála, ruku na knoflíku dveří, upřeně pohlížejíc na Léna a po dětsku vzlykajíc, zrovna tak jako před lety, když přišla domů a nechtělo se jí ode dveří pod otcův nemilosrdný řemen. Zrovna tak šklebila silné své rty a zrovna tak byly vypnuté tváře její zality slzami, hotovým potokem.

„Mařko!“ zašeptal Lén divokým šeptem vzrušených cholerik̊u, „Mařko! Sebou! Hned!“

Úžasno, že mohl býti před chvílí jen na okamžik v rozpacích, co jí říci! Ano, pro tohle sem přišel, pro nic jiného, leč aby ji odtud odvedl, a to už měl vlastně udělat včera! A v náhle vzplanutém rozhodnutí dodal jaksi vítězoslavně:

„Seberte se a pojďte, přišel jsem pro vás!“

A tu Mařka, sepjavši ruce, zalomila jimi, postoupila vpřed, opřela se o pažení a dala se z dětského vzlyku do hořkého pláče dospělé ženy.

„ - vždyť to možná není, „zalkala šeptem.

Důtklivě domlouval Mařce Lén, ale děvče odpovídalo jen odkyvujíc hlavou či dvěma třemi slovy v hrdle rdoušenými. Ale najednou Mařka všecka oživěla a už beze stopy pláče horlivě vykládá, proč nelze, a proč nelze hned. Přitom jí kůtky rukou křečovitě spínaných jen praskají. A hned zas dlaně tiskne do spánků a hned šátek k Ústům, z ničehož nic zas náhle a buchavě vzlykajícím.

Ale než se nadal, aniž hned zvěděl, jak to přišlo, stál Lén u dvířek sám, ohromen. Mařka zmizela, ne však sama.

Uprostřed slov a slzí vbodla kmitý pohled do protější tmy, z níž odlouplo se cosi, či kdosi, na kamenných schodech zachrastil písek, a Mařka i za ní v tom náhlém okamžiku neodhadný výlupek z tmy zmizely za Skleněnými dveřmi, odkudž zazněl ještě krátký checht.

Lén byl tak překvapen, že dva tři kroky udělal znakem nazad, a teprve tu, jako by přišel opět ke svým údům, potácel se z rejny ve tmě utopené ven. Hanbou mu bylo zrovna mdlo, styděl se sama sebe povrchem celého těla, jež pod oděvem takřka ocítil. Na okamžik napadlo mu, že by si ulevil, kdyby dlaň i hřbet ruky důkladně otřel o drsnou omítku zdi. Zůstal tu

horký dotyk prudkého stisknutí Maříčina, jímž se chtěla s ním rozloučit, anebo snad jej také odstrčit.

Ruce v kapsách, bradu zabořenou do prsou, uháněl dovnitř Starého Města, hledaje tu v změti ulic krámek s barevnými lahvicemi, hluboko v dlažbě prahem zabořený.

Sem musil nyní co nejrychleji, ne aby ulil, ale přepálil vnitřní žhání ohněm lihoviny.

Krámek už měl vrátně přivřeny, ale Lén vstoupil jako domů. Byla tu zpola nálevna lihovin, zpola výčep piva a stálo tu i několik stolů. Nálevnu kořalky by jinak bylo nutno zavírat v časnou hodinu večerní, ale nad výčepem mhouřila policie oči.

Lén usedl a zahleděl se do svítivých srpků ve skle silné číšky, před něj postavené s týmž nápojem jako včera, aniž by se kdo byl ptal po jeho přání. Leč co by napočítal dvě, obrátil do sebe stupeček jedním hltem. Z druhé sklenky už jen ulízl, neboť dosáhl, proč pil. Přišel na klidnější, třeba trudnější myšlenky. Uvízl v nich na dlouhou chvíli.

Po dlouhém dumání zhluboka oddechl i vylovil z náprsní kapsy umolousaný zápisník většího formátu a jal se hledati v něm prázdný list. Knížka byla hodně popsána, ale z většiny počmárána hrubými nákresy, na nichž si Lén, jich původce, patrně velice zakládal, neboť za každým vložen lístek hedvábného papíru. Pozorně a dlouho prohlížel Lén jednu kresbu za druhou, až konečně vyřízl čistě jeden, zvlášť vybraný list. Přiostřil tužku do velmi jemné špičky i napsal pod tvrdočárnou zednickou skizzu, představující však zcela zřetelně chrámovou budovu, tato slova:

„Kostel Sanmarko v Roveredo, v Tyrolsku.“

A po chvilce rozmýšlení dodal menším písmem:

„To je tam, co jsme naposled leželi.“

Na druhé, prázdné straně listu začal:

„Velectěná - „

a tužka se zarazila. Po velkém otálení připsal Lén:

„Mařko!“

Nespokojen pohlížel na tato dvě slova, ale potom mezi ně vsunul velice drobně a víc jenom tak naznačeně dvě písmenka: „Sl.“

Ostatek dopisu napsal už bez rozmýšlení jako jedním tahem:

„My dva se už víckrát neuvidíme, dokaď nebudu míti pohromadě ty peníze, co potřebujete, abyste se mohla tamvosuť vyplatiti. Hlejte abyste nedělala žádnej nový dluh, jinač myslím, že to vydělám na stavbě. 45 zlatich jsou peníze ty se tak honem nenasušejí ale udělám to že jsem byl s tatíkem tak za dobře.“

Tady myslil Lén, že je s psaním hotov. Už lístek překládal, ale zas jej rozbalil a připojil ještě z náhlého vnuknutí:

„Také vám musím napsati že stavba co na ni děláme patří jemu zrovna naproti tomu lumpovi panu Konopíkovi. Kupcovi co vás skazil to je náhoda.“

Sotvaže dopsal, vytřeštěně vstal Lén, zrovna jej to s lavice vzalo. Hnutí jeho bylo tak nápadné, že ve skupině mokré čtvrti u nálevního pultu ustal mluvka hovor vedoucí a podezíravě na Léna chumlem tabákového kouře pohlédl. Aby zakryl okaté své počínání, Lén sáhl za čepici a rozžehl na plynovém plameni cigaretu.

Usednuv zahleděl se Lén na poslední řádek svého dopisu Mařce.

„Toť že je to náhoda, a jaká!“ zašeptal Lén tak nevědomky, že se až ohlédl, kdo to vedle něho promluvil. Jen zvolna opadala vlna krve, která jej byla do výše vyhodila. Ztopil v hrdle

naráz celý obsah druhé sklínky, a že byl této silné dávce ještě nezvyklý, počal dýchati ústy, jak to dělají alkoholikové začátečníci.

Nebyl s to, spustit očí se slova „náhoda“, vzal tužku a důrazně je podškrtl. Aby se ho konečně zbavil, složil lístek, ale tak, že „kostel Sanmarko“ přišel dovnitř, kamž Lén vložil i lístek hedvábného papíru ze zápisníku.

Všecek zhroucen úžasem náhody, až touto chvílí objevené, přemýšlel Lén velmi pracně o tom, kterak od svého příjezdu do Prahy dělal vlastně všechno naopak, než si to představoval. Něco, někdo silnější vodí a strká jím, kam nerad.

Dýmal prudce, ztracen sám v sebe díval se do kouře, a když se za někým zavřely dveře krčmy a otřesem hnuly se valouny dýmu, kývla zas najednou mezi nimi holá lebka kupce Konopíka Vrtivě, jak ji byl viděl po prvé za pultem nad knihami. Klamivě tak, jako kdyby kupčík skutečně sám byl do krčmy znenadání vstoupil. Pot zarosil Lénovi skráně úzkostí. Tato holá lebka byla také spolem ve spiknutí, také stála v náhodě a té se lekl Lén Teď dvojnásob, že na Konopíka od samého poledne vlastně ani nevzpomněl.

Zaskřípěl zuby a vztek nikdy nepocítěný zahrdlil Lénem až bolestně. A poněvadž mu věci napadaly vždy těžkopádným pořadem obráceným, vytanul mu právě nyní na mysli obraz, který jinému v takovém rozpoložení by snad býval nejspíše nasnadě. Vzpomněl na smích a jek na rozskřípaných schodech a na to, jak umlkly ještě dřív, než odtáh'...

Každá myšlenka jako by druhé palici podávala a od každé dostal do hlavy těžkopádnou ránu. Překvapen na nejvyšší stupeň tím, že tento stav jím už déle čtyřiadvaceti hodin cloumá, tona v pocitech největšího zhanobení, pokoření, lítosti, vzteku, uvědomoval si Lén čím dál tím určitěji, že také s úlekem

čím dále tím větším, že se vlastně nachází v hrozném neštěstí a že neštěstí tomu dávno není ještě konce. A při tom ohledávání sebe sama zas a zase hmátl na jízlivě bolavou spáleninu duše, a právě že tak vztekle bodala, nedalo mu a ránu vždy a vždy omakával.

Ruka jeho, ležící na stole nad lístkem s jeho úpisem na „45 zlatich“, roztáhla prsty jako drápy, křečovitě se zdržující, aby dopis nesmáčkly, nerozdrtily, a hle, byl to jen „kostel Sanmarko“, který nedal tak dělati. Pracná, nemotorná kresba měla býti pro Mařku od Léna poselstvím velmi důležitým.

Vidíš, o tohle přišlas, měl jí pokreslený rub lístku říci, byl bych ti vyprávěl o Tyrolích, o Roveredu a Tridentu, na nábřeží v parku, oba měli bychom položeny lokte na zábradlí a koukali přitom do tmy...

A zas vskočila mu do paměti malá Mařka, jak bývala tenkrát za večerů, když mu lezla po klíně, koleny rozbodávajíc mu stehna, od práce na stavbě až žhoucí.

Ach, Lén poznal v té chvíli, kterak neukojitelně stojí o Mařku. Neřekl si to sic, ale pohnutí jeho bylo tak silné, že se ozvalo zas trnutí rtů, stahovaných odkudsi až z hrdla, stav to, který u Léna končíval v nejhorších případech jakýmsi suchým vzlykáním, spíš ze vzteku než žalu.

Rychle zaplatil a ven do noci.

Večera příštího seděl Lén zase na témže místě. Zase se vracel z uličky za skladištěm. Byl jí odevzdat svůj lístek, a to přece musil. Učinil tak beze slova a prchl.

A třetí večer přišel zas, přes všechnu přípověď, že dokud nesežene peníze, nechce Mařku vidět, na to už ani nevzpomněl. A tak po všechny večery další.

Byla to snad ohavná psina, co Lén prováděl, ale povržlivost svého počínání sám sobě hrubě ani nevytkl. Ovšem by se byl

k smrti hanbil, kdyby jej byl dopadl některý z jeho kamarádů za rohem vejřícího do tmavé rejny, ale nyní už byl příliš zpustošen utrpením, než aby se oddával úvahám o tom, je-li mužácké, co dělá. Je pravda, že za prvních večerů těchto návštěv při potulkách ulicemi, než se setmí, anebo návratech z krčmy, by byl snad vyl pod políčky, jimiž trpěl a jeho čestnost, ale teď, kdy starý Liprcaj při něm zjistil, že „pěstuje hořavku“, teď už byl Lén o otázce cti svého záletnictví v uličce za skladištěm dávno sám se sebou vyrovnán.

Potřeboval k tomu několik večerů při sklence, než byl tak daleko. Dvě věci byly mu v tom přemítání nade vše jasny. Předně, že musí řičení vzteku v sobě umlčeti činem jedině možným, úplně dostatečným, aby vztek naprosto řičet přestal, za druhé, že Mařku musí dostat „z místa“, aby si ji mohl osvojit. Trvalo to dost dlouho, než do pořádku dostal, co udělá napřed a co potom, že obé dlužno odložiti až do zimy, až bude stát dům pana Konopíka pod střechou. Tato nutnost ovšem vyplývala sama sebou, neboť kde by vzal peněz, kdyby je na stavbě nevydělal? A že čin msty a odvety k utišení svého hněvu musí rovněž odložit na tu dobu, bylo teprve neklamno, nebo čin byl takový, že by po jeho provedení sotva zbývala nějaká možnost peníze vydělat.

Hm...! Tenkráte bylo už tak jisto, co vyvede, že kdykoli se mu počala v myšlenkách kmitati před očima vrtivá lebka Konopíkova, Lén sahával na zednické závaží, jež šňůrou ovinuté nosil v náprsní tašce od té doby už neustále.

Desatero plánů, kterak vše provede, vymyslil a zavrhl, sedě v mračnu tabákového kouře v krčmě a zíraje do plamene nečistého plynu, stále jiskrami sršícího. Jednalo se hlavně a vlastně jenom o „čin“, vše ostatní bylo hračkou, ale čin musil být tak proveden, aby nezničil také Léna. Jednoho dne

podalo se mu řešení té záhady tak překvapivě lehce, že všechno další přemýšlení bylo nadál zbytečným.

Od té doby, když tedy už v mysli bylo všechno hotovo, přestal ten neodolatelný útisk cizí síly, který jej stále před sebou strkal anebo za sebou táhl, a Lén obdržel od svého utrpení jakési přírocí klidu s neodvolatelnou lhůtou. A poněvadž to, co na něj čekalo, bylo tak jako vykonáno, nesl stav věcí jako až do té doby samozřejmě nezměnitelný.

Večer jak večer chodil do uličky za skladištěm, ale Mařky se ani netkl. Na práh toho brlohu už nohu ani nepostavil. Ba, bylo zapotřebí, držeti si i od prahu někdy hezky daleko, neboť Mařka snad již třetí nebo čtvrtý večer přestala smutněti, a jakmile poznala, na čem je s ním, dokonce i rozvázala, a Lén, který si dobře pamatoval, že jednou živě toužil po tom, aby o zeď mohl otříti dlaň od stopy dotknutí po její ruce, štítil se tím hůře, že pro něj bylo nesporno, že odtud jednou půjdou spolu ruku v ruce.

O tom ani ona nebyla v nejmenších pochybnostech, rozepisoval se v té příčině velmi zevrubně na lístcích ze zápisníku vyříznutých, jakýchsi to pohlednicích s obrazy z Rovereda:

„Palacovečo, nejčkýn kasárny“

a malým písmem pod to:

„Tady jsme leželi poslední 3 čtvrtě roku.“

Na rozmluvy nebylo času, při setkání se jenom vyměnily lístky, měla-li Mařka jaký. A měla-li, obsahoval vyzvání, při nejmenším pro všechno, co Lénovi svato, aby jí přišel pomoci ze světa, ona že na něm nežádá sice oběť života, ale že by si přála aspoň jeho rukou zemříti.

První její dopis, napsaný po jeho přípovědi, že ji vykoupí, byl ovšem zcela nepochybnou nabídkou společného odchodu ze života. Později spokojovala se pouze tužbou umřítí v jeho

náručí, při čemž naznačovala, že nečeká už od něho, aby jí „ublížil“ on, zřejmě dávajíc najevo, že si pomůže od toho světa sama. Nakonec nežádala si pak již nic víc, než aby byl svědkem, „jak jedno nešťastné děvče samo od sebe do hodiny se ubírá“.

Zprvu rozčilovaly Mařčiny lístky Léna docela podle ubohosti jeho duše, ale když mu jednou psala, že „v tom okamžiku, jakmile se tyto řádky budou ocítati v jeho rukách, Mařka jeho nalézá se na svém pokojíčku již jen jako chladná mrtvola“, nevěřil ani na chvilku. Vášnivé obraty těch dopisů jej napřed omamovaly, aniž měl nejmenší tušení, že uvázly Mařce z bídné četby, jejímu ovzduší přilehlé. Potom ustálil se na tom, že tak/ vypadají asi hnedle všechny milostné dopisy, měl nejasné tušení, že v psaníčkách od děvčat mnoho jedná se o smutných záležitostech toho druhu bez příčiny.

Hůře bylo pro Léna, když Mařka přestala o smrti a začala písemně i ústně zváti nahoru „jen na jedno políbení“. Tu bylo na Lénovi kolikráte, aby se bránil proti chvatům Mařčiných rukou. A přece plál po ní každým vláknem svých ramen, a když se při takových potyčkách Mařce podařilo dotknouti se jeho předloktí jenom hrotem prsů, mrazilo ho po celý večer na témž místě dotknutí. Když potom vstoupil do té uličky s dlažbou i za nejsušších dnů plytkou, zdálo se mu, jako by šel struhou ohněm tekoucí. Vzpomenout si mezi dnem na stavbě na včerejší setkání, na to bahnivé peklo - horko žíznivé žádosti po ní zavlálo mu po celém těle, že se mu až hlava zatočila.

Když se mu to přihodilo po prvé, lekl se Lén té zlotřilosti v sobě. Přisvědčil jí na dva tři okamžiky a už se zápasu s ní nezbavil. Každým dnem stával se špatný chlap v něm špatnějším, a přišel den, že neměl jiné myšlenky, než kterak by mu podlehl.

Tu přepadávala jej zuřivost, i byl by snad celou stavbu ramenoma svýma hned o celé poschodí výše vysunul, kdyby to šlo. Rasoval se, až vlastní klouby slyšel praskat. Bylo mu to málo, že dělá za dva, za sebe a za Liprcaje, i myslel, že kvapnější prací spíš přiblíží se k činu odvety, který v duši jeho zakotven byl jako kvádrová, úhly a závažím změřená a zvážená zeď, na tisíc let stavěná.

Lén rozdílům: mravnost - nemravnost rozuměl velmi povrchně, ale co udělá panu Konopíkovi za to, že Mařku zkazil a starého Kryštofa zabil, to byla jeho morálka, to byl nezbytný požadavek cti, jak mu rozuměl on, Lén. Slovo „čest“ nejmenoval ani při dušování, aniž mu kdy napadlo, co vlastně čest jest. V jeho světě „mít čest v těle“ znamenalo nedat si nic líbit, a Lén byl by raději sám zhynul, než by panu Konopíkovi odpustil.

Proto jakékoli myšlenky na Mařku dřív, než ji a tátu pomstí, pokládal za nejzavržitelnější ničemnost, zrovna za spoluvinu na padoušství pana Konopíka. Tak to bylo uloženo pod jeho sklopitou, tvrdou lebkou, víc pudem než úvahou vypřemítáno.

A přece ty chtivé myšlenky naposled ovládly jej tak, že bylo jisto, že už jim neodolá.

Než pomohl si. Rázem si pomohl od nočních toulek do uličky za vojenským skladištěm i od „hořavky“. Když se rozneslo na stavbě, že pan mistr hledá někoho, kdo má lehký spánek, což znamenalo tolik, jako že hledá nočního hlídače, ježto dosavadní, jak se ukázalo, byl sám „tahák“, zloděj, přihlásil se Lén. Hlídačem se stal, třebaže pan mistr zakroutil nad tím hlavou a povídal: „No dyž sám chcete“, a třebaže ostatní dělníci zedničtí s ním nějaký den ani nemluvili, že hlídání pořádný tovaryš na sebe nevezme, že to patří nádeníku.

Lénovi to bylo jedno, sám s nikým mnoho řečí nenadělal a krom toho se tím hlídáním dostal do pořádku. Měl o šedesát

halířů víc, a protože se s tím, co vyzdil, škudlil na sobě a šetřil na Mařku, mohl si hned v sobotu koupit ještě jednu košili. Ta vojenská sic nebyla k roztrhání, ale pomalu už nebylo, kde ji prát. Dosud ji sušíval při koupání na hrázi u Podola v neděli, ale nadešla chladna, s druhým poschodím chýlilo se ke konci září. Na třísle v kůlně hospody „U krále brabantského" při řece nedalo se také věčně každé noci spát, ještě měl podomek na takové ptáčky oko. A tady spal na stavbě, v hlídačském doupěti z narovnaných a prstí upěchovaných cihel, prádlo mu vyprala posluhova žena naproti.

Za večerů stával nyní pod lešením a snad někdy leckoho polekala jeho cigareta, ve tmách náhle vzplanuvší vedle dvou bezpečnostních světýlek červených. Dýmal jako z výhně, a když se jeho hostitel z onoho večera po návratu do Prahy naproti ubíral domů, nezahlédl z Léna nic víc, leč ploché líce, oharkem papirosky ozářené. Nakonec mu i přestal dávat dobrou noc, když mu ji Lén nikdy nevrátil.

Ten zevloval do ulice, do níž slétala se střech stále tišeji a hustěji tma. A hleděl do svých barevných zmítaných kruhů, jichž kmit provázen byl pronikavým svistem v uších. Kruhy hloubily se a prolakovaly v trychtýř a v úzkém jeho otvoru na konci tkvěla lampa pana Konopíka, naproti v krámku svítící. Soustředěným díváním Lén zrovna koprněl, úporností zrak jeho až zeslábl, že už nerozeznával v krámku nic než zelený kryt lampy a lesk kupčíkovy lebky, kulaté, holé a křehoučké. Tu křehkost ovšem neviděl, ale přesvědčení o ní bylo v něm tak určité, že mu časem z toho bylo až ošklivo. Zarýval prsty do olova váhy, v náprsní kapse ukryté, že je hnedle stěží rozvíral, aby sáhl za čepici po čerstvém kuřivu.

Celé hodiny vydržel tak opřen o syrovou zeď pod lešením ve skrýši za hranicí cihel, zpředu hrazené kopcem navršené

malty, a když lampa naproti zhasla, Lén zrovna oslepl. Na dlouhou chvíli nic neviděl než zvolna točící se kolo s loukotěmi ze svíjivých, nemožně fialových háďat. Musil před sebe hmatat a dlouho mrkat i prozírat, než se vzpamatoval z toho mámení.

- 5 -

„Holka modrooká, nesedávej u potoka, nesedávej tam!“

Mareček, muzikantská duše, šumař, obdivovatel neúmorný konzervatoristy, denně po poledni hrajícího zedníkům na stavbě pana Konopíka, zpíval z plna hrdla na hořejší příčli žebříku, s něhož slézal „jako pacholek s vodru na mlať, totiž proti zednickému mravu, obrácen zády k žebříku, sedě.

Zpíval po virtuosovi, který holku modrookou hrál v jakési závratně skvělé úpravě s flétnovými tóny, a v nadšení nad takovým uměním, vysoko vynikajícím nad zimní jeho zaměstnání, pokračoval Mareček ve zpěvu: „V pityce si vidy tyčí, škydy tvyjich mydrých yčí...

„, ale přestal, nahlížeje sám nechutnost krčmářského nešvaření písničky, oblíbeného u přemoklých kumpánů.

„Lez, nebo ti šlápnu na hlavu!“ prohodil k Lénovi, stojícímu na žebři hned pod ním.

Ale Lén neslyšel. Jak by jej na žebřík ukoval, dívá se Lén mezi příčlemi dolů celými dvěma patry skrz štěrbiny prken a trámů až do přízemí. Pohled jeho jde za přehoušlí ostře bílých slunečních paprsků z patra jako pravítko protýkajících tmy uvnitř stavby až dolů, kam koukal Lén.

Zářivé pravítko světelné dolejším koncem stálo na předmětu lesklém co slonová kost, rýsujíc na něm tenký sek. Objevil

se doje šátek v ruce, přejel světlý rys, ten ukázal se ještě okamžikem a zmizel.

„Na mou duši... no tak!“ řekl Mareček a skutečně, ovšem jen žertem, dotkl se nohou temene Lénova zcela lehce.

Tu teprve vzpamatoval se Kašpar Lén trhnutím celého těla, seskočil se žebříku na lešení a zděšen, bled, se zavřenýma očima popadl se za hlavu právě tam, kde se ho dotkla podešev.

„Člověče, kdo by to byl řek', ty že máš na lešení taky ještě závrať!“ divil se Mareček, „máš to z pití, z prázdnýho žaludku anebo z nevyspání od hlídání, nebo ze všeho trojího?“

„Ale nic...“ zabručel Lén, „kdepak...“ čepici však sundal, dlaň na témě přitiskl, jako by se byl bůhvíjak uhodil, a teprve potom otevřel oči a zhluboka si oddechl.

„I jdi, sakra! Snad tě nebudu musit svést dolů!“ smál se kamarád, když už jednou na Léna promluvil; od jeho převzetí noční hlídky bylo to po prvé. Zprvu shora nebyl dobře viděl, kdo to je.

Lén musel se sebrat, aby se nezahanbil a doopravdy nevrávoral. Mareček ovšem nemohl mít tušení, co se v něm událo, když ucítil dotek jeho nohy zrovna na místě, kde sluneční průsvit poznamenal tam dole hlavu pana Konopíka.

„Ferdíku, to koumáš, kluku všivá, viď!“ hovořil Mareček z rozpaků na zavalitého červenolícího výrostka učedníka, dychtícího s lešení do výšky k oknu houslistovu, odkud všeholily flažeolety a pičikata „modrooké holky“.

Mareček vzal hocha nemilosrdně za uši, a natřásaje mu hlavou, nařizoval:

„Pamatuj si, jak to vyvádí, a až se o masopustě sejdem s bandou v Chlostíkách, zahraješ to zrovna tak o pěkné hodince. Tak, teď ti aspoň mandle nespadnou!“

Ferdík zůstal všemi desíti prsty ve vzduchu roztaženými, jak byl Marečkovy ruce popadl, očí s okna ve výši nespustil, s místa se nehnul a hrstěmi do vzduchu podle taktu písně sekal dříkem vrtě.

Po kamenných, pokrokem stavby jič zapuštěných schodech sestupoval Lén za Marečkem dolů.

Tady z klubka dělníků ozývaly se hlasy rozjařené, nejhlučněji Liprcajův. Nebylo lze hned přehlédnouti, co se děje uvnitř kroužku kamarádů, vždycky zvědavých na starého Liprcaje, uvázaného k žokové, jeho, div ne prkenné zástěře.

„Ale, Ondřeji, Ondřejiii!“ řečnil scvrklý trochýtek přes obrubu svého žoku.

„Ondříčku, drahej kamaráde, tak se podívej, ty si se teda přece vykřesal!“

A starý živě potřásal rukou velikému silnému muži s odulým špitálským obličejem, nedobře na nohách stojícímu, takže pod makavými důkazy přátelství i slabouška Liprcaje hnedle kolísal. Usmíval se chuďas, nemukaje, a Liprcajovi přikyvoval jen tak bradou; oči jeho plaše chodily od tváře ke tváři, zřejmo, že mu volno nebylo uprostřed této houfné zvědavosti, hotové při pondělní náladě každou chvíli propuknouti ve smích.

Neznámý z rozpaků zakašlal a hnul se bokem. Přitom zavrávoral doopravdy, a když maličký dědek fajfka, sám na padnutí, repetivýma, od žil modrýma rukama po něm sáhl, aby jej zachytil, při čemž se mu dýmka až nadzvedla ve rtech horlivostí zkřivených, bylo to snad smíchu - je-li na kraji.

Všichni kolem vychechtli, i Mareček se nezdržel.

„Jen vy se nic nesmějte, lidičkové,““ začal Liprcaj kázat, „dyž někomu vomrznou prsty na nohouch, tak to není k smíchu. Však Ondřej tudle taky stával ještě loni na lešení jako pořádnej zednickej a doví, esli by dneska s náma nepracoval, dyby

mu ty prsty nebyly vomrzly. Jen se na něho podívejte, na chudáka, dyť to je ňáká bolest!“

Dědek fajfka, unesen, že i jej poslouchají, byl by žvanil ještě dál, ale zájem smíšků hned polevil, jakmile zvěděli, kdo neznámý je, a zvláště ti nejhlasitější nejdříve zarazili. Viděli, že nešťastník opravdu není k smíchu. Šli po svých obědech, a starý Liprcaj, v líčeném dopalu, dýmkou za nimi píchaje, do zad jim řečnil.

„Každýho z vás to může potkat, chlapsí, že vám nohy můžou umrznout, kolekové!“

Tu obrátil se poslední z nich a sehnuv se k nebohému fajfkovi, za hradbou zástěry trčícímu, pověděl mu velmi zřetelně:

„I dědku, děte si rači sednout, namrzlej ste vy, a to celej!“

Aby nahluchlý Liprcaj dobře rozuměl, mluvčí vetkl si prsty v nos, posouvl špičkou jeho Liprcajovi několikrát přímo do očí. Byla to narážka na celé stavbě srozumitelná.

Ostatní pospíchali rychleji než jindy o polednách.

Mrzelo je najednou, že se vůbec zastavili, a stydno jim bylo, mužákům, náhle zvážnělým, že si zadali. Tlupa byla již hezky daleko od staveniště, a ještě jim nebylo do řeči. Mnohý z nich jistě na mysli měl vlastní příští, o němž dělák tak nerad přemítává. Není to tvrdost drsné mysli, že dělníci těžce snášejí mezi sebou zjevy, jež jim připomínají stáří a nestatečnost k práci. Proti Liprcajovi bylo to pudové hnutí, jež jevilo se výsměšky zdravých, a od chromce utíkali, jakmile zvěděli, že také býval zedníkem.

Kašpar Lén očí s něho nespustil.

Bylo teď vidět, že přivezl s sebou dětský proutěný vozík. Opíraje se o košatinku, těžce kolem něho chodí, jako by nohy z bláta vytahoval. Trochýnek Liprcaj konejšivě k němu hučí, mávaje dýmkou za tou „psotou“, ale chromec si už ani nevšímal.

A Liprcaj, aby tak docela nepohořel, znova mu nabídl pravici, potřásl mu rukou ještě jednou důkladně, vyklepal dýmčičku, ač v ní nebylo ani prášku, vyplivl bryndatě, takže musil provázek od úst vzíti, i dal se kodrcavým útěkem za ostatními.

Když ten cizí člověk osaměl, zachytl Lén jeho velice lítostivý, ba úpěnlivý pohled stranou do zákoutí pod lešením. Co tam Lén spatřil, způsobilo, že narovnal mžikem svou dlouhou postavu i vykročil vpřed až k samému oknu přízemku, odkudž pozoroval.

Co nejdřív zhlédl, byly oči, tak veliké, planoucí, temné oči, tak dravě, hněvivě hledící, že se lekl i Lén, který na či krom těch jediných povědomých tak pramálo dal. Dívala se tak ze zátmí za hromadou navršené malty žena, kterou dosud Lén na stavbě nikdy neviděl. Uhodl ovšem ihned, že je to nově přijatá, dnes po prvé zaměstnaná maltářka.

Pod každým pažím držela nemluvně a obě ssála na nezměrných prsou mladé dělnice, vyvalených naprosto. Černohlaví červíci hltavě pili ze smědých zdrojů, a matka co chvíli odlupovala s prsu drobnou pěstku, přeplněné ňadro bolestně hnětoucí.

Byla nápadně tmavé pleti a nad smolu černý vlasů, šátkem do týla spadlým k čelu přihrnutých. Na kštici, na srostlém, jak prst silném obočí ležel bílý prach vápenný, pokrýval celou tvář, takže byla bělejší než obnažená hrud, ano, i na řasách byl patrný.

Tvrdé upření škaredících očí bylo odpovědí na lítostivě tázavý pohled mužův. Zlostně zavrtěla hlavou, zlostně snad i proto, že ji spadlý šátek pod krkem škrtil. V nevoli odvrátila tvář.

Zdálo se, že muž porozuměl.

Pokorně sklonil hlavu k vozíku, naplněnému dětskými peřinkami, a poodkryv na jednom konci, odvazoval objemný džbánek od proutí košatinky.

„I nech to tam, „ ozvala se kojící žena“, šak si potom posloužím sama.“

Bylo zjevno, že se jedná o dvojí oběd, matčin i blíženců, chůvou i kuchařkou že je otec. Ten jenom malomyslně pozdvihl a zase spustil ruku a smutně potřásl hlavou.

„Beztoho bys rozlil,“ pokračovala žena týmž hlubokým polohlasem, aby nikdo nepovolaný neslyšel, „k ničemuž už nejsi, chudáku ... nemyslela jsem si, že budou lidi takoví diví... to bylo, že nás přece nesnědli!... Zatracenej led... Teď tady sedím s dvěma dětma a s mrzákem na svoje jediný ruce... Ježiši Kriste!“ a hlas sejí zlomil plačky bez slzí.

Každé slovo zarážela posměchem zrovna řezavým do muže, u vozíku nehnutě stojícího, a „chudáka“ zabodla doň nejnelítostivěji.

A zas začala, drtíc slova hněvem:

„Ale co! Holky odstavím, krm si je doma fenyklem, sem nemůžeš jezdit, tý vostudy mám naponejprv dost!“

A vtom uťala leknutím, plaše pohlédla vpřed a schoulila se do klubka, hlavou co nejníže. Otevřela ústa co nejmožněji, až se běloskvoucí zuby ukázaly, i zabodávajíc bradu do uzlu od šátku, snažila se sesunouti jej na obnažená ňadra.

Stál před ní - pan Konopík.

Lén, chvěje se celým tělem, zcela zřetelně viděl - měltě k němu hnedle na dosáhnutí -, jak za černými skly brejlí kupčík mhouří, a jak se mu na oblých skráních perlí pot. Shýbl se hluboko k ženě přes to, že se do sebe zrovna zavíjela, a tu se zdálo Lénovi, že tučný lalouch stekl kupčíkovi ze zátylí do tváře a vychlípil mu ještě nestoudněji visuté líce a tlusté rty.

„A... a... požehnej pánbůh," mečel Konopík, „ já pořád, jsou ty děti dvě, anebo jenom jedno, zdaleka tak dobře nevidím..."

„Ruku poníženě líbám, milostpane!" vděčila se žena za všetečnost pánovu, začepýřena pod vápenným pudrem.

„To jste vy, ta Kabourková?" blekotal pan Konopík, „to jste nám přibyli na stavbě hned tři... Ale zaplať pánbůh, máte, ženská, co dát těm broukům jíst!... Nennen-nastydnete?.. Ono už je v chládku studeno..."

A že to vypadalo tak, jako by se chtěl míti pan Konopík vlastníma rukama k nějakému před nástudem ochrannému dílu - Kabourková, jak seděla skrčena, opřela se nohama a posunula celé tělo i s úrodou v klíně nazad.

Tím sesypalo se s končité homole něco malty, nic víc než lopata, a to stačilo, že se upocený pan Konopík tak ulekl, že uskočil na dva kroky. Přitom sesmekla se mu čepice, spadla, a krátkozraký mužík nevěděl hned kam.

Okouněl k zemi sehnut.

Jedno z nemluvňat hnutím matčiným minulo se živného zřídla a rozelkalo se usedavě. A hned se ozvala blíženka ještě usedavěji.

„Sakra... sakra!" breptal Konopík, skláněje se marně po čepici, ale vtom už mu ji podal Lén. Spory zavalitý mužík mrštnou vzpruhou se vztyčil a posmeknuv velké černé okuláry na nose, podnesl oči dlouhánu Lénovi až po bradu.

Bylo to po druhé, co Kašpar z bezprostřední blízkosti zřel do krhavých, žalostných, krvavě rozeklaných zraků toho podlce. Těch několik okamžiků, než vzal čepici, trvalo Lénovi přespříliš dlouho. Zdálo se mu, že vidí v řídkém pápeří odzadu přes holou lebku česaném a potem ve stužky slepeném žhavý sek sluncem před chvílí na témž místě narýsovaný.

Zaskřípěl zuby, ale vtom se Konopík od něho zrovna utrhl a utekl na měkkých krámských střevících.

V běhu uchopil brejle ještě jednou do ždibce a střelil pohledem po chromém Kabourkovi a ve chvilce zazvonil zvonek ve dveřích, kde Konopík zmizel.

Lénovi se ulevilo, a prsty jeho pravice, svírající v náprsní kapse olověnou váhu, povolily. Svět se s ním ještě točil a Lén věděl, co by se bylo stalo, kdyby byl Konopík ještě okamžik otálel...

„Máte co dát jíst, ženská!... bys žral sebou, mužskej!“

Slova tato, zabručená zrovna nad hlavou Lénovou, vzpamatovala jej úplně. Na lešení svrchu seděl ryšavec a žvýkal plnými ústy.

„Ha, ha!“ doložil ještě, vyhýbaje se pohledu Lénovu, „těch mužskejeh, co by očima snědli, matko drahá, je eště víceje než ten jeden!“

Lén táhl, jak by jej polil.

„Máte recht, matko,“ slyšel ještě vtipkáře, „jen zavřete tu špajsalmárku pro podruhý... Spadnu a zabiju se. Lidi! Ha, ha!“

Nesmál se doopravdy, „ha, ha“ jen tak říkal.

Lén však obešel rozlehlou hromadu písku na nároží staveniště až na slunnou její stráň a padl tu jako podťat na hodinku spánku. Nahrazoval tak oběd.

Jídával teď jenom večer.

„Ha, ha! Hodnej chlapec!“ zazněla mu v sluch odkudsi už zdaleka jeho přezdívka, která mu zůstala hned od prvního dne, kdy byl jako „hodnej chlapec“ od Liprcaje uvítán.

Houslistova zběsilá píseň o holce modrooké rozléhala se ztichlým staveništěm až sem. A že těžké jeho hoře ulehlo s ním, cítil Lén jeho hlod pod veselými, odlehle zeslabenými zvuky tím bodavěji.

Slunce svítilo mu zrovna do tváře, dny byly toho října jako „kolárek“, říkal dědek fajfka, písek byl vlahý jako na peci, a tu... z ničeho nic... chodí Lén jako voják v neděli po Roveredu ... a zastaví se pod rudou plachtou ovocnářky. Ta, hle, nic jiného nemá na prodej, než meloun na melounu, všechny rozkrájené na krvavé plástve, lákavé k hltání. Lakotně prohlíží si hladový Lén rudé řezy, posypané vrchovatě běloskvoucím cukrem ve šťávě ovocné zrnícím; má sice třiadvacet zlatých v kapse, ale ty patří už někomu jinému, a Lén by přece rád.

Vtom - kde se vzaly, tu se vzaly - strašné černé oči prodavačky Talijánky:

„Žral bys, mužskej ?!“ křikla pronikavě.

Lén vzchopil se z prudké dřímoty na lokty.

Vybouřen dívá se kolem, všude ticho, i housle přestaly. Jenom kdesi za jeho zhlavcem, za hromadou písku rdoušené kroky a hvízdot a u jeho nohou šeptají kapky, upadající z neutěšněného kolínka stavebního vodovodu.

Nic není...

To Lén zná, tohle náhlé probuzení z prvního sna; co se pamatuje, zvlášť co je z vojny doma, ať usnul ve dne anebo v noci, vždycky jej to vyhodilo vzhůru.

Padá zase zpět do písku a téměř okamžitě a tvrdě usíná. Ale před samým utonutím v mrákotách ukázala se mu dokořán rozevřená ústa Kabourkové, vrtivě bradou tlačící uzel šátku na snědá ňadra, a v ústech zuby nad cukr skvělé.

Když se Lén probudil, stál na obou nohách, tak rychle vyskočil. Někdo přes něj běžel a notně jej kopl do bérce, Lén leknutím zrovna funěl. Byl to učedník Ferda i utíká pryč s takovým jekotným pláčem, jako kdyby jej byl někdo ztřískal.

„Ferdo, co je ti?“ křikl Lén, ale hned se opravil: „Ferdo, co se stalo?“ Zaslechl už hlas ze staveniště.

„Ale bože““ zahořekuje výrostek, a zdaleka je slyšet, že jej slzy dusí, „dědek fajfka spadl a snad je dočista!“

Zaplakal ještě něco o doktoru a ten tam.

Pod lešením u vchodu černo od lidí. Nezvyklé kabáty hrnou se sem z ulice, uvápněná šerka se musí do klubka teprve tlačit a řízně lokty dobývá si domácího práva. Změť hlasů a nade vším polírovo hulákání. Už zahlídl i Léna a řve mu vstříc:

„Taky byste moh’ bejt na stavbě, buď ste hlídač anebo zedník, zatracený dílo!“

„Ten by ho byl chytil, „odpověděl Za Léna některý dělník stejně hřmotivě, „to vám dobře napadlo, pane mistr, na to jste kápl. Zrovna do náruče. Ale že jsou jen tři prkýnka na poschodí, a že se stěhujou z jednoho do druhého, to nevidíte!“

Mistr hulákal víc úzkostným než zlostným hlasem; křičel z ustrašení neštěstím. Událo ť se patrně teprv několik okamžiků předtím, jak bylo vidět na divácích z ulice přiběhlých. Hlavy jejich se ještě neustálily, se zimničnou dychtivostí vrtaly mezeru mezi rameny před nimi stojících, hltaví krvavé sensace jako zvíře potravy.

Necitelná zvědavost urazila Léna, hledajícího vždy, čím by se rozlítil, takže ani nevyčkal vybídnutí polírova i pustil se do cizích lidí němě, docela bez výstrahy. Když vyletěli dva tři, ostatní spěchem opouštěli jeviště bezděčné tragedie, aniž zahlédli jejího hlavního hrdinu.

Jeden z nich, elegán v cylindru, nemohl se odloučiti od podívané na to, co odehrávalo se na zemi uvnitř chumlu dělníků; měl z ní ovšem nejvíce, poněvadž všechny ostatní hlavou přečníval. Léna, který nepříliš bystře i víc pudově než uvědoměle usuzoval, nejvíce dráždil tento jemně oděný člověk, který lakotou, aby mu neušlo ani nejmenší hnutí, pozbyl veškeré pracné své slušnosti.

Vzal jej i odhodil tak řízně, že lesklý spanilec vzal druhou o sloupec lešení, až mu spadl klobouk s hlavy.

Lén na okamžik se zarazil, když viděl eleganci v utrpení, namaštěné vlasy zcuchané, narůžovělou tvář blednoucí... Neznámému skvostnooděnci to stačilo, aby nabyl statečnosti, prudce nasadil skřipec na nos, ale když zhlédl ještě delšího dlouhána před sebou, bezmezný vztek v jeho tváři couvl výrazu znovu nalezené hrdé ušlechtilosti.

„Tak co bude?“ otázal se Lén hnedle šeptem, jako by se osměloval. Ale vypadal asi zlověstně, neboť mladík, oprášiv klobouk, posadil jej klidně na hlavu i prohodil k němu s výrazem nesmírné vznešenosti:

„Tak tedy, co by bylo, kdybych byl náhodou lékařem?!“

A odešel.

Lén neměl času pochopit bezednou hloupost této námitky, jemu jednalo se jenom o to, aby se zaměstnal a nemusil se starati o to, co se děje uvnitř klubka soudruhů; bál se strašně, toho podívání, jehož odraz viděl na zpopelavělých tvářích kamarádů. Ačkoli jej hnětla rýpavá lítost s dědkem se fajfkou, přece byl by tuze rád utekl ze staveniště.

Z ulice přiletělo ještě několik nadávek a podléštkou také kámen, bez úmyslu hozený jen tak po zemi jako protest od někoho z okounějících ničemů, kteří práci pomáhají jenom očima a na každé stavbě jsou hlídačů přirozenými protivníky. Toho použíti chtěl Lén i vyskočil.

Ale jenom na jeden skok.

V krámku naproti ozval se zvonek a holohlavý měkkošlápek obezřele vyšoural se na chodník. Než vidět zase holou hlavu kupčíkovu, to přece raději rozbitou hlavu dědka fajfky.

A Lén se vrátil.

Klubko lidí pod lešením už zřidlo i přestalo se vinout kolem středu, uklidnělo. Bylo z něho slyšeti nyní úpění polodětského hlasu, a ježto se každou chvíli někdo z těch, kdož v nejužším vnitřním kroužku stáli, dovnitř shýbl a zase vztyčil, vypadalo to, jako kdyby se byli sestoupili jen k tomu, aby hocha na zemi plačícího ukonejšili, a jako by se jim to nedařilo.

Naposledy vztyčil se ze sehnutí člověk pod červenou čepicí, jejž Lén znal z prvního večera po svém příchodu do Prahy - veřejný posluha Cverenc.

Ten, zdá se, přičinil se poněkud násilněji o uklidnění plačícího, neboť pláč proměnil se ve hněvné zaúpění, a rozpačitý úsměv Cverencův, jakým se rozhlédl, měl platiti patrně za omluvu z jeho unáhlení.

A tu uviděl hlavu dědka fajfky Lén.

Ležela na klíně Kabourkové, od modré zástěry její sotva k rozeznání. Nezvyklý, nemožný výraz té tváře, či ještě živé, či už mrtvé, pokud ji bylo vidět pod náčinken, Kabourková užila k němu šátku s vlastní hlavy, ještě úžasnějším stal se dokořán otevřenými ústy starocha.

Jakéhosi zdání života dodával mu urputný pohyb jeho pravice loktem nastavené, jako by proti péči, již s ním lidé měli, ale Lén hned uhodl, že je to ztuhlý pohyb obrany z poslední rvačky dědka fajfky o živobytí, při srážce s nejtvrdší a už nepřekonatelnou překážkou.

Že spadl dolů, to už bylo vykřiknuto několikráte, jenom se ještě nevědělo, zda s druhého, či třetího patra.

Také toho, kdo plakal, zahlédl nyní Lén. Nad zabitým Liprcajem klečel hoch, poloviční dítě. Kormutlivost zjevu ještě tesknější byla jeho chováním. Kmité prsty jeho hybných rukou hrály po celé postavě ubitého. Každý dotek jako nový poznatek skutečnosti zesiloval úpění dítěte, a v okamžiku, kdy Lén byl

přihlédl, bolestné dojetí naříkajícího hocha dospělo vrcholu a zlomilo se spádem v ryčné hoře.

Že byl hoch slep, poznal každý vidomý, Lén uhodl nyní, co s ním tropil Cverenc a ostatní. Nechtěli jeho rukám dovoliti, aby dospěly až tam, kam se jim to nyní podařilo, když Cverenc pustil.

Slepý - a byl to vnouček Liprcajův, o němž Lénovi vyprávěl hned prvního dne - pospíchal nyní rukama ke hlavě dědově a zarazil, jakmile nahmátl vlhko, pomaloučku šly prsty po stružce, vytékající zpod mokrého náčinku, ač konečně stanuly - a vtom vznesly se do výše.

Hoch popadl se dlaněmi za spánky, zvrátil hlavu nazpět a zaryl potom obličej do pytlové zástěry zabitého děda, klenoucí se nad ním jako směšný krunýř, daleko mohutnější než trochýtek mrtvého nyní těla v něm.

Dutě zněly zoufale výkřiky hochovy, že byly rdoušeny, tím více rvaly srdce.

„Tohle není k vydržení," řekl kdosi zajiklým hlasem, „ten chlapec by se měl vzít pryč."

„Co je to za slepýho?" osmělil se jiný.

„Slepej je proto, že nevidí, mezku!" zněla odpověď zařvánim, jež bylo zřejmým ulehčením vlastní strázni.

Lénovi zatajil se dech při tom výjevu, jako kdyby mu žebra chtělo rozvrátiti, i zželelo se mu starého kamaráda i jeho vnoučka nesmírně.

„Nu, už nepolezeš na žebř...!" vzpomněl si na jeho nadějná slova a na mysl přišlo mu i nadšení, s jakým rozhovořil se Liprcaj tenkráte o chrpových očích svého slepého vnuka. Ach, nebyly takové, viděl to Lén, když je hoch v okamžiku seznání, na čem s dědem nebožtíkem je, zvrátil nazpět.

Přišel lékař, starý šedý pán, a již zdaleka mávl rukou, že jeho pomoc bude marná. Stanul nad skupinou za všeobecného ticha; jenom dušené vzlyky slepcovy...

Lékař okamžik postál a pak mírně, prosebně ukázal:

„Toho hocha!“

Nikdo se nechtěl hned hnout, ale posluha Cverenc poznal, že přišel jeho okamžik, aby ukázal pohotovost, neohroženost a nutno-li i bezohlednost veřejného funkcionáře s červenou čepicí a číslem.

Chvatl hocha s takovou řízností, jako by se jednalo o neživé břímě, a rázem postavil jej na nohy a sevřel jej v náručí. Ne však dost pevně, neboť hoch zoufalým trhnutím vybavil se mu a zase klesl na kolena, ale Cverenc zdvihl jej znovu a znovu postavil jej na nohy, až cvaklo.

„Nač ty kvalty s chuďasem!“ podotkl klidně chraplavý Truneček, „dyť to snad nemusí bejt...“

Ale Cverenc, jako že ví, co se náleží, jenom, a to velmi shovívavě, potřásl hlavou a hocha nepustil. Zdálo se skutečné, že je to nejmoudřejší.

Doktor zatím obíral se bezvládným tělem dědka fajfky. Sáhl mu na srdce a tu se pozdržel trochu déle. Zkušeným hmatem rozevřel škvířičku oka nebožtíkova, i ukázala se vypoulená, sklená zřítelnice. Oko zůstalo otevřeno a všichni se zachvěli, neboť takhle přísně, výhružně se starý Liprcaj nikdy na nikoho za živa nepodíval ani oběma očima, jako tímto jedním po smrti.

„Na něco vyššího s ním!“ zahovořil lékař, a než dopověděl, osmero paží nabídlo se a již nesli děda fajfku dovnitř stavby. Také nezdolně ochotný posluha pohnul se, jako by chtěl pomoci, a hoch vyvlekl se mu z náruče. Bleskorychle nahmátl cíp zástěry dědovy a bral se spolu, aniž mu kdo už bránil.

Tu teprve zpozorovali, že za celou tu dobu nepřestala burácivá hádka polírova s dělníkem, který měl tolik odvahy, že mu vyčetl „tři prkýnka“ stěhovaná na lešení z jednoho patra do druhého. Jenže nyní hřmotil už jen polír a dělník se mírnil. Stál jako vražen do země a jenom hlavou prudce pokyvuje odmítal řeči protivníkovy; to zbylo z jeho dřívější nehorázné gestikulace.

„Takového člověka nemáte ani do práce brát; ten měl co dělat, aby sám sebe udržel pohromadě!“

„To má člověk z toho,“ odpovídal polír, „když někomu z vás ukáže srdce. Ještě budete říkat, že já ho zabil...“

„Z kterých pak vy jste, pane políre?“ tázal se s důrazem dělník, který mistra už svou vybranou výslovností do rozpaků přiváděl, „že mluvíte o někom z nás?“

„A co měl dělat vzhůru?“ namítal polír, snaže se mluvit rovněž vybraně. „Mezi polednem neměl vzhůru co dělat. Kde ho tam čerti nosili?“

„I to on nahoře zapomněl flašku,“ vmísil se ryšavý nádeník, „to vědí, že ho mám proštudovanýho. Od rána měl v hořejším, dyť sme to viděli, co tady nadělal za vejklady!“

„Vás se nikdo neptá, člověče, jděte si k vašemu kolečku, tady nemáte co mluvit, vy byste vůbec zasloužil pár slovíček (a mluvčí ukázal dvěma říznými seky pravicí do vzduchu, jaká to slovíčka míní) za to, co máte na svědomí kvůli tomu chuďasovi!“

A ryšavec táhl, jako kdyby byl opravdu dostal jedno takové „slovíčko“, a jenom zahuhlal:

„Na schůzi sem stavební pomocný dělník a soudruh, a na stavbě vyčte mně kolečko a řekne jednomu ‚člověče‘!“

„To nebyla žádná flaška!“ ozvala se tu Kabourková, sedíc ještě stále při zemi a úplně zapomenuta, takže se muži v husté

skupině rozestoupili, aby lépe slyšeli; dřív je nenapadlo, že ona je nejspolehlivější pramen.

Statná ta a mladá žena, daleko svěžejší, než bývají „kuchařky“ u malty, viděla, že nastala její chvíle, i nerozpakovala se nic, učiniti dojem. Velice hlučně utřela si nos i počala vysokým hlasem plačky:

„Kriste pane na nebi,“ zahořekovala, „já nevím, lidi, dostanu-li se ještě na nohy, tu ránu nezapomenu do smrti, bylo to, jako kdyby shodili s půdy loktuši s centnýřem sena, i ty kůstky jsem slyšela chrastit...“

„To máme všichni v těle, matko, to leknutí; ale jestli byste nic nevěděla, co dělal nebožtík, že spadl dolů?“ přimlouval se Truneček.

„Jakpak bych nevěděla... zrovna jel muž pryč s dětma, dívám se ještě za ním, jak se chudák stěhuje, a vtom ho chytí zrovna tadyhle dvacet kroků ten stařeček Liprcaj... Byl celej rozradostněnej, to bylo vidět zdaleka, dlouho mýmu podával ruku... my se známe s ním už leta, dělal s mužem ve Velvarech na pivováře, ždycky bejval veselej! Jak se tady obrátil, zrovna sem se lekla, koukám na něho jako vyjevená, že se zbláznil, měl na nose brejle, takový velký, kulatý černý brejle. Dělám, jako kdybych neviděla, a čekám, co z toho bude... dojde až ke mně a spustí: ‚Tak, kam jste dala ty dudy, co jste na ně hrála? koupil sem si na to brejle, abych na ně lepší viděl, na ty dudy... abych se vám líbil, holky.‘ Povídám: voni jsou ten starej šelma, pořád stejnej, ale na parádu je to ňáký tuze čemý...“

A Kabourková už dávno stála, po hrůze nebylo na ní stopy, ba zdálo se, že vypravuje div ne vesele. Také její posluchači, jako kdyby s nich už její hlas byl sňal tíseň, hltali její slova, ale na každém z nich bylo znát, že při tom vypravování vidí velmi dobře také vypravovatelku.

Pomlčela trochu a černé její oči pod srostlým obočím bystře blýskaly po všech mužích dokola, i pokračovala polohlasem:

„Co von na to, musela bych se stydět říc. Dej mu pánbůh... Ale hned poznal chudáček, že si dovolil, i sundá ty brejle, i povídá líbezně, jak on to uměl: Milá matko, to sou pro mýho vňoučka, dnes dostává za vyučenou z ústavu slepejeh a přijde sem k fajrumu na stavbu za mnou... Stály dva zlatý, chtěl za ně dvacet. Musím si to dát do kabátu... A pozdvihuje a pohvizduje," opravila se Kabourková, „si a de nahoru po schodech."

„Taky jo," přerušil ji veřejný posluha Cverenc, „taky jo, nikdo jinej ho nezabil než teda ten jeho vnuk, to já zas vím, taky mě čert k tomu postavil. Du od voběda a na rohu Blatskej potkám toho mladýho slepýho, šli dva, jak chodívají z ústavu, on a ještě jeden, ždyť je znáte, jak mrskají pruty před sebe a chodí jako pár koní s nákladem."

Nezasmáli se sice sborem, ale přirovnání Cverencovo přijato vlídně, zájem na události byl mocnější než obrazu truchlivá případnost.

„A taky zarazili na rohu jak ty koně a začnou stříhat ušima. Prosím, pane, povídá jeden, nebo to byl ten druhej, je tady Blatská? a ptali se slečinky. A poněvadž já sem už takovej člověk, že za peníze posloužím a zadarmo poradím, přistoupil jsem, i řku: Mládenci, kohopak nebo copak hledáte? - ten starší a zkušenější ukáže na tohohle, ten že tady má na stavbě někde příbuzného. Stavba, povídám, je v celý ulici jenom jediná, to budeme mít hnedle, vezmu tohohle za rukáv, a než jsem se vohlíd', vedu ho samotnýho, ten druhej jako když se propadne do země. Přijdeme na stavbu, i řku: Tady to teda musí bejt, jakpak se menuje ten příbuznej? Ale chlapec zatím

už si věděl rady sám. Natáhl krk a zavolal jako na lesy: Dědečku! A tu ten churava stará vystrčí hlavu nahoře a vykřikne, jako dyby vyhrál terno: Tondíku! a rovnejma nohama skočí dolů. Dyby mně to někdo povídal, tak mu nebudu věřit.“

A Cverenc na sucho odplivl i zvážněl velmi:

„Bral toho pochopa moc ošklivě. Vzal to tejlem o trám, a druhou dostal vo lešení v prvním štoku a doprostřed patří ještě kotrmelec. Bouchlo to náramně a člověk už na zemi zavřeštěl, jakživ sem to neslyšel, než jako chlapec zajíce, dyž jsem nadháněl...“

„To nebyl on,“ řekla Kabourková, „ten ani nemuk, to já sem se tak lekla, dyť mně padl zrovna před nohy...“

„Povídáte, že jste ho viděl, jak skočil, říkáte,“ ujal se slova dělník inteligent, který měl s polírem hádku a ryšavce dovedl jedním slovem zahnat, „z kterého poschodí pak to bylo, co skočil?“

„Tadyhle zrovna z druhého, tady z tejeh balkonovejeh dveří,“ vece Cverenc.

„No tak víme, co jsme chtěli vědět, kabát má ve třetím, buď šel nahoru, anebo dolů, to se pozná podle toho, má-li brejle v kabátě. V tom zavolání se lekl, anebo radostí ztratil hlavu a myslel, že vyjde na lešení. Kdyby tam bylo bývalo plné, prkny vyložené, jako ve třetím, byl by se s Tondíkem setkal za živa. To mně stačí, vy jste express, máte na čepici sedmdesát čtyři. A to neříkejte, že jej zabil ten chlapec, to vy byste také byl příčina, že jste chlapce vedl.“

„A však povídám, že mě čert k tomu taky postavil, nebudu beztoho do večera za nic stát!“

„Ba! - co jsme na světě....!“ vzdechla Kabourková, a právě vtom z daleké dálky jako cinknutí zlatníku o sklenici ozvaly se věžní hodiny.

„Padla!“ prohlásil polír s náramným důrazem své autority.

Do skupiny dělníků vjel pomalý ruch, i ubírali se do stavby. Ani jediný z nich neopominul pohlédnout do místnosti přízemní, kde na hranici prken ležel mrtvý dědek fajfka. V temnotě surové červeně neomítaných cihel tady ležel, tvář přikrytou čepicí, takže jenom šedivé bodliny neholené brady bylo viděti, zdálo se ho jenom kus, tak úžasně byl najednou krátký od té chvíle, co se navždy položil. U jeho nohou slepý vnuk; pláč jeho zdivo téměř rozrážel, znělo s sebou.

Lén jako ztrnulý stál ještě před Kabourkovou, i nemohl s ní očí spustit. Počínal si tak podivným způsobem, že i ona sama osaměla. Když už to přespříliš dlouho trvalo, vztáhl Lén ruku a ukázal jí na prsou jejích velkou krvavou skvrnu, která tady po mrtvém zbyla.

Kabourková nebyla štítivá, to ukázala tím, že se skonávajícího nejdřív ujala, ale vzezření Lénovo v té chvíli způsobilo, že se hrůzou otřásla a popadla kabátec se skvrnou, i odtáhla jej co nejdále od těla.

Lén už byl ten tam. On jediný nenahlédl do márnice v přízemí, ale že jej nikdo neviděl, i uši ucpal, aby neslyšel srdcelomný nářek slepcův.

Jako ve snu postavil se ke kádi s maltou. Všichni mlčky strojili se k práci, zakaboněni, na všech bylo znát, že zabývají se společnou myšlenkou.

Jenom Truneček měl svou zvláštní.

Navlékaje zástěru, prohodil svým ochraptělým hlasem:

„Budete vidět, že ještě půjdou dva... pamatujte si to, že na každý stavbě, když se někdo zabil, nezůstalo při jednom nebožtíku, a dyž jeden vzal za svý, byli vždycky nejmíň tři...“

Těmi slovy Lén procitl ze svého polozmámení, jako by jej jménem zavolal. On totiž dobře věděl, kdo je to, ten... druhý.

Úpění slepcovo znělo sem nahoru jako ze studně.

- 6 -

A málem by se byl stal tím druhým Kašpar Lén sám!

Snad souvisela ta věc se všeobecným podrážděním nálady na stavbě, u Léna ještě zvýšeným. Všichni dělníci - a pracoval jich tu nyní dav, takže polír nemohl už říkat, že dům „štrykuje jako punčochu“ - neobyčejně hluboce pocítil sražení Liprcajova vazu pádem s lešení. Zvláště, když Koutný, onen inteligentní odpůrce polírův, neustával dokazovati, že neštěstí stalo se jenom proto, že nebyly zahrazeny dveře v druhém poschodí, odkud Liprcaj vypadl. Koutný byl kameníkem a s každým novým schodem, který přišel osadit, přinesl s sebou nový nával slov rozhorlených a nítivých, byl to neúmorně nastavovaný nekrolog za Liprcajem, tím tísnivější, že Koutný mluvil vybraně jako s podia ve schůzi. Všichni jistě litovali nebožtíka, ale nad lítost šel ještě jich hněv, že to tak vyvedl a že svým koncem uvedl jim na oči bídu stavu, a že ukázal jeden z konců, jaký očekává nestatečné, prací umořené stáří dělníkovo, když se neuchýlí kamsi do zákoutí zajít bez hluku mimo světské divadlo.

Truneček neustával a ve svých pamětech shledával doklady, že všude, kde na stavbě skončil kamarád neštěstím svůj život, vždy jej následovali ještě nejméně dva. Chraplavá věštba jeho rozčilovala druhy tak, že si na něm, „na sejčkovi zatraceným“, rozhodně vyžádali, aby držel už jednou jazyk za zuby.

Stavba byla plna hádek a kleteb, vzájemného okřikování, provázeného posuny rukou, kladívky a lžicemi ozbrojených, a rozčilenci utichli teprve, když přišla asi za dvě hodiny na stavbu

komise policejní. Všichni zmlkli a naslouchali Koutnému, který dole nad všechnu nutnou potřebu lomozně ukazoval, že si před pány „nedá hubu do kapsy vesty“, jak někdo nahoře povídal. Stál na tom a také vystál, že jako svědek musí býti slyšen posluha Cverenc od „Express“ čís. 74, a když přišel nahoru, celý říčný svým úspěchem, bylo by málem došlo ke rvačce.

Učedník Ferda, jejž poslali zdola pro kabát zabitého, dostal od Trunečka pohlavek, když bral jeho. Řekli mu, že ten nejhorší je Liprcajův, a že si Ferda hned po takovém poučení sáhl na kabát Trunečkův, urazil jeho majitele. Rána nebyla tak velká, ale Koutný, sám sebou unesen, rozhulákal se na Trunečka, a když na slovo dáno slovo, napřáhl Ferdův unáhlený zastánce na jeho kárce pěst. To si nemohli zedníci od kameníka zas dát líbiti, a zle by se bylo vedlo Koutnému, kdyby nebyl zchladl, jak to dělávají přetváření prchlivci, když shledají, že by špatně pochodili. Místo rány vzal Koutný Trunečka pod bradou, natřásl mu jí pohrdlivě, a že si to dal Truneček líbit, odbyla se věc klidně, ale směšně po dětinsku za různých honosivých pošetilostí vzájemných: „To víš, na mne si přijdeš“, anebo „kam bych tě dal“, pronášených výhružnými průtahy hlasu; výjev, za jaký se všichni stydí.

Ale oběma jak by uťal; Koutnému zašla inteligentní řeč, a Truneček přestal se svými doklady o katastrofách. Odmlčeli se, ale na všech ležel hnět dnešní strašné události. Z práce, do níž se pustili s jakousi okázalou zuřivostí, vybíjejíce nadbytečnými rozmachy kladiv ze sebe vztek víc rmutný než hněvivý, byli zedníci vyrušeni pronikavým zvoláním Kabourkové zdola:

„Už ho nesou!“

Ani jeden nezůstal při práci, všichni vyhlíželi s výšky do ulice za proutěnou korbou, v níž dědka fajfku odnášeli v průvodu

strážníka. Slepý vnuk Liprcajův kráčel statečně vedle nosičů, už zase čile sekal před se prutem, zrovna jak to řekl Cverenc.

Teprve když průvod zašel za roh Blatské, vrátili se zedníci k svému mlčky. Nejvýše, že některý na druha přimhouřil oči, což ten přijal jako oslovení a odpověděl svěšením koutků úst ke bradě. Pokrčit rameny bylo by příliš.

Nějaké kladívko třísklo do cihly, že se rozletěla na několik kusů.

Potom nastalo na dlouhou chvíli ticho, tichoučko od lidí, jenom jejich ruce pracovaly, hmotě dlaně propůjčovaly, aby po nich chodila vzhůru jako po stupních, vrcholíc příbytek ...

Lén, ač v jádru popaden záhubou starého zedníka, přece teď hlavně samým sebou se zabýval. Nacházel se v divném vytržení, docela mu neznámém. Kdyby měl vypravovat, jak mu bylo, řekl by, že mu leknutí od náhlého probuzení ještě z údů nevyšlo. od toho okamžiku, co o něho učedník Ferda letě pro lékaře zakopl, ještě se řádně neprobudil, na vše se jako ze sna díval, a přece byl tak rozechvěn, jako dosud nikdy. Ani nebyl s to, postáti na jednom místě. Nutilo jej to přestaviti chodidla. Zapomněl-li, vzala jej záducha, rozedmula mu prsa, jako když z jara po prvé leze do vody.

Dobře sice uvažoval, ale jakoby jinou hlavou než předtím. Když odnášeli Liprcaje strážníci, správně postřehl, jak nosičům břímě na pérovém dnu korby tíhu v kroku ukládá, i to, že slepý, ač předtím tolik vyváděl, nyní klidně, s napětím pozoru a poslechu vpřed jíti musí bez pláče, bez vzdechu, sic jinak že by s nosiči kroku neudržel. Když pak průvod za rohem Blatské zmizel, zdálo se Kašparovi, že nároží to najednou nabylo slitovného vzezření, jako by tam byl zůstal neviditelný smutek v opření stát.

Tesknota, hrozně lítostná tesknota naplňovala ostatně i všechen širodaleký rozhled Lénův, modře rozesívělé nebe jako by mělo slzu v oku, a střechy i štíty v zesláblém zásvitu jesenného podvečerního slunce oplácely soustrastným podíváním k nebi. V dálce z okna nějakého nástřešního fotografického ateliéru povívala dlouhá šedozelená, z té dálky načisto černá záclona jako smutně se loučící ruka.

A Lén znenadání vzpomněl si na svou Mařku, jak tam dole docela vespod té veliké hromady kamení, pod kamenem nejdolejším se svíjí jako nahý červ v blátě. Vzpomínka protkla Léna, i přišlo vtom dnes odpoledne již po třetí ono zalknutí, jako kdyby vstoupil do vody, tentokráte však s přívalem u srdce jako do žáhy.

Musil přešlápnout, sice by se byl snad svalil. Ale hned zas bylo dobře.

Naklonil se vpřed, aby osadil cihlu na zevní hraně zdi, a přitom kmitla se mu dole pod lešením Kabourková. Byl by ji asi přehlédl, nebýt bílých rukávů košile, hodně obkrátlých, svítících sotva do půl paží na obnažených snědých rukách. Kabourková horlivě prala pod kohoutkem nad kalfasem svou kamizolu, vždy ji rozestírala a zase namáčela a konečně rozvěsila ji na ohbí vodní roury. Lén ovšem poznal podle zmáčeného místa bluzy, že mladé maltářce běželo o skvrnu po rozbité hlavě děda fajfky...

Ještě jednou sňala šat a ztuha vyždímala mezi palci potřísněné místo, takže vznikl mezi pěstmi jejími až šroubek z tkaniny ukroucený. Všechno viděl Lén zřetelně s této výšky třetího patra, byl jeden z oněch dnů podzimních, za jakých je patrna do vzdálenosti kilometru na vltavském jezu vlnka studeným plaménkem poskakující, i snad špendlík na dně ulice,

již pohroužené v podivuhodné šeravé jasno, prosvícené oblohou vesměs lesklou.

Lén zadíval se na švihlou postavu, nápadnou svou hubenou výškou, příliš štíhlou k těžké hrudi, vlňákem podvázané, jak to u kojících matek nutno. Dlouhé její ruce, v dnešním divném světle až hnědé, tenčily se k zápěstí, až slábly - zvláštní soustrast jala přitom Léna, když vzpomněl na její náruč dnes o polednách plnou kojenců. Smolně černá hlava Kabourkové šátku prostá, nebo i ten se na vodovodu sušil, zatížena byla rulíky silnými jak lana, nepořádně spíchnutými, i bylo na ní mnoho kratších vlasů, nedbalým účesem nezpanovaných, povívajících týmž vetříkem ostrým, kterým vlála záclona z okna i poskakoval cár papíru po dlažbě...

„Povídám, ta ženská od tej malty, ta nová kuchařka," ozval se ze sboru zedníků, tak dlouho oněmělého, hlas na větříku a ve výši jako zatuchlý, „ta si myslí, když je hubená, že nemusí taky dělat žádnou mastnou maltu, dyť to nic neváže."

Jistá věc, že mluvčí se díval s Lénem dolů společně.

„Ale dostala toho napoprvé dost..." připojil se jiný.

„... nnnu, ta je zvyklá, prosím tě, nějakých kramářů préj, jezdila s rodičema po jarmarcích, toho svýho muže našla na silnici v zimě, naložili ho..."

A už byli v proudu o věci, o jaké by si jindy a za jiných okolností řádní zedničtí jistě nezadali, zvláště ne veřejně, hromadně, o nádenici u malty!

A už tu byl také ryšavec podavač: „Nechci se plést do řeči, o dovolení taky nechci prosit, ale to je všechno povídání o povídání, co tady říká pan Zmatlík... Tu ženskou znám, ta pochází z Nalžic, máme tam od nás tři hodiny cesty. Ta by si nikdy nesebrala mrzáka se silnice, aby si ho vzala za muže... a copak na tom, u nás to není tak neznámý, co bych to ne-

řek', ten člověk není její muž, a taky mu nohy neumrzly, to byl poctivej zednickej, když se na něho pověsila, když je to poloviční cikánka, její matka zběhla za cikánem, a když se podnesla, vrátila se do Nalžic a to dítě, to je ona!... Gdepak Kabourek! To ji vzal jednou namazanej o posvícení k tanci a už se jí nezbavil... A ta spolčata... chmchacha... jsou-li toho chromýho Kabourky, to, na mou duši, sem já taky jeho kluk!"

Nikdo z dělníků ani nešpetl, styděli se všichni, ačkoli nebyli také zrovna z tvarohu. Ryšavec jich zřejmou oštídavost vykládal si, jako by pochybovali o pravdě jeho vypravování, i pokračoval:

„Na mou duši, dyť se to dobře ví, takle na spodek je Kabourek pryč už dvě léta, nevomrzl, ale skočil rovnejma nohama do vápenky, a dyž ho vytáhli, byl vařenej po pás... no tak tedy!!"

To bylo Trunečkovi mnoho. Ukázal prstem na prázdné kolečko Ryšavcovo:

„Však jste už složil, ne? „

Ryšavec pochopil, ale než odejel k paternosteru, odkudž vozil cihly, dodal:

„A do toho vápna skočil kvůli ní, poněvadž je po ní blázen!"

„Ten člověk pouhýma slovy pohlavkuje!" podotkl dělník, jejž ryšavec oslovil jako pana Zmatlíka.

„Však nebylo třeba, abysi si s ním začínal, já bych s podavačem nevyměnil ani Á!" odtušil Truneček.

„Trunečku? Seš dobře pohromadě? Kdopak to byl, kdo na zrzáka promluvil z nás ze všech než ty jediný!?"

„Já? Kdypak, človíčku? Jakživ ne!"

„Ale vždyť's ho zrovna teď posílal pryč, že už má složíno!"

S dětinným zadostučiněním, jaké zmocňuje se někdy, zvláště po velkých výbojích, duše lidí zralých, potěšených, že mo-

hou utanouti i na malichernůstce, pozdvihli všichni dělníci tváře z práce. V téže chvíli setmělo se v celé Praze najednou. Kulatého slunce terč, sotva před minutou na kopčinu šáreckou postavená, za horu pádem se ztratila, jako plamen lampy, šroubkem utažený. Byl to jenom okamžik, obličeje všech zedníků zrovna zvápněly jako vše bylo černo, i jich postavy i zdivo, ale masky, ostatní vše jasno zůstalo. S opravdovým udivením pohlíželi na sebe, ale ozvalo se cvrnknutí zlatníku o sklenici, jednou, dvakrát, třikrát, čtyřikrát - tak překvapivě připomínaly daleké věžní hodiny zvuk z nedělního života dělníkům tak povědomý.

„Platit!“ vykřikl ryšavý přidavač, který si tento vtip nikdy neodpustil, už někde dole, a třebaže jej nikdo nemoh' cítit, výbuch smíchu jako po každé mu odpověděl. Místo padla křičelo se večer nyní vždycky platit, od té doby, co se dostali do výšky, ve které slyšeli cinkavé věžní hodiny. Rychle seběhli po schodech, jako poplachem. Slova však zmlkla a kroky zvolnily, když šli přízemkem, kolem němé, místnosti, kde na složených prknech poležel si mrtvý staroch Liprcaj.

Lénovi, ač byl poslední, přišlo šlápnout v písku nedlážděné chodby přízemku na něco tvrdého. Sehnul se a držel v ruce - dýmku dědka fajfky. Trhl sebou tak, že to neušlo kamarádům, a snad i něco řekl. Dva tři se obrátili a na první pohled poznali nebožákovu lulku, kterou sotva kdo z nich viděl kdy zapálenou. Událost byla tak znamenitá, že se někteří i vrátili a bídný nástroj domýšlené Liprcajovy kuřácké rozkoše šel z ruky do ruky. Nikdo nepronesl ani slova, až se dýmka zase vrátila do ruky Lénovy. Ten postavil ji na podezdívku okna do kouta s nedůtklivou pozorností.

„Dědek...!“

Byl to Truneček, který prohodil to slovo a nedořekl. Od té doby zůstala dýmka stát na tom místě až do jara, když

se počalo s omítkou... Fasádníci, kteří na ni přišli, byli už asi jiní lidé a sotva věděli, co je to za relikvii.

Nazejtří o polednách stál Lén pod lešením, na jehož okrajním prkně slévaly se vlnovitým náběhem notné krápě a padaly jako „kilovky“ do slitiny z písku a malty udupané. Pršelo celou noc a celé dopoledne tak hojně, že se na puklinách v trámech stavěly nabobtnalé tříštinky a těžké krápě okapu vyryžovaly v zemi řadou rozsáhlé „neštovice“.

„Kilovky“ a „neštovice“ pocházely z pokladu slov ryšavcova. Pršelo-li, či kynul-li jinak výdělek „bez kroucení v kříži“, býval ryšavec vždy pln humoru. Nahoře měl navezeno „Frankovy cigorie“, jak říkal cihlám, na „čtrrnáct dnůch“; co potřebovali rabicáři a betonáři, pracovali dnes jediní po dvou - ostatní poslal mistr při půldnu domů -, pořídil ryšavec skokem. A tak držel se dnes dole, i sedě na obráceném kolečku, vytíral z očí cement a bavil se mezi polednem tím, že chytal mezi prsty bosých nohou krůpěje z okapu.

Lén nemohl dnes ovšem spát na písku, i dřímal vstoje, v tom umění se vyznal jako všechny sovy a můry po svém nočním zaměstnání. Na prkna po nebožtíkovi Liprcajovi by si nebyl lehl za svět, sundal sice svrchní s hranice, ale neodhodlal se přece. Držel se jako vždycky v přítmí a mhouraje oči pozoroval, což rád činíval, zpod poklopu svého vnitřního trápení vyzíraje do veselejšího okolí. Opravdu klímal jako slepice za deště v koutku stojící, a co zrak znamenal, tupě si mysl osvojovala, nic z toho k utěšení nepřijímajíc pro žhavější ránu, na niž stonala.

Však se zdálo Lénovi v ty dny, že už nejen jedno místo na duši jeho pálí, ale že celá hoří, plameny že už ven šlehají, už jím roztřásají, k zadýchání ulekávají. Byly to jen chvilky od včerejšího vybouření, a když minuly, byl s to - ač v tesknotě

utopen, uvědomovati si, co mimo něj se děje. Viděl třeba, že na stavbě nezvyklý zjev ztepilé ženy, jako byla Kabourková, přes bláto, v němž vězela, přes lopatu, jíž se oháněla, vzbudil pozornost leckoho kolemjdoucího. Anebo i toho si všiml dnes zblízka, že Kabourková nemá copy smolných vlasů upleteny do kulata, ale jako stuhy, či jak Lén by řekl, ne jako lana, ale jako řemeny. Hle, jak dovedně z přetenkých praménků, jako dělávají šňůrky z vlasů k hodinkám. Lén se pamatuje, anebo mu někdo namluvil, že takové práce z vlasů dělávají v kriminále, a divným spětím myšlenek napadly ho kramářky a cikánky i dcery cikánek. Takhle se pletou vlasy...

Také je možno, že kvůli tomu nosí šátek na hlavě neustále do týla spadený, aby se těmi vlasy mohla chlubit. Snad i proto se tak svižně otáčí na tenkých nohou, vězících v neforemných dřevěnkách a čouhajících ze suknice, těžké od přímětků vápna a malty a krátké, jako zděděné po ženštině mnohem menší než ona.

Fialový kabátec, jejž navlékla dnes patrně kvůli nepohodě, jasnou barvou Léna do očí až píchal. Toho všeho si tedy Lén všímal, ale jenom zpovzdálečí a jenom zpola. Zápasil přitom nejen s dřímotou, než i s divokou podrážděností, které se nemohl od včerejška zbavit. Musil se držet, aby neskočil za některým z těch deštníků kolemjdoucích, zpod nichž zazevlovala za olivovou tváří nápadné dělnice mužská hlava. Ne proto, že ani Kabourková nezůstala žádnému z těchto obdivovatelů dlužna pohled, ale ze zuřivého nutkání, někomu ublížiti.

Ovšem, že věděl, že nikomu jinému leč tomu jedinému, co tam naproti přes ulici stojí za sklem v černé čepici a zanícenýma očima měří stále do výšky tam, kde jeho nový dům, k rovnosti již valem se blížící, trčí do šňůrek lijáku. Dnes

pro dešť ani nepřišel, ač dosud nevynechal ani jedno poledne, aby nenavštívil svůj budoucí krám, neobhlídl své nastávající působiště. Lén dobře ví, kterého dne se tam půjde pan Konopík naposled podívat, do té doby bude Lén snášet strašný, svrbivě lechtivý pocit ve svých rukou, který se vždycky ozve v dlaních, kdykoli Lén jenom vzpomene...

Neskonale protivný je mu žvást, jímž ryšavec hledí upoutat Kabourkovou. Jenom s namáháním dovede sledovat, co ryšavec povídá a co na to říká maltářka. Vyrozumívá, že jen jedno „kroucení v kříži" je ryšavci milo, to při muzice, to že vydrží od večera do rána, a že proto říká cihlám „Frankova káva", protože ta cikorie je červeně balená. Bylo vidět, že ryšavec i Kabourková si rozumějí a spolu dobře vycházejí. Výkladům ryšavcovým vděčně se smála mužským hlasem, a když ujišťoval, on že dovede „bavit třeba celý hodiny", řekla:

„Což vo to!"

A hned vtom z plna řeči a smíchu - Léna jako by na světě ani nebylo - sehnula se tak řízně a notně, až ku podivu. Kolény sotva pohnula a přece se rukama dostala až pod chodidla, dolů do nádrže vápenné, kde zahřívala mezi několika kusy vápna vodou politého džbán s tekutým obědem, obvyklá to polní kuchyně na stavbě. Připlácla plástev rozteklého horoucího vápna ke džbánu s vycvičenou obratností, aniž by se byla spálila, i zdvihla se úžasně těžkopádně a s hlubokým vzdechem.

Co se potom událo, ohromně urazilo Léna.

Kabourková zasykla mezi zuby, a nahmátnuvši přes svou těsně upjatou fialovou jupku obryty prsou, postěžovala si ryšavci:

„To jsem se sehnula - hach! - to by žádnej nevěřil, jak mje všecko bolí, voheň mi de zezad dopředu, to budou holky táto-

vi doma plakat, jsem plná, až mi cvoká (přitom nehty palců rozedřených rukou přejela souhlasná místa bodavého pocitu), ale už toho mají pět měsíců dost, a potom! - prosím vás, dělat na dva lidi a ještě dvě děti krmit, takovou rasovinu nemůže na člověku nikdo nikdá žádat, to by mohlo skončit Volšanama!“

„Bóže svatej!“ dodala za chvilku a oči její uhnuly směrem k Lénovi, ale nedohlédly.

Byli tu sami tři, ona, ryšavec a Lén pod lešením, šumný, pilný lijavec odkrojoval je od světa, na bílém potůčku, od vápna mastném, ubíhajícím od stavby do ulice, naskakovaly panenky jako prsty.

V široké tváři ryšavcově narostl úšklebek od ucha k uchu a surový šibal v něm otočil hlavou k Lénovi; bylo vidět, že to, co potom proved', udělal výhradně kvůli němu...

Vytáhl obě nohy z lázně pod okapem, otřel je střídavě o lýtka šerkových nohavic, nabral trepky ouřezky na palce nohou a zdvihl se. Nešel daleko, udělal dva kroky a klopýtl, tatrman jenom z přetvářky, jal ze zaschlé země dobývati příčinu svého předstíraného úrazu. Bylo to notné poleno, zůstalo tady ležet korou vzhůru jako bývalá podložka skládky dřev, ještě s jedním, stejně hluboko zabořeným opodál. Ryšavcovi nebylo líno i to druhé ze země vydrápati. Bylo zřejmo, že ryšavec něco podnikne, co bude stát za podívanou.

Všechna ospalost opustila Léna, takže mu neušlo nyní ani hnutí jeho. Třepetal se rozčilením, aniž by se ptal, je-li oprávněno, věděl jenom, že všechen nesmírný vztek jeho soustřeďuje se na toho zavalitého rudocha a že vzrůstá téměř každým dechnutím. Vzniká jako docela mimo místo, na němž Lén stojí, jako vichr, který je ještě ve třetí nebo kolikáté ulici odtud, ale který se sem docela jistě přivalí, Léna s sebou strhne

a zběsile vmete na ryšavce. Každým vláknem svalů svých cítil Lén tuto sílu, které pánem není a která jím mrští vpřed, až bude nejneodolatelnější.

Ryšavec urovnal si obě polena v náručí jako malé děti, každé na jednu stranu, a hýčkaje je jako chůva, blížil se s dřevěnými blíženci ke Kabourkové. Plačky svěšené koutky jeho úst naznačovati měly soustrast, k níž rudou hlavou přikyvoval.

Až potud Lén vydržel, ale když Kabourková, pochytivši, oč běží, do smíchu se dala, ne hlučného, ale jaksi vypočítavě stydlavého, při čemž hlavu od vlasů sklonila do šátku, pod bradou nakrabatěného, až líc schovala, a když ryšavec vida úspěch začal po malých dětech vřískati, k nerozeznání napodobuje plačtivý dvojzpěv dvou nemluvňat, jedno druhé překřikujíc, a brzy na jeden a brzy na druhý bok se nakláněje, až se Kabourková za kyčle popadala - tu Lén déle neodolal a skočil po ryšavci...

Výpad nestal se bez výstrahy pro napadeného. Ryšavec, kutý v nesčetných rvačkách, zaslechl jenom vzkřek z křečovitého hrdla Lénova a zahlédl jenom zlověstnou jiskru z očí, i uhodl, že se nachází v postavení nejvýš ohroženém. Ba nesměl míti ani času k nějakému uhodování, sic byl ztracen. Jedno z borových „dvojčat“ ryšavcových letělo přímo mezi Lénovy oči. Křísło zplna a dutě, znamení těžkých ran, které sedly na určené místo. Ale Lénovu o dvě hlavy vyšší postavu to v nastoupeném kmihu nezadrželo. Hrst jeho dopadla na chřtán ryšavcův dunivým hmatem tak přesně, že druhé poleno, v pěsti ryšavcově jako kyj nad hlavu zdvižené, vyvrátilo se mu z prstů a spadlo malomocně s výšky a hned potom padl na ně ryšavec, dobře, dostal je zrovna pod lopatky.

Dlouhán, kostivál Lén pustil hrdlo poraženého, vzal jeho pravou, jeho levou paži a s takovou lehkostí, s jakou žnec zavazuje na poli snop, sebral je do pěstě levice. Ale vtom už vetkla, veprala se do tváře ryšavcovy volná hrst Lénova s takovým mlaskotem, že se Kabourková chytila až za spánky a sedla na bobek. Nezůstalo však jen při jedné, druhá plešti-la hned vedle a Lén bil, jako by neměl nikdy ustati. Dokud ryšavec šklebil zuby ze zuřivého vzteku, dokud trhal rukama v šroubu Lénovy levice, dotud Lén bil. Když se však přestal škubat, když rozmlácené jeho rty beztvárně se zavřely a ve smrtelně ulekaných očích ryšavcových objevila se vlhkost, ochabl Lén.

„Pro živýho boha, dyť se pamatujte, člověče, snad ho nechcete zabít!“

Byla to Kabourková, která Léna držela za rameno.

„I Kriste Ježíši, vy vypadáte!“ bylo její druhé slovo, když Lén pozdvihl hlavu.

Povstal těžce, ale ještě tíže povstal ryšavec. Zůstal vůbec hodnou chvíli klečet, zavíraje ztýrané tváře do loktů. Až do té chvíle vše odbylo se mezi ním a Lénem bez hlesu, nyní však ryšavec vybuchl strašným vzlyknutím do rukávu, tisknutého k obličeji. Zaplakal po druhé, až se zachvěly lopatky schýleného hřbetu jeho, namáhavě povstal a odešel v bučivém plášti, do rukou rdoušeném. Odešel za plot materialiště, jako by se tam byl propadl.

Lén, nevěda, co činí, jenom z popudu, kráčel za ním, ale zastavil se u posledního trámu lešení. Tu se opřel a drahně i rychle dýchal.

Vše, co si v té chvíli uvědomoval, jedině byl úžas, ne však nad tím, co provedl, ale nad tím, jak mu je. Každým buchnutím jeho srdce svět se v očích jeho smršťoval, vždy tak, jako kdy-

by věci okolí zhustily se v jeden nejužší hmotný bod, tak srostlý a těžký, že vnímání šlo mimo zrak a praštilo zrovna do hlavy, ne na lebku, ale dovnitř na měkkotu mozku. Každým úderem srdce ten smrsk viděného nastal neodkladnou náhlostí a hned zas se rozlétl a přitom ozval se v Lénovi ostrý svist, tak jako kdyby v obou uších jeho sedělo po cvrčku, a vždy oba najednou řízli na své skřipky. Tyto pocity byly pro Léna tím ohromivější, že je nedovedl takto rozložiti a pojmenovati, a také k nim nic nepřipojoval ve své mysli, než úžas nikdy nezažitého a naprosto nenadálého! Žádnou hrůzu, té nebyly ani schopny jeho zdřevěnělé, vysílené údy. Uleknutí dostavilo se teprve, když nával polevil, když to shrocování sláblo a když Lén slyšel zase šumot deště.

Velikými kroky kráčel tu přímo přes hlinitý maz deštěm rozměklého okolí staveniště pryč do ulice - ryšavec, obut v botách, šerky v holínkách, navlečen do kalmuku, s holí a červeným uzlíkem. Odcházel z díla jako v sobotu po výplatě. Tu teprve Lén se octl zas a uvědomil, i do své kůže zase přišel. Na nejzevnější špičce nosu cosi zasvrbělo jej lechtavě, jako když moucha sedne. Lén hmátl po ní a na prsty shrkla mu notná krůpěj krve. Sáhl si na čelo a z něho visel cár kůže, obnažená rána pod dotekem zažehla bolestí. Pracně vzpomínal na to, kterak se s ryšavcem válel tady pod lešením. Zůstaly tu ještě jeho trepky, ty nevzal s sebou.

Kabourková bez hlesnutí hleděla si svého, tentokráte měla šátek až na oči.

Lén zalezl do své hlídačské budky a padl na pryčnu. Přitom, jak uléhal, zuřivá bolest střelila mu mezi oči. Zaťal zuby...

Palec a prst nehorázně ohromné ruky, vyplňující celou prostoru Lénovy boudy, už po tolikáté a tolikáté shora sedly na jeho čelo a zavzaly pekelně bolestně ždibec kůže mezi očima a servaly ukrutně. Lén docela zřetelně slyšel své vlastní zasyknutí, ale živou mocí nemohl se hnouti. Několikrát a vždy hlouběji zaryly se nehty nestvůrné tlapy do Lénova čela a vštíply se řeřavě až někam do mozku. Lén ovšem věděl, že spí, ale slyšel přece sama sebe, jak si naříká a jak jeho bolestné „hech“ mu v krku zachrčelo.

Drápnutí strašných prstů bylo stále nesnesitelnější, ač naposled zůstaly vězeti nehty v mase rozemílaném, k jich vrypu připojilo se táhnutí, prudké trhnutí, až Léna na pryčně náhle zdvihlo. Posadil se a - procitl.

Ještě se chytil za hlavu, neboť zavzetí nestvůrných prstů utrhlo z jeho čela kus a vzalo s sebou, zdálo se mu, že obrovská ruka, prchajíc otevřenými dvířky, suše drhla o prkenné veřeje.

Zhluboka oddychl a vzpamatoval se úplně.

Byla už hnedle tma a na stavbě dávno ticho. Odpoledne se už nepracovalo, jistě od hodiny. To věděl dobře, sic jinak by jej byl polír z boudy dávno vyhromoval, neboť toho nesmělo být ani mezi polednem, aby se složil na pryčnu, neřeklo-li se před jednou „fajrum“.

Venku repetil dešť do prken, šumně pral do písku, žblunkal v nádrži na maltu, a blkotavý potůček hnal se zrovna pod dvířky do ulice korýtkem za půldne vyluhovaným. Podtékal boudu. Zvnitř stavby bylo slyšet těžké kapky, mezi trámovím prolínající, jak se ozývají: „Já - ty - on... tu - tam!“ „Zde!“ řekla vždycky nejpádnější z nich.

Lén sice měl vzít rýč a prodělat odpady, ale nešel. Už dávno mu nebylo tak lehce, jako tou chvílí, přes všechnu rýpavou bolest v čele. Nyní vsedě byla snazší. Leč přišlo mu zívnout a zůstalo při pokusu, nezmohl tváře, jak mu naběhly. Lén vyskočil, popadl střep ze zrcadla a mezi dveřmi přesvědčil se.

Vypadal...! Bylo to opravdu k uleknutí, ale Lén se přece jen víc podivil, než zhrozil. Že by byl takhle zdělán, neočekával, na to však, aby se teď dodatečně dopaloval, tížila jej přespříliš jeho pravice, citelně utřískaná o tváře ryšavcovy, že nebude ten vyhlížet o nic lépe, to je jisto. Toliko s tím rozdílem, že to, co napuchlo Lénovi mezi očima a na nose, zrzákovi přibylo na lících, poznat ho bude asi stejně těžce.

Co však ve tváři mít nebude, ta jsou zaschlé rudé potůčky, jak se Lénovi po nose a líci řinuly s čela, jež bylo, jak popříti nelze, úderem polena „rozmanžárováno“, jak se odborně rváčsky říká. To však Lén nebral do účtu, neboť rána rukou a rána dřevem musí přirozeně vypadat jinak. Střípek zrcadla mu ovšem ukazoval, že co mezi očima měkkého, je jako „za šest fašírka“; takhle zdaleka to vypadá jako velká pečeť, na niž vyplýtváno mnoho červeného vosku...

Ale nechť! Přece jenom on, Lén, byl vítězem, zrzák odtáh', jako po výplatě. No, vyplacen, to byl! Leč.... Sakra! Ani usmát se nemůže? To řezání v tvářit Podívejme se, ani zuby dost málo stisknout! Ba i když se sehne, aby ve tmě u dveří lépe viděl, jak mu to cvoká v odulém napětí lesklé kůže!

Tu napadlo Léna - a Lén se na prahu své boudy vzpřímil jako svíčka - napadlo ho, proč se vlastně do ryšavce pustil, proč se tak mlátili? Ryšavec dal první, pravda, ale Lén po něm skočil, proč?

Naproti přes ulici lampář rozsvítil lucernu a jde dál, svítilna hoří, ale Lénovi rozbřesknouti se nemůže! Zarazilo mu to poleno i rozum?

Proč se to stalo?

Bylo ticho, ani nepozoroval, že už je po dešti, potůček zpod boudy už jen šplouchá, a Lén zřetelně slyší, kterak pod lampářovou žerdí cvrnklo sklo druhé svítilny sousední, hlouběji v ulici. Mžikem projelo jím vědomí jeho povinnosti, že on jako hlídač má také rozsvěcovati.

Mávnutím ruky roztříštil zrcadlový střep o stoh cihel a šel po svých třech lampičkách výstražných, jež musely každou noc hořeti.

Je tak po dešti teplo, anebo je mu tak horko samotnému, až se mu po těle šimravě rozlézá?

A pro Krista! Sotva chodí; krok udělá, kolena div neklesají, loket ohne a v lokti praští. Lze jednou ranou ztřískat po celém těle?

První lampička šťastně svítí a Lénovi je, jako by v pustině stavby přibyla k němu živá bytost. Krvavění jejího plaménku družně se mu vděčí, a ve chvilce hoří druhý i třetí. Tu musel se sehnout ke knotu, a když se zase narovnal, snop jisker střelil mu do očí, ne z lampičky, ale z krve.

Když prohledl, mráz jej vzal po těle, s prahu hlídačské jeho boudy seskočila Kabourková.

Nepoznal ji až po hlase.

„Nazdar!“ řekla a děvensky pružně seskočila.

Také k poznání ani nebyla, i vypadala tak, že Lén zůstal civěti jako na zjevení. Tohle že má být maltářka!? Vápenný škraloup zmizel s ní s obalem hadrů, v nichž ještě v poledne míchala; Kabourková přišla nastrojená. Na hlavě měla bílý šátek, ale proti obvyklému cáru, který jí vězíval stále v týle, ha-

nebně obkrátlý, takže jí na spoustě vlasů seděl jako kusá slepice. Zato sivě modrá jupka padla na nijako ulitá. Bůhví, jak dostala boky takhle dohromady, kuželka nebyla útlejší. V prsou nedopjala za dva knoflíky, splývaly odtud třásně rezivého vlňáku, jímž pod kabátcem byla obvázána.

Bez rozpaků, jako kdyby byla tentokráte přišla za Lénem již po desáté, sebrala do klína černou sukni, takže pod ní bílá naškrobeně zašustěla, usedla na práh boudy a opřela podpatky vysokých šněrovacích botek přímo do bláta, nazdvihnuvši chodidla netýkavě. Vysokých, a šněrování jich z tenkých kůtků nahoru silně muselo se rozevřít, aby lýtka obsáhlo.

„Já vás hledala tam, myslela jsem, že ležíte při nejmenším zabitej!“ hovořila Kabourková s čiperností náramně horlivou i na odiv stavěnou i se svátečními šaty, ale hned se odmlkla.

„Tak sem se přišla na vás podívat,“ dodala po chvilce hlubokým, zmužnělým svým hlasem, vzhlížejíc k Lénovi, a když tento ještě stále civěl, řekla:

„No tak se u nás posaďte taky...!“

A podkasávajíc sukni pod rozložitý klín, aby měl místa, udělala:

„No taaa’!“

Takové rozmazlené protáhnutí slova „tak“ bez „k“ znamená v ústech těchto žen velmi značný stupeň důvěrnosti, a Lén, třebaže v ženských příliš honěn nebyl, věděl dobře, co to znamená, když některá z nich takhle přijde jako Kabourková. Chtěla tím prostě naznačiti, že si Lén může uspořit jakékoli námluvy, a proto si počínala tak, jako kdyby skutečně už byly odbyty.

I ačkoliv tedy mohl vědět, do čeho se pouští, po chvilkovém otálení sedl si vedle Kabourkové, snad proto, že mu všechno do hlavy ani dobře nelezlo.

„Co?!“ zeptala se maltářka, ačkoli Lén ani nepíp’.

Ale právě tato otázka byla důkazem, že něco říci měl, a polo výčitkou, že nic neřekl, Lén však mlčel. Seděli tady, uprostřed všelikých stavebních hmot, mezi stohy cihel, hromadami písku a malty, jako za světem, a nikdo by o nich nic nevěděl, kdyby sám měsíc nebyl se rozběhl napříč mračnem a nebyl se posadil na jeho okraji, očividně zvědav, co si Lén počne s Kabourkovou. Lén dobře viděl sinavým, vyždímaným oblakem světlou jeho stopu, než vyšel.

Nyní svítí tak znamenitě, že dešťové kapky, sedící v podélné trhlině podpěrného trámu lešení, všechny dostaly jiskřivá očka. Mihotavá zář lampy naproti, odtud neviditelné, mamě se tetelila, zdejší strana nic s protější stinnou nechtěla míti, celá utrnula v linoucím jasu měsíčním. Podpěry lešení vypjaly se očitě výš než ve dne, jako by nic nenesly, než náklad zfialovělého stínu, v jaký odhmotnila se příčná břevna. Všechno hledí přímo do měsíce, pod nímž utíká mrak zřidlý tak jako síť ve hbitých rukou rybáře skládaná. I jiskřivá očka dešťových kapek i jiskry v očích mladé ženy vedle Léna, neboť že je opravdu mladá, to Lén vidí nyní zřetelně mžikem úkosem přes rameno.

Hle, už jí zase seděl šáteček v týle nakrabatěný. Přes snědé čelo, hned tam, kde počínal poutec, běžela úzká vlnitá černá stužka a ztrácela se ve smolných vlasech. Bulva černých očí svítila jak z bílého porcelánu v rudavě snědé tváři.

„Cikánka!“ vzpomněl si Lén na vypravování ryšavcovo.

To mžikem úkosem Lén přehlédl všechno, neboť času mu nedala. Dívajíc se do měsíce tak, že svítivé její oči vypadaly jako přetékající studánky, prohodila:

„Aspoň dybyste řekl, dej vám pánbů dobrej večír, dyž k vám člověk přide posedět, já jdu jen kolem, byla sem tady pro snídaní naproti -“

„Dobrej večer!“ řekl Lén zaschlým hlasem tak sípavě, že se k němu až obrátila.

„Kriste, člověče, vy vypadáte, ten vás zdělal, chlap proklatá!“ vykřikla Kabourková hlasem náhle vzúpělým, „a to ste podestál kvůli mně, skrz to, co se ten člověk zrzavá opovážil!“

A její ruce vztáhly se po hrdlu Lénově.

„Vojtěše, můj milej!“

Lén, jenž byl stále ještě ohromen její návštěvou a ještě pořád mimo svých pět smyslů, snad by se byl dal obejmout, ale že jej oslovila „Vojtěše!“ vzpamatoval se, a zachytiv její ruce na svých ramenou, namítl:

„Jaký Vojtěch?!“

„Když ne Vojtěch, tak jak?“ ptala se, stále držíc ruce na jeho ramenou.

„Já se jmenuju Kašpar!“ řekl Lén ve zmatku nikdy dosud nepocítěném.

„Kašpar se jmenujete?“ zeptala se Kabourková a zaškytla ještě jednou: „Kašp-“ a dál už se nedostala. Zvrátila se naznak v zajíkavém smíchu. Zuby jí svítily na měsíčku jako kostky cukru, a smála se šeptmým chychotem. Sotva se utajila, znovu vyprskla: „Kaš-“ a znova se dala do smíchu, tentokráte se jí však už tak nevydařil, i umlkla hned.

Lénovi se zdálo, že ani není tak veselá, jako že spíš chce toho „Vojtěcha“ usmát, aby se na něj zapomnělo.

„A jakýho ste to myslela Vojtěcha?“ dotíral.

Ale Kabourková mimo jeho nadání nezapírala! Docela prostě se přiznala:

„To já sem se přeřekla. To já sem znala jednoho Vojtěcha, sladovnickýho v pivováře v - - tomtononc, když sme tam přistavovali sladovnu,“ a Kabourková se krotce odmlčela. Zadumala se jaksi strašně hluboko do bláta pod sebou, povy-

táhla suknici, stiskla mezi koleny, a zaklepala hranami podešví svých vysokých botek, jedním o druhý, natyčila jich špičky zálibně zpět a vtom náhle obrátila oči k Lénovi. Přihlédla k němu tak blízko, že v řádků brv, jímž srůstalo její obočí, rozeznal každý chloupek. V tom, co řekla, byla zpověď, a v tom, jak se tím okamžikem na něho smála, byla žádost za rozhřešení.

Tupý Lén přece věděl, že kdyby jí odvětil také úsměvem, že by to bylo vlastně vyzváním k hříchům novým, v nichž by jemu, Lénovi, připadl snad Vojtěchův úkol. Neuvědomil si to tak zřejmě, ale cítil to, a zůstal zachmuřen.

Kabourková přestala se usmívat a zdlouha přerývaně vzdychla týmž tichým vanutím z hrdla, jakým se předtím chychotala. Vzdech byl tak dlouhý, že měl několik přestávek, a Lénovi se zdálo, když k němu vzhlížela tak nahrbena, až se jí šáteček v zátylí pod břemenem vlasů ztrácel, že každý úryvek jejího vzdechu zakulatil jí hrdlo tady pod uzlíkem šátku, zrovna nad beránkem, jímž vrouben límec jejího kabátce.

Když ani vzdech nic nebyl platen, vrátily se její oči zase ke špičkám botek, a co se v ní tou chvílí dálo, prozradila posměšným přikývnutím hlavy.

Ale Lénovi bylo najednou nade vši pochybu jasno, proč se pustil do ryšavce, proč jej tak nelítostně zvedl. Uhodl také, že přišla proto, že on byl vítězem, vítězem v boji před ní, a nevědomky o ni svedeném. V prvním okamžiku víc Lénovi vážila její návštěva jako důkaz jeho nepopíratelného vítězství ve rvačce, neboť kdyby byl podlehl Lén, jistě by Kabourková byla nyní sháněla ryšavce, aneb aspoň by k němu, Lénovi, nepřišla, potom ho napadlo, že v tom jejím nenadálém objevení vězí vlastně zcela neklamná nabídka. Proto si počínala tak, jako kdyby se znali odjakživa,

proto se mu zmínila o Vojtěchovi, ač napřed věděl... co a jak...!

Takhle mu ještě žádná najevo nedala; že o něj stojí, nikdy za ním žádná nepřišla, až tahle. V pomlce, která nyní nastala, změřil si Lén večerní svou návštěvnici; byla hlavou od něho odvrácena, takže z obličeje jejího neviděl nic. Ze tmy jejích vlasů silně vonělo, každým pohybem kyprých ramenou šuměly na ní sváteční šaty, a náhle dotyk její šíje, plnou vahou na Lénově záloktí spočívající, ocítil vlaze, div ne blaze. Hruď se mu rozšířila dojmem zcela novým, a naprosto novým překonán, řekl Lén:

„A jak vám říkají křestně?“

Promluvil chraplavě ze sucha a zajíkl se, jazyk mu zrovna zablábolil, měl hrdlo plno náhlého rozjitření a prsa sevřena pod jadrným přimknutím kypré tíže její.

Kabourková neodpovídala, lopatkami jenom trhla. Ticho bylo úplné, z nitra stavby ozvala se kapka, která říkala: „zde!“, ostatní už dávno umlkly... Vtom se počal Lén chvěti osykou, jako by břímě ženy na prsou déle neudržel, a co se potom s ním událo, bylo ohromující.

Ještě jenom viděl rozjevené porcelánové oči cikánčiny a vyceněné cukrové její zuby ve smědé tváři a již ucítil na svých rtech prudké vměstnání jejich.

To bylo první políbení ženy, které Lén kdy zažil, málem pozbyl smyslů.

Ale nemohlo se to stát, netušená sláď rozkoše, kterou Lén tak prudce náhle okusil, ustoupila bolesti, čiré bolesti, cikánka líbala drtíc jeho rty. Najednou rozezněla bolest v celé jeho raněné tváři snad víc od krve do obličeje mu střelivší než od úsilí přilnutí, ale palčivost stala se nesnesitelnou, Lén pokoušel se rozepnouti její objetí, ale paže cikánčiny byly ne-

rozlomitelny. Klesl pod ní, až její lokty zaduněly na podlaze. Tu však ucítil Lén, dechu již pozbývaje, ve rtu nelítostně zaťaté zuby a to jej rozlítilo, stiskl železnými hrstmi ruce její k rozemlení a křečovitá náruč její povolila.

A Lén vyskočil.

„Člo-věče... te-be... já... dostala... pod... se-be!“

Úžasem bez sebe díval se Lén na ženu před ním ležící a zryvem únavy oddychující. Tvář její, měsícem zplna ozářená, byla stažena bolestí, rukama ohmatávala paže. Rty jí odchlíply od zářícího chrupu a hrud její mocně se zdouvala. Něco divějšího Lén dosud nikdy v žádné lidské tváři nespatřil, ani ryšavec dnes v poledne na něj tak nevycenil, a přece vraždil!

„Ty!“ vyjekla Kabourková se vzteklou náruživostí a vzchopila se na ruce, vylítla a hmátla po něm znovu. Ale nedopadla jej.

Lén mrštně sehnul se po čepici, podskočil její náruč a dvěma skoky byl ten tam. Pádil v jednom rozběhu až na protější chodník. Tu teprve se vzpamatovala uvolnil krok, aby se nestal nápadným.

Záložník Kašpar Lén, byl co do žen dítětem a část zjevení, jaké byl právě účasten, překvapila jej především studem. Hnětl jej mával nehorázné náklonnosti mladé maltářky, i to, že před ním prchl, nejvíce pak zmaten byl z toho, že jej v křížku povalila. Výslovně se tím honosila, jako chlap, a čert ví... popadla jej ještě znova!

Bylo to po druhé, co jej ženská takhle utrmácela! Po prvé Mařka... Vzpomněl si na zápas s ní, když se z Tyrol vrátil a přistihl ji v takovém místě... na její strašnou, zoufalou dravost, s jakou jím lomcovala, aby se jí do tváře nemohl podívat... na výmyky jejích nahých kolen a ramen, vší silou ze studu tisknoucích hlavu její k jeho holením tak urputně, až se tehdáž také svalil!

Lítostně vykřiklo to v Lénovi, před jeho zrak postavila se drobná figurka Mařky, dítěte, jak vypadala před lety, když přinesla starému Kryštofovi nešťastný oběd, do louže vylitý, jak zůstala maličká v úpějícím pláči před otcem stát, až mu, Lénovi, srdce nad ní usedlo!

Slyší, tou chvílí slyší zcela zřetelně dětský nářek, jako kdyby mu do ucha plakala... ne... je to sípot vlastních jeho prsou, rozchvátaných během, neboť Lén utíká, zrovna letí. Ale pláče to v něm, a ze dvou dětských, bleděmodrých oček, jež v hrudi chová, kanou hojné ručeje přes trpká, sluncem upražená líčka Mařky dítěte.

Jak mohl, jak mohl, jak mohl... zapomenout, jak mohl minutu nemyslet na to, co ve snách slíbil tenkrát v noci u Vltavy starému, utonulému kamarádu Kryštofovi!

Celý ten děsný, nevyrovnaný účet, jejž Lén vzal na sebe, napadl ho nyní jako schválně. Otřáslo mu poleno ryšavcovo tak důkladně mozkem, že mu tak nenadále jasně vytanulo a tak hrozivě, co mu zbývá učiniti, aby byl prost závazku, jemuž dostáti tak svatosvatě slíbil?! Jde a jde stále vpřed, nikoho nevidí, jen valoun svých myšlenek před sebou nese a z nich na něho hledí nejen modroučké, slzami zatopené oči malé Mařky, ale i zlobná tvář nebožtíka Kryštofa, rozlícená jako tenkrát, když jej popadl za napřaženou pěst, a Kryštof se rozkřikl, proč že jím smýká, a malá dala se do jekotu tím pronikavějšího. Zcela zřetelně slyší oba hlasy, otcův i dceřin, jako tenkrát, když vmísil se do jejich života a přistoupil k nim jako jejich. Náleží jim, mrtvému i živé. Mrtvý v něm vyvstal a doráží naň, proč že nechá malou plakat, proč ji opustil, a tu jako když utne - svist v uších Lénových ustal, v dlani ucítil studený, mokrý kov, v ruce držel zábradlí, jehož se chytil v závrati.

Ve tmě zhasly oboje oči a Lén hleděl na řeku, po níž v měsíčném světle pilně putovaly mlžné mátožiny po proudu dolů. Jektal zuby, zimnice jím roztřásala a rána bolela. Stál na nábřeží, protější světla na čele pekelně jej podezíravě na něj hleděla, co učiní.

Ano, tady to bylo jednou v noci, kdy světla tato viděla, kterak jistý, Lénovi dobře známý utrmácenec poslední uštvané síly vynaložil na to, aby přelezl na mostě tuhle poslední ohradu a utopil svou hanbu dole v řece, kam dnes není dohlédnutí pro kouření mlhy, ani rybí oko měsíce neproniká dnes na hladinu.

Lén odvrátil se od řeky, zrak jeho zalétl přes prostranství k spoustě staroměstských domů, měsícem tak přelinulých, že plynové svítilny sotva byly s to, opanovati na stěnách svůj skrovný okres.

Tato hmota města nebyla němá; ryk dne sice s večerem umlkl, ale zněl z ní nyní táhlý nekonejšený vzdech. Tichý; úplně zmlkne až k ránu. Souzvuk tisícerých prsou.

Lén z něho vyslechl prosbu jenom jediných. Slyšel sténání té hrudi v první noci po svém návratu, provázené praskotem kloubů rukou, tvrdě spínaných.

Déle nevydržel, vyměřil přímou čáru přes náměstí a pustil se po ní tam, kde změtí ulic byl k doupěti v temné rejně přístup nejbližší...

Na nábřeží nebylo tou dobou nikoho, a těch několik chodců, jež Lén v parku potkal, snadno si myslelo, že tu utíká zloděj. Pádil jako smyslů zbavený a zvláštní myšlenka mu dodala křídel. On, který se dosud žádné ženě nepřiblížil s přáním ženskosti její se týkajícím, ale přece ovšem rozuměl, jakým přáním vstříc vycházeti nucena je Mařka Kryštofova, považoval cikánčino objetí za zpronevěru na pevném svazku, který

uzavřel smlouvou s nešťastnou dcerou starého kamaráda a který měl vejíti v plnou platnost hned, jakmile se naplnily podmínky, od kterých nebylo možno odstoupiti a z nichž nejdůležitější byla Lénovi svatosvatá, jako sám závazek smutné památce utonulého.

Supěl pospěchem, když přichvátal k nároží temné uličky, z něhož konával své truchlivé výzvědy, a jako divý letěl její tmou. Zrovna tam, kde špinavou dlažbu ještě víc třísnil odlesk světla z povědomé svítilny, sesmekla se Lénovi noha i upadl celou tíhou.

Vzkřek z ženského, mladého hrdla a hned vzápětí ostrý smích škodolibosti, obe stejně výstředně pronikavé, zaznělo z osvětleného vchodu.

Lén byl hned na nohou a rozlícen ve své lehké vznětlivosti, vybičované představami, z nichž počtu nevěděl, jedním skokem octl se na schodech, nemaje potuchy, co chce a co podniká.

Vzezření jeho bylo takové, že děvče - Mařka to nebyla - vzkřiklo ještě jednou, ještě pronikavěji a přímo zoufale...

Pozdě v noci vyvrávoral Lén ke svým červeným výstražným světýlkům na stavbě, nadobro zpit. Nenadál se, že už je doma, nepamatoval se, co všechno probloudil, co zdí kolenama otloukl. Měsíc byl už dávno na druhé straně a hluboká tma panovala v Blatské ulici.

Tak bez smyslu a bez souvislosti myšlenek byl Lén, že si ani žal svůj neuvědomoval, nepronikal mu oparem lihu k mozku; toliko přestal jeho těžký, nezpanovatelný vzlykot, když se octl naproti třem krvavějícím plaménkům.

Ale ze tmy, sotva světlejší než mrákoty jeho mysli, přistoupila k němu neslýchaná zuřivost, o níž nevěděl nic, než že k ní

má ohromnou příčinu. Vedle domovních vrat černaly se tu železné dveře Konopíkova krámku. Sotva je Lén zočil, již se rozmáchla jeho pravice a s třaskotem svezla se na kovovém pobití dveří. Mlátil do nich olověnou zednickou vahou, kterou nesl v ruce, ráz naráz, kleče, neboť po první ráně klesl na zem.

Mlátil a mlátil, až bouchání třeskně v hluché tichem ulici se rozléhalo, a mlátil, až mu rámě únavou selhalo a ruka zdřevěněla.

Na nohy už se nedostal. Blátem ulice po čtyřech odplazil se na druhou stranu mezi stohy cihel a hledal práh svého pelechu hlídačského. Když lezl přes něj, zaslechl, že se naproti otevřelo nějaké okno, a natolik pudem hlídače a otroka ze svého zmámení procitl, že se choval tiše. Až lání naproti přestalo a okno zase připleštilo, zlézal Lén své lůžko dále.

Nepodařilo se mu, ale pokrývku, nuznou koňskou deku, přece strhl. Pokusil se zabalit se do ní, než usnul dříve, než to dokázal.

Celý ten svět se zapotácel s prkny, na nichž ležel, a zhroutil se se vším všudy do bezedna a propadal se s hukotem stále méně hlučným, až ztichl docela a pád se zastavil. A z toho ticha Lén se vybouřil zvukem tak šeptavým jako list papíru, hne-li se. Byla to kapka vody, která spadla uvnitř stavby a řekla naposled:

„Zde!“

A Lén se zvrátil naznak a v jektavé horečce usnul těžkým spánkem zpitého...

Druhého dne zdvihli Léna kamarádi a postavili na nohy, zohavenou jeho tvář vysvětlili si ovšem stavem, v jakém se asi večer předtím nacházel.

Polír byl sice toho mínění, že hlídač, který pije, sám někoho má mít, kdo by jej hlídal, ale pro ten týden do rovnosti že asi ani Léna nikdo neukradne; výpověď už beztoho měli všichni až do jara, co se letos ještě bude dělat, je jenom krov, a ten tesaři začnou beztoho odpoledne svážet.

„Hodnej chlapec" - ta přezdívka zůstala Lénovi i po nešťastné příhodě s Liprcajem - neotevřel ke všem těm výkladům ústa nemukl ani, když nastala sháňka po ryšavci, který do práce nepřišel. Sám sobě nebyl práv z toho, co se s ním děje, a když přivlékl těžké údy své nahoru na lešení a k dílu se postavil, započala potíž rozpomínání, co vše se s ním včera dálo.

Že Mařka byla pryč „z místa", proto se včera zpil tak pod obraz. Že mu nechtěli povědět, kde je a co se s ní stalo, proto byl by se málem dostal za mříže. Když „tam" všechno, co bylo možno a co se dalo, za vřískotu ženských postavil vzhůru nohama, měl tak namále, že se spasil jenom útěkem, úprkem.

Kdyby jej dnes někdo na místě zabil, na jednotlivosti si nevzpomene, ale tolik ví, že když majetníka „závodu" vyvlekl po schodech na ulici, aby jej vedl, kam Mařku zašantročili, ten hvízdl na pronikavou píšťalku, takže Lén, jenž dobře znal tuto vábničku policejních strážníků, napadeného pustil a hleděl, aby se co nejrychleji ztratil. To se mu ovšem, dík sáhovým jeho skokům, také podařilo, neboť pro všechno na světě nesměl se dostat do styku s úřady již nyní...

Něco bylo za ním voláno, za Lénem, a co, o tom dlouho marně rozvazoval uzle své paměti. Najednou se mu to vyhouplo. Jej že vždycky pozná, že jej najde, kdyby měl jít až do Libně, že je zedník a hlavu že má rozbitou. A tou rozpomínkou přišel k sobě Lén nahoře na lešení ve třetím patře, na jedovatě mrazivém větříku, vzpamatoval se úplně mrazem, který ještě jedovatěji přejel mu hřbetem. Neboť, kdyby jej měli vzíti ze stavby, bylo by po všem, a po jediném, co mu ještě vykonati zbývá a co je mu dražším než vlastní život, než Mařka....

Ta?!

Lén máchl jenom rukou, pro něho byla ztracena, když mohla zmizet, propadnout se beze slova, jímž by byla dala o sobě vědět.

„Ale jak mohla, když neví sama, kde si, člověčě?!“, zahovořil Lén tak hlasitě sám k sobě, že se sousedé po něm obrátil.

„I dyť vona tě drží ještě dnes, člověče, šak si si pořídil důkladnou!“ zněl kamarádský posměšek, ale kamarád hned zvážněl:

„Jsi ty pošramocenej, muži! Takhle vyvádět, to přece není žádná mušenost!“

Ale Lén zůstal civět ve vytržení zamyšlenosti; že mu Mařka nemohla podat zpráv o sobě z prosté příčiny, ježto nevěděla, kde v Praze je, bylo pro něj zjevením stejně nenadálým jako neřešitelným.

Ztěžka sbíral v hlavě myšlenkové prvky, aby z nich něco kloudného a srozumitelného navázal, avšak nepřicházel k žádným koncům. Stál s vyvalenýma očima, zíraje na soudruha, který jej oslovil, až šel z něho strach, z jeho prudkého vytřeštěného pohledu zpod rozdrásaného, černými příškvary zohaveného čela.

„Kdyby si se šel aspoň umejt!“ řekl kamarád soustrastně i malomyslně; nebylo mu z očí Lénových volno.

Lén trhl sebou, chopil se zuřivě kladívka a pustil se do práce. Než by napočítal deset, už zase stál, podepřen o kladívko a zavrtán pohledem do zdiva před sebou.

Kamarádi pošťuchovali se a upozorňovali jeden druhého palcem přes rameno na zadumaného Léna.

„Tcha-chacha!“ ozval se za ním potlačený výsměch.

Zdálo se, že se vzpamatoval.

Zdlouhavě položil kladívko a ubíral se pryč.

„No, ten je těžkej ještě dnes!“ usoudil starostlivý Lénův kamarád.

Lén šel skutečně se umýt, až dolů, ač toho nebylo třeba, vody bylo na patře dost. Dole zastavil se u karbu Kabourkové a zamyslil se tu znova. Zapomněl, proč přišel.

Mladá maltářka, jak jej zahlédla, rychle sáhla do týla a převlékla šátek přes hlavu hluboko do čela. Měla proč.

Horlivě roztloukala syčící kusy vápna, všecka zahalena v páru, a čekala, co bude. Že sem Lén pro nic nepřišel a že tu jen tak zbůhdarma nestojí, to bylo pro ni jasno.

Ale Lén nehýbal se, nemluvil, i neviděl ani, jak po něm bodla okem pod obrubou šátku. Stál a zevloval před sebe. Ztracen v prorvě své soudnosti, způsobené náhlým poznáním, že mu Mařka nemohla dát vědět, přes tu roztržku dál se dostat nemohl. Nebyl s to povědět si, co nyní bude, jak se s ní shledá, až provede to nejhlavnější, tu přísahu...

„Kašparečéé!“ rozlehlo se shora volání.

„Kašparéééé!“ opakovala cikánka výsměšně a zachechtala se potichu zrovna jako včera.

Lén vytrhl se z ponoru do svých podvědomých myšlenek a vracel se, kam jej volali. Na schodech potkal se s mistrem.

„Klíče!“ utrhl se, naň polír zkrátka.

„Klíče!“ zařval, když se Lén neměl k tomu, aby vyhověl.

Lén stál jako dub, cize vzhlížeje do podrážděné tváře mistrovy.

„Á, takové je to s vámi?!“ řekl najednou beze vší nakvašenosti mistr, pozdvihl si Lénovu ruku a sáhl mu bez obalu do kapsy. Klíče tu byly.

„Odkud jste spadl, hlídači ?“ pokračoval klidnějším tónem, „co jste vůbec dělal v noci, kde jste byl? U stavebníka naproti mohli rozbít vrata, a vy nic! Kdyby nebylo v posledním týdnu, já bych s vámi zatočil! Můžete jít, klíče od materiálu zůstanou už u mne!“

Lénovi to bylo patrně všechno jedno.

Když hoši nahoře viděli, že přišel, jako odešel, že vodou na sebe ani nesáhl, pohlédli na sebe a nechali Léna s pokojem. Chování jeho bylo jim i potom ovšem nápadné, ale měli všichni pro ně pochopitelný výklad, pro který povšimnutí ani nezasluhoval. Pro ně vyklubal se z Léna nenapravitelný, svému osudu propadlý pijan kvartální, onoho druhu, který na nějakou dobu dovede přemoci svou náruživost, ale potom oddá se jí tím hrozivěji.

Co na něm dnes pozorovali, byl pro ně pokročilý „fantas z kořalky“. Jeho vytřeštěné přestávky v práci už zúmyslně neviděli, byl jim odporným z pudu, uvědomělého třídním pokrokem dělníka, který v alkoholu vidí nejstrašnější osud, jaký jej může potkati.

Dělali, jako když hrom bije, když Lén uprostřed práce najednou z náprsní kapsy vytáhl kus umolousaných novin a rozbaliv vysázel na cihlách před sebou čtyři desítky a dlouho je přepočítával a zase schoval, a potom náhle rozpřáhnuv rukama, klesl na zdivo v usedavém vzlyku, nijak a žádným ohle-

dem na svědky nekroceném, nikdo hic neviděl, ale soud všech o něm byl jednomyslný.

Že se minul s rozumem.

Byl snad správný, ale o skutečných příčinách jeho stavu neměli tušení.

Od toho výjevu byli kamarádi s Lénem už nadobro hotovi. Neznamenalo to sice nic pro těch několik dní, co ještě byli pohromadě, ježto poměr mezi ostatními dělníky a jím nikdy nebyl důvěrný, ale od té chvíle, kdy jej viděli v záchvatu, jaký znamenává jeden z nejosudnějších konců pro dělníka, klesl pro ně na stupeň „otrapy“, se kterým se řádný soudruh ani slovem nezahodí.

Ostatně možno, že by nikdo z něho nebyl dostal ani slova, kdyby se o to byl i pokusil. Chodil bezduch jako ve snu, třebaže vytřeštěné jeho oči nespaly, a nebylo na něm znát, že by jej něco ze světa vezdejšího zajímalo, a zajímalo-li co, zůstávalo to Lénovým nejhlubším tajemstvím.

Krom toho ještě dvě věci způsobily, že Lén v mínění soudruhů stal se nemožným. Jestliže mu odpustili jeho hlídačský úřad, stavovské jich vědomí bylo neprominutelně dotčeno jeho stykem s Kabourkovou. Proneslo se to na stavbě hned druhého dne, když zjištěno, že mu pomáhá v noci hlídat až do rána, a opovržení soudruhů nad tím tak značné, že když jeden z hovornějších dělníků dovolil si k Lénovi škádlivou otázku, střídají-li se každou hodinu, anebo jak to má s ní uděláno, byl zakřiknut z onoho kroužku mlčelivých, krom práce ničeho si nevšímajících zdánlivých hrdopýšků, kteří na každé stavbě a v každé větší dílně zastupují inteligentní štáb stavu.

Lén tentokráte zůstal také dlužen odpověď na vyzývavý vtip, ale okolí z jeho nevšímavosti nevybralo si, zdali pohrdání oplácí vzdorem či zda všetečku úplně přeslechl.

Nakonec pak začali se ho kamarádi štítit pro jeho vzezření. Rána na čele se mu sice zacelila, ale celou tvář pokryla mu tuhá, lesklá, vyvstávající rudá maska, jako kdyby jej byl silný plamen ožehl. Lén zcela patrně od rány onemocněl, trpíval horečkami, při díle patrnými, ale nikdo s ním nepocítil soustrasti, a nikdo mu také neukázal všeobecnou ošklivost - jak někdy bývá - dobře přetvářenou bodrou radou, aby šel k lékaři anebo do nemocnice, směřující k tomu, zbaviti se odporné blízkosti.

Úhona Lénova, jejíž původ ovšem nikdo kromě Kabourkové neznal, nezasluhovala, tak říkajíc, odborové cti, ježto získána byla zchátráním soudruha, vlastní vinou v posledních koncích octlého, ztraceného.

Kabourková přes to vše nic neviděla, anebo snad že viděla vše, byla oddána Lénovi na smrt; byli svědci, kteří vypravovali, že její náklonnost k němu není odměňována vždy nejlepším rozmarem; usuzováno tak nepochybně z toho, co se mezi nimi za dne událo. Ryšavec, když později o tom byla řeč, měl různé výklady o láskách cikánčiny dcery. Podle jeho úsudku byl to vždy ten nejhorší chlap, jakého si oblíbila, a od každého byla týrána, a nakládal-li s ní lidsky, zprotivil se jí.

V mysli Lénově asi nezaujala místo velice význačné anebo rozhodné, neboť nepotlačila v ní úmysl msty za Mařku, což by se snad bylo najisto stalo, kdyby byla zvítězila nad vzpomínkou na ni. Vyjma onen případ, že by Lén, odhodiv všechnu naději, že se kdy s dcerkou Kryštofovou setká, zůstal věren pouze mstě za ni, ale potom dvojnásob věren...

Jisto je, že se jí obíral nyní takřka výhradně. Mohl ji vykonati každého dne, kdykoli chtěl, že snad rozhodovalo určité datum, na které ji původně ustanovil, snad neudál se mu vhodný okamžik beze svědků, anebo si ji schovával na den nejpo-

slednější, kdy bude nejsladší, neboť pachuť každopoledního prožívání jejího stávala se mu rozkoší.

Nyní o polednách už ani neslézal s lešení i vyspával nahoře. Tvářil se tak, neboť ani oka nezamhouřil. V podlaze lešení měl na určitém místě otvor stále prknem přikrytý. Když padla dvanáctá a všichni odešli, položil se Lén na podlahu a vycvičeným hmatem poodsunul příklop široký jako štěpina a pátral štěrbinou dolů. V potemnělém nitru stavby, kterouž sotva prosvítaly příčné trámy pater spodních až do přízemí, nikdy nic nepřekáželo pohledu jeho až ke dnu stavby, sklepnímu klenutí, na něco později měla přijíti podlaha přízemního krámu. Tlustá vrstva písku a štěrku a trolin pokrývala klenutí do roviny a v náspu tom hluboko ponořeno leželo staré, rozježděné prkno, po němž ryšavec dopravil už snad tisíce koleček cihel.

Poledne jako poledne dostavil se sem na toto prkno pan Konopík, neomylně stůj co stůj. Tady byl jeho budoucí závod kupecký a v jeho obraznosti bylo tu už všechno na svém místě, a on mna ruce za nádherným pultem budoucnosti obsluhoval již houfy zákazníků. Stejně jako ve svém starém doupěti, v němž naproti našetřil, nalichvařil, naloupil na nový dům, sňal pan Konopík, jako by byl právě obsloužil nával lidí, hedvábnou čepici a otíral pleš, vždycky potem řinoucí.

S tímto prknem v přízemí kolmicí shodovala se nahoře tajná štěrbina jím nastrojená.

Když v poledne dozněly poslední kroky dělníků a všechno ztichlo ve stavbě i kolem ní, ležel Lén už u otvoru, napínaje sluch tak úsilno, že mu žádný, ani nejmenší šumot neunikl, daleký popěvek, pleštění dveří v sousedstvu, až mu zabolelo v uších, plných hukotu rozběsněné krve.

Najednou zacinkal dole naproti ve dveřích krámku Konopíkova zvonek - ne, to nebyl on, na nějž čekal, ó, Lén znal dob-

ře říznost, s jakou dovedl kupčík zadrnčeti zvonkem, až se rozječel! Šel-li Konopík, mohl se zvonek utrhnout a umlkl jenom zase při třasknutí krámových dveří.

V tom případě ustal hukot Lénovy krve i bylo mu jako na umření. Zdřevěněl na celém těle a kdyby byl měl v tom okamžiku povstat, jistě by se mu to nebylo podařilo. Záchvat této nehybnosti minul, když se za chvíli dole v přízemí charý přísvit, položený přes rozježděné prkno, zatemnil stínem vstupujícího. Na celém těle se třesa, vyňal Lén z náprsní kapsy olověný váleček, visící na klubku motouzu, a vstavil jej mezi prkna, dvěma prsty držel jej volně na motouzu, teď už se mu ruka ani nezachvěla.

Podél obliny olověné váhy měřil jako puškou s tím rozdílem, že se pod strašnou zbraň jeho zvěř dostaviti musela.

Když přišla, dech i snad srdce Lénovi ustalo. Kolem okrouhlé spodiny závaží viděl kmitati se ruce Konopíkovy, který nikdy neopominul zamnouti dlaněmi, hned potom smekl černou čepici, aby si utřel pot. Den jako den, zcela jistě, neomylně. Vteřinu, dvě, někdy i déle postál Konopík tak s holou lebkou přímo pod olověnou zhoubou mezi prsty Lénovými.

Všechno dole v hlubině Lénovi zčernalo v zelenou tmu, jenom lebka jeho oběti svítila z ní tak blízko, jako na dosáhnutí.

Byla to omamující, umrtvující chvíle, těch několik okamžiků, a Lén také ztratil vědomí své bytnosti téměř úplně, všechno jeho cítění soustředilo se mu do špičky palce a prstu, mezí nimiž motouz pálil jako rozžhavený drát, všechna vůle jeho vyhrotila se v to místečko těžkého kolmého protknutí, jež držel mezi prsty, přesvědčení, že jenom chtít a popustit a že by vše bylo odbyto, to napětí, nechtít ještě dnes, vysilovalo jej tak, že když kritická chvíle přešla a Konopík nacházel se již

mimo možnost nebezpečí, Lén se dusil i nebyl hned ani s to, spolknouti to rdousení, jež se mu z nitra do prsou valilo.

Proštipec pravice pálil jej od křečovitého sevření, aby smrt Konopíkovu neupustil na jeho lebku, dřív než ustanoveno, a v posledních dnech před činem, když uřízl motouz nakrátko, aby v rozhodném okamžiku pádu nepřekážel, stalo se Lénovi, že nemohl po takové pokusné - vraždě prst od palce rozevříti, takže se bál, až k tomu dojde doopravdy, že nebude moci...

Leč po druhé už zase nabyl vláčnosti v ruce...

Ničím jiným nezabýval se Lén v myšlenkách svých než tímto úkladem, a byl tak obeznámen se všemi jeho podrobnostmi, že by jej byl provedl i slepě. Jakmile se octl ve třetím patře, vykonal večer potajmu všechna náležitá měření a přesvědčil se o účinku olověného tíhla s výše puštěného na cihlu, umístěnou přesně na polední stanovisko pana Konopíka, v úplné tmě, byl si zdarem úplně jist.

Rozčilení z těchto příprav zchvátilo jej nakonec tak, že sotva chodil, vrávoravý jeho krok utvrdil hochy na stavbě v přesvědčení o stálé opilosti Lénově; při práci byl stále pozadu, počínal si neobratně jako učeň. Nářadí mu padalo z rukou, hmatal po cihlách jalově, sáhl vedle, a zvláště časté záchvaty dušnosti, o nichž nezdál se míti potuchy, byly pro kamarády znamením, kam už připravila jej nezřízená náruživost.

Zchátral až na vychrtlý stín a z tváře jeho, stále ještě zanícené a šeredně okoralé, vyzírala náměsíčná nepřítomnost duše. Promluvil-li někdo na něj, odpovědi nedostal, jenom vytřeštěné oči začaly se svírati jakýmsi nedomykavým mrkáním, jehož zúčastnila se kůže jenom kolem očí zdravá.

Ale to už se ani nestalo, aby jej byl kdo oslovil. Raději se mu kdekdo vyhnul, anebo jej do široka obešel. Dělali to dokonce i okázale, ale Lén neznamenal ničeho.

„Zvíře!“ zněl závěrečný úsudek zedníka šumaře, který to byl s Lénem nejdéle vydržel, a všichni s ním souhlasili.

DÍL DRUHÝ
- 1 -

Lénův proces byl sensací, prvního řádu, jak psali soudní reportéři.

Trvalo to dlouho, než jej mohli postaviti před porotu, pod žalobou ke všemu tak slabou, že se po každém svědku čekalo, že státní návladní odstoupí, a jedině pevné přesvědčení presidentovo o vině obžalovaného, průvodem líčení stále určitější a tím nezlomnější, čím nevina jeho zdála se prokázanější, zdržovalo zástupce žaloby od takového konce, který se mu čím dále tím více zdál nevyhnutelným.

Tolik bylo jisto, že jestliže někdo Konopíka zabil, nikdo jiný to nemohl býti než Lén, anebo - Ferdinand Fučík, sedmnáctiletý zednický učeň, jediní, kteří se v okamžiku neštěstí anebo nehody současně zdržovali na lešení anebo na výšině třetího patra a buď svou neopatrností, anebo zločinným úmyslem zaviniti mohli násilnou smrt Jindřicha Konopíka.

O učni, Ferdinandu Fučíkovi, vyšlo však již neklamně ve vyšetřování najevo, že vrahem býti nemohl, ba že ani neopatrností nemohl shoditi dolů cihlu, která pádem se značné výše způsobila takové ztroskotání lebky Jindřicha Konopíka, že smrt jeho musela nastati ochrnutím mozku v několika okamžicích po události. Stanoviště řečeného Ferdinanda Fučíka ve chvíli násilného k smrti přivedení Jindřicha Konopíka bylo takové, že byl vzdálen od místa, se kterého cihla buď spadla, aneb vržena byla, „aby nutně roztříštění kosti čelní

a kosti cedičné a měkkých částí sousedních Jindřicha Konopíka způsobila a tak smrt jeho přivodila“. Svědky dokázáno, že Ferdinand Fučík byl nalezen, kterak sedí na krokvi krovu nad rovností již sestrojeného takměř u samého hřebene, ovšem u značném rozčilení a pláči, z příčin však - jak udává - docela nesouvislých s událostí, smrt Jindřicha Konopíka způsobivší, tedy v postavení takovém, v jakém se nemohl octnouti v době, kterou měli zapotřebí svědkové Antonín Trhlý, přidavač, a Růžena Kabourková, maltářka, aby nahoru po schodech přichvátali, aby zvěděli, co se stalo aneb kdo zavinil pád cihly, smrt Jindřicha Konopíka přivodivší. Z toho důvodu navrhuje žaloba, aby řečený Ferdinand Fučík byl vyslechnut pouze jako svědek.

Lénovu vinu v žalobě nedokazovalo nic jiného, leč ta okolnost, že nemohl-li býti „původem v pohyb uvedení cihly smrt Jindřicha Konopíka přivodivší a způsobivší řečený Ferdinand Fučík“, musel jím býti nevyhnutelně obžalovaný Kašpar Lén. Byl nalezen v stavu úplně ztrnulého spánku, který později rozpoznán jako akutní otrava alkoholem. Podle svědectví všech na stavbě domu č. 6*** zaměstnaných dělníků nacházel se Kašpar Lén ve stavu téměř nepřetržité opilosti po nějakých deset dní, ačkoliv předtím platil všeobecně za dělníka řádného, spolehlivého a svědomitého, takže mu byla na stavbě svěřena i noční hlídka. Teprve od smrti „kamaráda svého“ Liprcaje bylo pozorováno, že se Kašpar Lén ve svém chování změnil a každodenně dostavuje se do práce ve zjevné napilosti.

Poněvadž tedy tento stav započal u obžalovaného právě až dnem neštěstí, stihnuvšího uvedeného již Antonína Liprcaje, s nímž obžalovaný pěstoval styky obzvláště přátelské, lze za to míti, že při svém nízkém vzdělání a soudnosti sociálně-

demokratickými naukami a četbou nikoli porušené aniž zeslabené, nýbrž svedené, přičítal příčinu neštěstí toho nikoli nepřímo, nýbrž přímo podnikateli stavby čili stavebníku Jindřichu Konopíkovi.

Tímto závěrem obírala se žaloba ještě šíře. Mluvila o stavovském vědomí, chorobně na klamech založeném, a mozolně mistrně dovozovala, že obžalovaný činu, za vinu mu kladeného, dopustil se, veden falešným nadšením, založeným na fanatismu mstitele dělnictva na domnělém vyssavači zaměstnavateli, v kteréž příčině na mysl obžalovaného jistě bez dojmu nezůstaly výtržné výklady, které na místě neštěstí tenkráte pronesl proti mistru polírovi a tím nepřímo proti zaměstnavateli samému známý agitátor dělnický, který smrtelnou nehodu Antonína Liprcaje sváděl na nedostatek prken na lešení. Přesvědčení, že tomu tak a že smrt Antonína Liprcaje byla skutečně zaviněna tímto opomenutím, bylo v obžalovaném tím více upevněno, když při komisionálním ohledání polír nedostatečné opatření lešení prkny skutečně doznával a na stavitele, potažmo stavebníka se vymlouval. Odsouzení těchto „tří stavebních funkcionářů, tou dobou v jednání odvolacím se nacházející“, vešlo zajisté ve známost všeho dělnictva, na stavbě zaměstnaného, a obžalovaného v jeho úmyslu fanatické pomsty „jenom ještě více utvrdilo“.

Že obžalovaný činu, jemu za vinu kladeného, také v každém ohledu schopen jest, zřejmě ukazuje jeho povaha. Kašpar Lén jest všemi svědky a celým okolím jako člověk uzavřený, na slovo skoupý, urputný, prchlý a neobyčejně mstivý, propukající v násilnosti beze všeho, anebo při nepatrném popudu. Násilnická jeho povaha ukázala se hned prvního dne, kdy na stavbě domu Jindřicha Konopíka práci nastoupil, neurvalým skutkem na přidavači.

Následovalo zevrubné vypsání této neurvalosti s náležitým stínem, na Léna vrženým. Od té doby zachvácen byl Lén obzvláštní a nevysvětlitelnou nenávistí proti témuž, a nenávist tato propukla opět činem dne 2. listopadu, kdy obžalovaný využitkoval náhodného osamění s „nenáviděným sobě člověkem“ a přepadl jej, nic netušícího. Událost tato spadá již do období, ve kterémž obžalovaný zachvácen byl mimořádně zvětšenou podrážděností mysli, ovšem nápadnou, nikoli však pozbavující jej soudnosti a odpovědnosti za „činy své“. Onemocnění, kteréž při zatčení obžalovaného na něm zjištěno a pozůstávalo v růži (Erysipelas) a hojícím se zlomení kosti nosní, které mu zasazeno bylo v obraně napadeným od něho odpůrcem dne 2. listopadu, nemohlo míti vzápětí takové zakalení soudnosti obžalovaného, aby nebyl si vědom odpovědnosti; v každém případě již 12. listopadu, kdy Jindřich Konopík svržením cihly s výše třetího patra od života k smrti přiveden byl, nacházelo se již v tak příznivém stavu, že podle nálezu lékařských znalců veškeré horečky již vyloučeny byly.

Nejdůležitějším důkazem totožnosti obžalovaného s pachatelem vraždy bylo žalobě místní ohledání, zejména ta okolnost, že Lén nalezen nahoře na lešení těsně u jakéhosi druhu poklopu, přikrytého lehce odsunutým odštěpkem prkna, kterýžto poklop nacházel se přesně v kolmici tělesa, kteréž odtud vrženo muselo nutně promítnouti místo, na kterém se v okamžiku pádu tohoto tělesa nalézal zavražděný Jindřich Konopík. Žaloba, která s velkou oblibou užívala slůvka „nutně“, na tomto svém nejsilnějším místě byla nejslabší. Neboť obžalovaný Kašpar Lén nalezen byl u řečeného poklopu ovšem ve stavu naprosté ztrnulosti bezvědomí, kteréž i policejním i nemocničním lékařem ovšem poznáno na první pohled neklamně jako typický stav prudké otravy alkoholic-

ké, jako „koma“, a sice tak těžké, že obžalovaný vězel sám v nebezpečí smrti nejen bezprostředními následky této otravy, ale i v potomních následcích, jsa stižen zápalem plic, ze kterého uzdravení bylo jenom poměrné a zůstavilo tuberkulosní infiltrát plicních hrotů.

Přes všechen důvtip žaloby, opírající se hlavně o zákon, že žádná hmota „samočinně s to není v pohyb se uvésti“, a tudíž ani cihla, nástroj vražedný, nemohla se sama od sebe zdvihnouti a do otvoru, odsunutím poklopu způsobeného, vpraviti, nepodařilo se jí s dosavadní zevrubností dokázati, že člověk, nacházející se ve stavu, v jakém Kašpar Lén bezprostředně po činu nalezen byl, provésti může složitý výkon, odsunutí štěrbiny prkna, poklop zakrývajícího, spuštění „vražedné cihly“ a opětně zakrytí poklopu, jak nalezen byl. A na tom důkazu záleželo vše; nejen provedení příčetnosti pachatelovy, nýbrž i „potutelnosti“, jakou zákon žádá na kvalifikaci vraždy úkladné, na jakou obžaloba zněla.

Z obou soudních znalců lékařských jenom jeden připojil se k přesvědčivému nálezu obžaloby, kdežto druhý v dobrozdání svém popíral, že by bylo možno, aby obžalovaný byl teprve po této složité proceduře postižen náhlým ochrnutím, paralytickému podobným, v jakém po „udánlivém činu“ shledán byl obžalovaný.

Jeden z nich vypovídal tedy pro žalobce, druhý pak pro obhájce.

Státní návladní ponechal je však klidně jich polemice a citátům z autorit forensické kasuistiky a spoléhal na pádnost morálního důkazu o vině obžalovaného, tím více, že v něm byl oběma podporován.

Lén totiž ve vyšetřování z počátku simuloval pomatení mysli a na každou otázku vyšetřujícího soudce odpovídal, že pana Konopíka zabilo slunce nebo voda.

„Šajn od slunce ho šlehl přes lebeň," řekl při prvním výslechu, k němuž došlo hned, jakmile to jeho stav dovoloval, v nemocničním oddělení vězeňském.

Když mu vyšetřující soudce, proslulý mistr svého povolání, namítl, aby „nám" takové věci nepovídal, od slunce že někdo může zhynout jenom zážehem nebo úpalem, a o tom že v listopadu nemůže býti přece ani řeči, nehledě ani k tomu, že sluneční paprsky nerozbíjejí lebek, zahloubal se Lén do toho problému namáhavě, víčka jeho očí, upřených ke stropu, nedomykavě zamrkala, hrst vychrtlé ruky sevřela pokrývku lůžka a z fialových pysků nemocného vyšla nová moudrost:

„To tedy pana Konopíka zabila kapka vody po dešti..." chvilku se odmlčel a potom dodal:

„Zde!" a prstem navlas ukázal, kde ta kapka panu Konopíkovi lebku rozbila.

Na velice názorný vývod pana vyšetřujícího, přesvědčivě dovozující, že ani to vzhledem k nepatrné váze vodní kapky možno není, odtušil Lén:

„Byla to kilovka."

Vyšetřujícímu bylo nyní ovšem zřejmo, že si z něho inkulpát tropí šašky, i uznal za vhodno, přísně jej napomenouti.

„No, tak to tedy byla - Franková cigorie!" pověděl Lén s naprostou rozhodností a svéhlavou mrzutostí těžce nemocných, kteří chtějí mít pokoj.

Pan vyšetřující z něho nedostal už ani slova, ale že vyšetřovaný na těchto nesmyslech stál při každém potomním výslechu, když už chodil, vyneslo mu to obvinění simulantství, skvě-

le potvrzeného shodným dobrozdáním obou soudních lékařů po delším pozorování.

Neobyčejně důvtipně využitkovala žaloba tohoto momentu, z nepřímých jejích důkazů nejpádnějšího, proti Lénovi.

„Je nasnadě a takořka na bíle dni," dovozovala, „že když obžalovaný simuluje, tedy pomatenost mysli a tudíž nepříčetnost předstírá, zajisté k tomu má své dobré příčiny, či lépe řečeno, nekalé pohnutky, a takovými nemůže býti nic jiného leč vědomí viny. Lékařské dobrozdání, jak později uslyšíme, shoduje se v tom, že obžalovaný, ač jest poněkud tupé mysli, přece jenom nachází se v úplném majetku svých duševních mohutností a zejména jeho soudnost je nezkalena. Já se svého stanoviska nazval bych soudnost tuto naopak velice bystrou, ano rafinovanou, čím nesmyslnější jmu tyto výpovědi obžalovaného, tím rafinovanější!"

Tak zněl první trumf státního obžalobce při přelíčení samém, když Lén, na dotaz presidentův:

„Slyšel jste obžalobu, co tomu tedy říkáte?", odpověděl:

„Zvláště vinen se nedávám!" (zřejmá reminiscence na zpovědnici!).

A když na další vyzvání předsedovo:

„Tak nám tedy řekněte, jak se to přihodilo!" vytasil se zase se svou „Frankovou kávou".

Veřejný žalobce, mladý to substitut, vida účinek své narážky na tento motiv své pragmatiky, jehož později hodlal ještě důtklivěji využitkovati, dal se strhnouti zápalem a pokračoval:

„Jest ostatně až příliš zřejmo, a pro každého, kdo sledoval vývody obžalovacího spisu, patrno... že když... tedy dejme tomu, obžalovaný po tu dobu, co v alkoholických mdlobách ležel v nevědomí, o tom trval, co se v přízemí stavby děje a se přihodilo... kterak že procitna, tážu se, neprojevil nejen žád-

ného podivení o místnostech, v nichž se nalézá, nýbrž ihned vešel na dotaz pana vyšetřujícího soudce a dal na něj nesmyslnou sice, ale s jeho stanoviska přece logickou odpověď?“

Ale byl by si raději jazyk ukousl, když viděl, že dobrý dojem první své zmínky u pánů porotců úplně setřel, že upadl v tón playdoieru, na začátku přelíčení nepřípustný, a že obhájci prozradil nápadnější jeho kus.

Obhájce (ex offo), starý zkušený kriminalista, dr. Ryba, neuznal ani za hodno, aby povstal, a mávl jenom odmítavě rukou, polohlasem označil tuto kombinaci za neprokazatelnou, ježto zjistiti se nedá, ve kterém okamžiku své vyšetřovací vazby obžalovaný seznal, kde se nalézá a kdy se dozvěděl, proč se v ní nachází, a že jest dokonce i možno, že to nevěděl ani ve chvíli, kdy byl po prvé vyslýchán; že on, obhájce, opřel by se i svědeckému předvedení ošetřovatele i nemocných vězňů, kdyby obžaloba učiniti hodlala podobný návrh, a že na tento... tento - námět státního pana žalobce dovolí si odpověděti až v závěrečné řeči obhajovací, že však rozhodně ohrazuje se proti veškerým sugestivním vlivům pana zástupce na chod přelíčení.

Z toho vznikla krátká, ostrá šarvátka mezi oběma umělci trestního zákona, v níž obhájce státního zástupce v nemalé rozpaky uvedl poukazem na to, že obžaloba s jedné strany všechno staví na úplně nezkalenou soudnost obžalovaného a lékařským dobrozdáním prokázaný majetek duševních mohutností, a s druhé strany mu ji upírá natolik, aby mohl seznati situaci, v jaké se octl, žádajíc současně na něm, anebo pokládajíc mu tolik rafinovaného důvtipu, aby sestrojil si výpovědi udánlivě bystře vypočítané, v podstatě ovšem nesmyslné, výpovědi šílence, za jakého on, obhájce, obžalovaného nezlomně pokládá a nikdy po-

kládati nepřestane, nechť již konečný výsledek dopadne „jakolvěk“:

Tentokráte obhájce stal a promluviv své námitky obyčejným monotonním hlasem svých poznámek - svůj pověstný oheň ponechával si vždycky na řeč obhajovací rozevřel najednou sklopené veliké černé oči, sekl vztaženými prsty pravice od levého ucha vpravo dolů, jako by tím uťal protivníku řeč, zbrunátněl, a vykřikl:

„Dixi!“

Tento jeho posudek nikdy neminul se účinkem. Když stříbrovlasý dr. Ryba, pro svůj imposantní zjev řečený „Velryba“, řekl „dixi“ a sekl rukou, až jiskra z velikého briliantu na malíku švihla soudní síní, nejen že přeťal odpůrci řeč, ale obyčejně přeřízl i jednání, takže i zkušený president měl co dělat, aby je navázal.

Jeho sofisma bylo přeslechnuto, na lavici porotců přijato za rozhodující; což pan substitut dobře poznal podle neklamné mimiky pánů porotců, pokud ovšem nespali...

Lén choval se tak, jako kdyby se ho celá záležitost ani tuze netýkala. Seděl úplně netečně, každé oslovení presidentovo šlo úplně mimo něj, vždycky musel jej strážník, vedle sedící, pošťouchnout, aby vstal, i stáhnouti za obrubu jeho trestanecké kajdy, aby sedl.

Chuďasa nastrčili do šedivého stejnokroje odsouzenců, ačkoli do něho ještě nenáležel; garderoba, ve které jej zatkli, vypadala tak, že se v ní před slavnou porotou ukázat nemohl.

Dotázán po prvním svědku, co by namítal k jeho výpovědi, Lén pokrčil, rameny. Napoprvé přijal to president za odpověď, když pak obžalovaný po druhé či po třetí dotaz předsedův předstihl týmž rychlým vztažením vysedlých ramen podráždi-

lo to důstojného funkcionáře, i vyzval Léna velice hlasitě, aby mluvil.

„Nic tak dalece!“ odpověděl Lén sípavě, jako by to „nic“ musel v hrdle teprve odlípnouti:

Ještě očitěji rozčilil se pan president, když Lén při následující svědecké výpovědi vůbec nevyčkal jeho vyzvání „co tomu tedy říká“ a zachroptěl své:

„Nic tak dalece!“ dřív než předseda mohl ústa otevříti.

Hněviv udeřil tužkou o spis před ním ležící, a hrdelní ortel nad Lénem byl vykonán, kdyby pohled presidentův byl měl vskutku tolik ničivé moci, co do něho vloženo.

Zraky obžalobce a předsednictví setkaly se a porozuměly, si a řekly si navzájem:

„Ano, stejně průhledný, jako zatvrzelý simulant!“

Toto vědomí, společné oběma, předsedovi i veřejnému žalobci, je tížilo tíin více, že prozatím nebylo patrno , že by bylo ještě někým sdíleno. Oba byli sice skálopevně přesvědčeni, že stejně smýšlí také aspoň dr. „Velryba“, ale na jeho krychlové, stříbrnými vločky poseté hlavě, do spisů stále skloněné, nic z toho znát nebylo. Že oba votanti nemohou býti jiného mínění, bylo pro presidenta nade vši pochybu.

Mnohem důležitější však byla nálada, jaká asi panuje na lavicích poroty.

Když při prvním zakřiknutí obžalovaného porota zůstala bez hnutí jako čivý obraz a z jedné těchto dvanácti hrudí ozvalo se přidušené zakašlání, znějící jako protest, bylo pro veřejného žalobce jasno, že páni porotci dosud nejsou „zaujati směrem žaloby“.

Pan president, svou přísnou nestranností proslulý soudce, nemohl ovšem ani pohybem malíku u levé ruky prozraditi, na kterou stranu by přál jazýčku vah spravedlnosti nakloniti

se, ale mladý substitut, jehož povinností jest, netajiti se svým výlučným zájmem pro odsouzení, byl stižen nervosou.

Pro něj bylo hotovým utrpením, že něco tak zjevného, jako byť nepřímý důkaz viny obžalovaného, nemůže býti chápáno, že může někdo pochybovati, že pan Jindřich Konopík sešel vraždou, úkladnou vraždou, a že pachatelem nemohl býti nikdo jiný než obžalovaný Kašpar Lén. -

Neopominul při žádné výpovědi svědecké přiložiti účelnými otázkami na vážku viny závažíčko, kdyby to i jenom za kvintlík bylo, ale dr. Ryba v největším klidu protikladnými dotazy sňal s ní, co žalobce byl přidal, anebo dvěma třemi slovy zahladil dojem, jaký obratná nějaká poznámka žalobcova na porotu učinila. A mladý substitut byl tak nešťasten, jak to jen dovoloval zřetel na auditorium právnického světa, jenž se velmi hojně dostavil k zajímavému přelíčení.

Dlouhá řada sedadel, vyslechnutým již svědkům vyhrazená, byla bezmála již plná, aniž se co změnilo v nezvažitelném ovzduší, obepínajícím všechny ty hlavy, Jež se tu obíraly otázkou viny obžalovaného. Leželo to skutečně ve vzduchu a bylo možno vyčísti z tváří soudců z lidu, že obžalobě rozumějí stále ještě jenom jako tvrzení a že žádný z momentů líčením na světlo vynesených nebyl jimi dosud přijat jako její doložení.

Obě ty řady profilů, od sebe tak rozrůzněných podobou, věkem, distinkcí ducha, vykazovaly společný rys lhostejné nenapjatosti, ano i únavy diváků a posluchačů, jež historie před nimi odehrávaná nijak nedovedla získati. Všechna čela slavné poroty byla do vysokých vrásek vztažena, a ani na jednom z nich nedopátral se mladý substitut onoho svraštění obočí, jež znamená soustředění a pochopení.

Všechno, co až dosud ze svědeckých úst slyšeno, bylo také nejvýš jednotvárno a únavno. Otázky týkaly se povahy obža-

lovaného, jeho poměru k nešťastnému Liprcajovi, jeho neblahé náruživosti, do níž upadl tak zvýšenou měrou po jeho smrti, při čemž veliký důraz kladen na to, „nedal-li se obžalovaný slyšeti“ ve směru nenávistných nějakých projevů proti třídám majetným vůbec, anebo proti Jindřichu Konopíkovi zvlášť.

Pětkrát, osmkrát, desetkrát slyšeli porotci tyže příhody stále stejně, od prvního dne, kdy na stavbu přibyl mladý dovolenec záložník, dlouhán Lén, „hodnej chlapec“, ač do dne rovnosti, kdy pan Konopík naposled přišel prohlížet svůj budoucí krám a kdy nalezen byl Lén v mrákotách beze smyslů na lešení.

„Antonín Trhlý,“ vyvolával soudní sluha do síně svědků.

„To jest... pardon!“ podotkl president, „právě dnes ráno bylo soudu oznámeno, že šestatřicetiletý přidavač Antonín Trhlý nemůže se k soudu dostaviti z té smutné příčiny, že není více mezi živými. Právě dnešní noci zadusil se u koksového koše na stavbě č. kat. 6004, tedy na domu po zavražděném Jindřichu Konopíkovi při hlídání. Zimou puzen uchýlil se nepochybně do místnosti žárovými koši vysoušené, z neopatrnosti usnul a lehkomyslnost svou zaplatil životem...“

„V zájmu přelíčení,“ tak pokračoval po chvíli předseda, obrácen k porotě, „dlužno nešťastné příhody té litovati tím více, že... žéé... znešťastnělý byl vedle svědkyně Růženy Kabourkové jediným svědkem, který spatřil obžalovaného bezprostředně po činu, jemu obžalobou za vinu kladeném.“

„Dám svědeckou výpověď zemřelého přečísti později a nyní vyslechneme Růženu Kabourkovou.“

A zrak předsedův sklonil se tázavě k zástupci žaloby, který se němě uklonil.

Šum, s jakým přijalo obecenstvo překvapující zprávu o náhlé smrti ryšavcově, zesílil v hovorný ruch, když vyvolána svědky-

ně Kabourková, o níž „kriminální“ obecenstvo již v poledne novinami bylo informováno, že jest milenkou obžalovaného.

„Růžena Kabourková!“ zazněl hlas soudního sluhy ve dveřích k svědkům, a ještě dříve, než se vyvolaná objevila, slyšeti bylo vrzot jejích botek...

- 2 -

Mařka Kryštofová dovedla to mistrně nastrojit, aby se dostala k přelíčení s Lénem. Dočtla se o něm v žurnálku, vyloženém v „lokále“, pod záhlavím soudní síně: „Repertoir porotních případů na příští týden“, témž, ve kterém ji před třemi měsíci ohromila zevrubná zpráva, nadepsaná:

„Zabit na stavbě vlastního domu. Náhoda či - zločin???!“

Že nebude smět, bylo jisto jako smrt, ale stejně jisto bylo, že musí při tom být, kdyby ji to mělo státi život. Nebyla tak hlídána jako ostatní „slečny“, protože se o ní říkalo, že je „hrozná flegma“. Také nezáleželo na ní tak jako na ostatních. Především neměla „na sobě“ tolik dluhu; ježto byla teprve v druhém „místě“, a potom o Mařce bylo jisto, že je „ráda, protože je ráda“. Neplakala, aniž hlavou stěny otloukala, jako ku příkladu „žábě“, novicka naprosto mladičká, která byla přes den zavírána v bytě u milostpaní a kterou vždy na noc násilím opíjeli. Ale utéci v sírově žlutém, po kolena krátkém „kostymu“, to nešlo; vycházkové šaty všech slečen byly pod klíčem. Leč Mařka na všechny vyzrála.

Když se šlo toho dne k večeři přes chodbičku, stálo to jenom hmat po těžkém vlňáku, přehozeném přes židli, na níž za domovními dveřmi každé noci sedávala „žena“, energická silačka a vykonavatelka domácí policie, a v ruce Mařčině octlo se veliké zavěrací spinadlo, nejdůležitější nástroj jejího útěku.

Druhou, také velmi nutnou, ba nezbytnou pomůcku měla Mařka již dávno v bezpečí. Byla to malá, hezounká krymrová čapka. Náležela „žáběti“ a Mařka si ji osvojila bystrým hnutím pudu v okamžiku, kdy se toho nikdo, a nejméně majitelka nadála.

Ta opravdu nejméně. Bylo to právě v den příchodu „žáběte“ do závodu a právě v tom okamžiku, kdy maličká poznala, kde se nachází. Zočila v otevřených dveřích Mařčina kumbálu tuto v takovém úboru, že se jí okamžitě rozbřesklo. Byly to oči, jaké na Mařku udělala, a ten výkřik její: „Um Gottesmillen“, a ten skok nazpátek ke schodům!

Na štěstí byl jí v patách milostpán a chňapl ji zrovna po hlavě, její čapka zůstala mu v ruce a druhou tlapou zardousil na rtech „žáběte“ ještě pronikavější výkřik, takže mu v dlani jenom zablekotala. Čapka mu překážela, i vhodil ji otevřenými dveřmi na Mařčino lůžko.

Mařka zaryla hlavu do peřin, aby neslyšela vřískot dítěte, ve vedlejší místnosti vypláceného strašným „kančukem“ milostpánovým, za to, že ho tak krvavě zeškrábala a pokousala. Bylo už dávno ticho, když Mařka zdvihla hlavu a zočíc černou čapku, bleskovým sestručněním myšlenky popadla ji - byla protknuta jehlicí napříč, a jak vyrvána z hlavy maličké, zůstal na ní chuchvalec vlasů -, a skočila k oknu. Bylo to protáhlé, úzké okénko, a pod ním klícka bez ptáka, nikdo nevěděl, jak dlouho tu visí do dvorečka jak dlaň velikého, a možná, že o ní kromě Mařky vůbec nikdo nevěděl.

Tady na staré klícce pod okénkem ležela polodětská, koketní čapka „žáběte“, na úzko složena, ke zdi přitisknuta snad tři neděle, a nikoho ani nenapadlo sháněti se po ní.

Toho dne, kdy večer musela prchnouti, aby na zítřek „mohla být při tom“, nosila Mařka ukořistěnou čapku s sebou od rána,

měla ji jehlicí spíchnutou pod prsy na nahém těle; nikdo ani netušil, že krom toho ovinula kolem pasu do tenka svinutou mohérovou suknici, prastarý hadr, který jí byl ponechán, ačkoli to byl šat dlouhý a milostpaní přece tuze na to hleděla, aby žádné slečně nic nezůstalo, v čem by se třeba za noci mohla i jen na deset kroků od závodu vzdáliti.

Když tedy ještě ukradla spinadlo ze „ženina" těžkého vlňáku, byla Mařka na útěk téměř úplně přichystána, ovšem až na věc, bez které by se nikdy nebyla dostala na svobodu, ale jistě pod strašný, všemi slečnami víc než postrk obávaný milostpánův „kančuk".

Avšak nadešel konečně i ten okamžik, kdy se i této poslední nezbytnosti měla z mocniti.

Jako vždycky, nastala i té noci mezi děvčaty hádka, která z nich má jít na poslední, nejmrzutější půlhodinnou hlídku, po druhé hodině s půlnoci, a jako vždy přišla řada na Mařku, půvaby i jinými hodnostmi mezi všemi slečnami nejposlednější. Všeobecně nazývána v závodě „Ellinkou", nebylo-li při tom cizích uší, slula prostě „štoudev". Tenkráte, že se vzpírala, dostala nejen „štoudev", ale i řízný políček od milostpaní.

Nic jí nebylo milejšího než ta rána, kvůli ní, aby ji dostala, zahrála si na vzpurnou, nyní byla jista, že bude se svým úmyslem v úplném bezpečí.

Šla se postavit na své stanoviště.

Bylo to mezi oběma dveřmi, venkovskými, na ulici vedoucími, a vnitřními skleněnými. Mezi nimi byl stupeň, na něm židle megéry, které se před cizími říkalo „žena", jinak jako milostpanině sestřenici „slečna Klára".

„Ta se zas jednou přilípla na potřebný místo, slyšela jsem ji až sem!" započala slečna Klára zábavu polohlasem.

Běda děvčeti, které by bylo slečně Kláře odpovědělo. Neboť i tak svedla takový spád nevýslovných hanobení, takovou spoušť břitce otrávených výrazů, že se pod nimi její oběti divné rány otvíraly.

Byla to ohavná rčení, pro svou bezmezně surovou trefnost v tomto ovzduší dávno ustálená a děděná, jakými oplývati mohla jedině ústa takové dveřnice děvína, která před mnoha lety začala jako Mařka a svůj nynější úřad vymstívala na bývalém svém cechu a jeho příslušnicích bezuzdnostmi, působícími jí patrno u rozkoš.

Dnes byla slečna Klára obzvlášť zuřivá.

Pohřešila na svém vlňáku spinadlo a bezvýsledné pátrání, kam se špendlík poděl, ji rozlítilo. Vztek její, podnícený požitky, které ji jindy ukolébaly v tu hodinu pravidelně do klímání, neznal konce, a Mařka spoléhala právě na spánek staré hlídačky.

Nezdřímne-li slečna Klára do čtvrt na tři, je Mařka ztracena, neboť nepodaří se jí zmocniti se nejnezbytnější věci, bez které by nejen útěk byl bezúčelným, bez které by také zvlášť za dne a také jistě ani v noci neudělala ani krok po ulici, aniž by ji zatkli.

Mařka nespouštěla ani na okamžik očí s pěstí slečny Kláry, zabalených do šátku a držících jej těsně pod bradou, tam, kde jindy tkvěl hrubý špendlík zavěrák.

Z otvoru takto utvořeného svítily zlobné oči letitého netvora a šeptem zničeného hrtanu sípěly kletby.

Minuty letěly zběsile a nohy její jen se za nimi rozběhnouti, pootevřenými dveřmi viděla Mařka čas kolem pádit týmž směrem, kterým i ona měla namířeno. Pryč napravo, k Letné, tam byla spása...

Byla zima, ale Mařka vzdor lehkému oděvu na celém těle hořela. Slzy tlačily se jí hněvem do očí, i musela se opanovat, aby úzkostí nezaúpěla.

Babici jela stále ústa vztekleji a jízlivěji. Mařce zdálo se, že všechny stěny chodby sípějí spolu.

Vystrčila hlavu škvírou dveřní do tmy co nejdále mohla, až zahlédla nejbližší nároží, směřující do vnitřního města, k mostu vedoucímu na druhý břeh.

Představa její nevzpomněla v tom okamžiku zevrubně na cestu k vězení, kde sedí tou chvílí Lén bez spánku a v smutném očekávání svého osudu, pro ni zničeného, ale myšlenka její doletěla tam, padla nešťastníku kolem krku a zaštkala na jeho hrdle.

Zoufanlivé němé zahořekování zastudilo Mařku v samém srdci, a snad že bylo právě tím šíleným shlukem překotně pracujících myšlenek, náhle rozkřísło v ní a rozsvítilo v celém nitru oslnivě; že viděla na to, co musí udělat a udělá.

Rozjiskření to přineslo i návod.

Mařka pohnula se jako na střehu, pootevřela dveře ještě víc, povytáhla se ven, promluvila obvyklou průpovídku, jakou se na. tom prahu vítají příchozí, a zahrála celý obřad tak dovedně, že slečna Klára nejen umlkla, ale vytyčila šerednou svou hlavu z vlňáku jako želva z krunýře.

Ještě dříve, než ten okamžik uplynul, padly obě hrsti Mařčiny na temeno stařeny, prsty její zaklesly se pod záhyb šátku na její hlavě a silou, jejíž praštění Mařka pocítila ve všech kloubech, mykla těžkou hlídačkou tak prudce, že kolena i lokty zabuchaly na schodu, s něhož slítla dolů.

Mařka už prchala s uloupeným šátkem a slečna Klára kotoulela se ještě po chodníku.

Běžela Mařka jako vítr, v letu se zachoulila do vlňáku slečny Kláry, takže z jejího sírově žlutého „kostymu“ ani cípku vidět nebylo.

Octla se asi už za druhým nárožím, když zaslechla cosi jako pronikavý výkřik Klářin, vzchopila-li se už na nohy, neboť na ty tuze nemohla. Liduprázdné ulice podávaly si zavytí, v němž Mařka poznávala zlomený hlas své trýznitelky, nemýlila-li se.

Prchala tím rychleji, skákala na špičky měkkých střevíčků, že ani nešustly, myš nemohla se ztrácet tišeji. Vtom projel vzduchem dlouhý, ostrý svist a ještě jeden, zvuk ten nepřipouštěl klamu.

To byl milostpán!

Takhle hvízdal na „patrolu“, když se něco v závodě stalo. On sám byl velikým pánem u policie, a běda strážníkům, kdyby se nebyli v tu chvíli dostavili, jenom on a ještě jen několik hlavních pánů od „direkcí“ měli takové píšťaly - vyprávěla milostpaní.

Hvízdnutí podťalo Mařce kolena, ale vzpomínka na milostpánův „kančuk“ vzkřísila ji. Ach, raději do vody než jemu do rukou! Ježíši, když na některou slečnu byla nějaká žaloba a on dopoledne přišel, jak všechny zavřískly a utíkaly po schodech do pokojíčků, jak se mu u nohou svíjela a pro živého boha za smilování prosila ta nešťastnice, na kterou padl ten osud!

Ale vědělo se, že to byla jeho rozkoš!

Do Mařky vjel běs, i pádila jako šílená. Když vyletěla z poslední ulice na silnici pod Letnou, ozvalo se písknutí najednou jí do tváře, do té chvíle slyšela je v zádech. Ale hned se upokojila, bylo to z nádraží až odněkud z Karlína, tichem nočním přes řeku zalehlo sem hvízdnutí lokomotivy měkounce, konejšivě...

Oddechla si a už jako kdyby se byla země pod ní slehla! Věděla tady Mařka ze svých uličnických let, kdy jí a celému davu jejích rostenců náležela celá Malá Strana, hned u silnice o skrýši, která stála v jejím promyšleném plánu na útěk tak dobře jako čapka „žáběte“ a jako vlňák slečny Kláry.

Byl to široký odpad odkudsi shůry, klenutá, celou strání do výše vedoucí šíj, nahoře mříží uzavřená, s dolejším otvorem, v zakrslém olší uschovaným. Sem vklouzla stejně mrštně jako kdysi, když ještě bývala Alceskou, milenkou odvážného námořního lupiče Valdštajna, s nímž a jeho družinou sdílela tajný ten podzemní hrad. Byla to opravdová, dobře zorganisovaná loupeživá rota, kořistící hlavně z košatinek před krámy malostranských hokynářů, i prováděla své rejdy tak dlouho, až byla policií dopadena, na sebe upozornila kouřem, vycházejícím z ohníčku když ve skrýši, na němž Mařka pro celou tlupu pekla rybičky, v řece nachytané. Tenkráte také ona „dodána moci otcovské k potrestání“. Není tomu ani šest let...

Tuto chvíli Mařka ovšem neprobírala takové vzpomínky z dětství, za jehož zpustlost nemohla a kterou si také nikdy nepřipouštěla.

Neměla vůbec žádných myšlenek krom vyděšení z útěku, krom úzkosti před dopadením a klepotavé bázně, jak to všechno dopadne.

Trvalo to dlouho, než se odhodlala k pohybu i jen pouhé ruky, stará stoka byla suchá a kameníčky hned pospíchaly dolů, jakmile se dost málo hnula.

Přece však podařilo se jí vyprostiti zpod pasu do žvance stočenou černou sukni, urovnati a přes sírově žlutou kratinkou sukni převléci, za ňadry vyňala úzkou krymrovou čapku „žáběte“ i s jehlicí, upevnila na hlavě, z košile vytkla zaťatý tu

zavěrací špendlík a spjala jím vlňák těsně pod bradou, i byla na další cestu přichystána.

Leč ještě něco!

V kapse měla růženec, dostala jej od maminky umírající, malý růženeček, ale dotejkaný. Svatosvatě slíbila matce, že se s ním nikdy nerozloučí a že se každý večer na něm pomodlí.

Ani jednou se slibu svému nezpronevěřila, až dnes po prvé, protože dnes po prvé vlastně žádného večera nebylo. Jindy, ať večer přišel třeba ve tři hodiny ráno, nikdy si růženeček neprominula - byl beztoho jen poloviční - a leckdy z toho byla švanda...

I modlila se Mařka slíbený růženec a k tomu potichounku plakala, neboť velice se bála ve tmavé šachtě, pořád se jí zdálo, že není sama. Někdy byla tíseň její tak úživá, že neodolala a sáhla rukou do tmy, bylo jí, jako kdyby se nějaká cizí tvář octla těsně před její.

Vylézt ven se bála ovšem ještě víc a vlastně byla v koncích, jak bude dál, kterak se dostane ven, kterak na druhou stranu řeky přes most, když je jistá věc, že první, co milostpán udělal, bylo, že ji „vomeldoval“ mostným, to ji napadlo teprve tady.

Vrátit se přes Malou Stranu ke Kamennému, to by neudělala za nevím co, tam jistě hlídal sám. -

I plakala Mařka potichoučku a modlila se a úzkost ji roztřásala, už ani sama nevěděla, kolikrát políbila křížek na růženci, kolikrát jej přemodlila.

Čas možná jinde utíkal jako voda, ale tady se s místa nehýbal, byly to hodiny nebo minuty, co se tu krčila, o tom neměla potuchy. Musilo to být už dlouho, nesmírně, dlouho, a když konečně jí doba připadala už po druhé přenesmírně dlouhou, začal ji zase roztřásat strach, není-li už venku tak světlo, že by ji bylo vidět z hlubin stráně vylézat, zahučelo v lůně země lo-

možně, poprask náhle vzrůstal, klenutí starého odpadu zvonilo, a když se zdálo, že se má rozlomit, poznala Mařka, že halas řádí venku na silnici.

Přeletěl kolem jako vichr, vzdaloval se a už v dálce zaznělo dvojí slabé zacinknutí, a tu Mařka věděla, co ji spasí.

Napjala sluch, až jí v skráních zabolelo, aby nepřeslechla druhé zemětřesení, i slézala pomalu z úkrytu svého dolů. Už zdaleka ozval se lomoz šeptem, šelestem, hukotem, zvučením klenby, a Mařka ruče seskočila do zakrslého olší.

I měla nejvyšší čas, jí v patách shupl dolů mladý ošusta s rancem, svinutým z černého papíru, do jakého se balívá cukr, a zavěšeným na motouzu přes rameno.

„A podívejme se, tohle sem já měl vědět dřív, jakou sem to měl nocležnici, a já mezek se držel jako v oukropu," a již se hnal Mařce po hrdle.

Snad by ji byl skutečně strhl nazpět, ale vtom hustým šerem přišuměl vůz elektrické dráhy, zarazil, cvrnkla mříž a hranatý modrokabátník od motoru skokem byl na zemi. Jediná rána jeho pěstí a mladý ničema válel se dole v příkopě.

Vůz ještě pojížděl, a Mařka už seděla na přední plošině, a ještě řádně ani nezastavil, strojvůdce dupl ze zvyku na zvonek a vůz rozejel se prudce.

„To jsme přišli dost divně k prvnímu pasažéru dnes ráno," rozesmál se průvodčí, který se sem zatím dostavil, „koukám na tebe, Josef, jako blázen..."

„Tady se přestaneš divit, na ‚pacifické', jen co se obeznámíš!" odpověděl strojvůdce, „z milosti sem nikoho nepřeložejí."

Průvodčí nevšiml si této narážky na svůj nedávný pobyt na nejpustší trati městské dráhy a obrátil se velmi horlivě k Mařce:

„Tak, panenko, z rorátů nebo na roráty?“ ptal se, vida v jejích rukou šáteček, ovinutý růžencem.

Mařka nemusila se přetvařovat, byla opravdu tak vyděšena, že jí to snadno každý uvěřil. Přes zjevné své rozechvění odvětila čiperně:

„Teď v postě přece roráty nejsou!“ a toto upozornění dodalo jí tím větší nelíčenosti.

„Tak, kam tedy jedeme? Velkou, malou?“

Do Mařky jako když vbodne nůž. Na to nevzpomněla, že bude musit platit. Nebyla sice bez peněz, ale všecko zdálo se jí - záleží na tom, aby neviděli, odkud je vyloví.

Schoulila se ke stěně a ruka její pod sukní zajela do punčochy, kdež nad kotníkem tkvěla malá peněženka. Konduktér usmívavě sledoval její počínání, a Mařka, aby je zakryla, s důrazem vypravovala:

„Jedu k svatej Ludmile do Karlína, je to moje patronka, dnes jsou moje narozeniny, a pan páter mi to uložil ve svaté zpovědi za pokání, že tam mám jít k svatému přijímání, ale měla jsem jít pěšky.“

Vyhrklo to z ní najednou; nic z toho nebylo vymyšleno, jenomže kdysi kdesi podobné pokání bylo uloženo Maříně kamarádce z ulice.

„Vy nezapřete venkovskou, slečinko!“ prohodil konduktér, „taky máte ještě kapsu na peníze ve spodním podsazení.“

„Ale, ani nevím, kde ten kostel je,“ lhala Mařka dál.

„Do Karlína je celý lístek, přes!“ odtušil konduktér, dodávaje jí nazpět na korunu, celý majetek Maříčin, „ale na pudr jste si v Praze už zvykla,“ žertoval a přejel prstem lehce obě její tváře.

„Nech ji, je po zpovědi!“ozval se strojvůdce, aniž se ohlédl.

„I však z toho se musí ještě jednou vyzpovídat,“ podotkl ještě konduktér a pospíchal na své místo, vjeli na stanici.

Vůz už byl zase v pohybu, když strojvůdce, její vysvoboditel, zvolna prohodil:

„To byste si byla dala, pěšky!“

Neobdržel odpovědi, a třebaže na ni tuze nečekal, přece se ohlédl...

Mařka, hlavu na stranu nakloněnou, spala...

Když měla přesedat, musel ji doopravdy probudit. Vylítla ze sedadla, ale hned se vzpamatovala.

Přestupovala vskutku z tramvaje do tramvaje, i dala se dovézt až do Karlína, a tu, když se ptala po svaté Ludmile, se jí vysmáli a poslali ji na Vinohrady ...

To byla poslední její jasná myšlenka, že ve spěchu, nalhat konduktérům, řekla o svaté Ludmile nesmysl a že jej oba přeslechli, nebyla-li to schválnost, zdali ji neprohlédli, jak to s ní vlastně je ...

Strašně ji to zmátlo, hlavou zatočilo, a od té chvíle neopustila už ji těžká stísněnost ospalství, překonávaná jedině umíněním, že musí vše, cti předsevzato, vykonati.

Napolo o dřímotě vlezla zase do tramvaje a dala se vézt na Vinohrady, poněvadž tam byl kostel sv. Ludmily, poslušna příkazu, který sama sobě dala lží o uloženém jí pokání; že je nejlépe v tramvaji ukryta před slídiči, o nichž byla přesvědčena, že jí houfně pronásledují, to odehrávalo se v jejím podvědomí.

Ve skutečnosti nikoho ani nenapadlo a nikoho také ani nebylo, kdo by byl věnoval bystřejší nějakou pozornost nevalně vzhlednému děvčeti, zavalitost svou pečlivě pod těžkým salupem tajícímu, se směšně malou čapkou, pod níž ukazovala se k ostatnímu jejímu zjevu nepřiměřeně nákladná frisura vlasů, v nichž vedle do běla vybledlých byly patrny ostře temné praménky.

I bylo Mařce tak, jako kdyby od jejího útěku z malostranského děvína uplynul aspoň měsíc. Jen toho dbala, aby neukázala své nahé paže a modré „cucíčkové“, prolamované punčochy, dle jejího mínění nejnápadnější odznaky jejího „povolání“. Také „závodní“ střevíce z vyšívané kanavy působily jí nemalé starosti.

S obrovskou námahou bránila se spánku a s týmž úsilím snažila se vzpomenouti na věc, která jí napadla dnes v noci v okamžiku nejvybouřenějším, věc přenesmírné pro ni důležitosti, rozhodujícího, zrovna převratného významu, tak obsáhlého, že nemohla se ho v oné chvíli zplna zmocniti a odložila jej výslovně na dobu pozdější.

Marně; byla ubičována, utřískána námahou, dojmy příliš vyčerpána.

Seděla s vytřeštěnýma očima ve vinohradském kostele a koukala se, jak na oltáři naskakují na svících plaménky. Napřed to byly jiskřičky a potom natáhly se, najednou všech šest, a mžikly na hříšnici v poslední lavici.

Dunivě zahučely varhany, jako by se základy chrámu rozestupovaly, a vtom už Mařčina hlava klesla do jejích dlaní a mezi prsty prolévaly se jí horké slzy.

Želaná vzpomínka vystoupila náhle z mrákot nezkrotitelné únavy a rozjihla duši dívčinu lítostivou vřelostí.

Byla takováto:

Když Mařka stála dnes po půlnoci u domovních dveří svého žaláře, a zoufajíc již nad možností vysvobození, úpornou svou touhu posílala za nejzazší hloubku temnot k Lénovi a tak silně si představovala, že mu kolem krku padá, napadlo jí něco velice úkojného a k činu osvobození útěkem zároveň rozněcujícího.

„Já jsem ‚lehká', on zavřen, teď jsme si nadobro rovni!" Bylo to pro ni vysvobozující zjevení a takové překonávající sladkosti, že jeho úplné procítění odložila na klidnější okamžik. V úzkostech, jež zakusila v odpadu pod strání pod baštou, unikla jí ta oblažující myšlenka, a nyní tady v kostele jako by se byla z oblaku, utvořeného vlnami slavného hudení varhan, vynořila běloskvoucí ruka a podávala jí zlatý klíč k záhadě jejího života.

Zajisté, že to bylo tak!

Pro tuto „padlou", která ani v myšlenkách neodvážila se užíti vulgárního jména pro své zaměstnání, nýbrž raději onoho shovívavějšího označení, jakým se ctily s ostatními „slečnami" navzájem, zrovna tak jako neřekla o Lénovi, že je vrahem - pro Mařku tedy pojmy unášející veleby jevily se docela jinak uloženy a ohraničeny než v mysli dívky anebo ženy, neporušeností a duchem vysoko nad jejím bahnem stojící.

Ale v duši její bylo zrovna tak smutně slavno jako rekyni třeba nejtklivější tragedie, když milenec její ukáže se své lásky hodným a odvahou života pro ni zpečetí zasnoubení obou nadmíru šlechetných srdcí pro život vezdejší i potomní...

A proto nebylo v nitru Maříně ani zdaleka žádného stínu hanby z jejího vlastního postavení, anebo z toho, do čeho se Lén kvůli ní dostal, jejími rameny a štkající hrudí trhalo vše překonávající lítostné zadostiučinění nad tím, co se stalo, a hrdost z toho, co v ní volalo:

„Patříme k sobě!"

Plakala usedavě při postní písni, nad její hlavou pro ni lkající, a musila si cpáti šáteček růžencem otočený do úst, aby nespustila hlasitě, když náhle pocítila ve svých loktech až křečovitě sílu, s jakou by objala Léna, kdyby to bylo možno.

Vybuchla tak, že jediný hlas, který k varhanám v prázdném kostele zpíval, s podivením umlkl. Pudem, vlastním všem, kdož prohánění jsou drahami, vedoucími úrovní jejího osudu, pocítila Mařka, že zbožná zpěvačka, nedaleko před ní sedící, se obrátila.

Bylo dávno po mši, když Mařka ucítila mezi lopatkami zaklepání a vybouřena z tvrdého spánku oběma nohama vyskočila z lavice. Do očí udeřil jasný svit sluneční, branou kostelní se sem řinoucí. Seběhla se schodů a vzpamatovala se. Věděla, že se musí chovati docela nenápadně, a proto týmž vnuknutím, kterým příroda opatřila štvance, zastavila pekaře s houskami a vybrala si u něho dvě housky. Šel proti ní strážník, a třebaže si jistě ani nevzpomněl, aby ji podezříval, přece byla přesvědčena, že takovým jistým vystoupením svým odvrátila jeho pozornost od sebe.

„Tak mi tedy dej ještě jednu, sůvo!“ řekla bezstarostným tónem veselé služky k učni, a mžiknuvši na strážníka, chroupla hned do housky.

„Ať se s tebou neshledám, ty ničemo!“ pustil se strážník do pekařského učně, „až se mistrovi nebude dostávat!“

Další slova už Mařka nezaslechla, rozběhla se, aby zachytila tramvaj, její to útočiště. Stála už nahoře, když viděla, že se strážník otočil za ní, a z té dálky uhodla vyplašený výraz jeho tváře, zvětřilé držení hlavy pod vztyčeným chocholem.

Mařce přestalo srdce tlouci úzkostí, leč tu už zazněl zvonek a vlak se hnul směrem ke Karlovu náměstí, cíli Mařčiny výpravy.

Vrátný dělal okolky, nechtěl ji beze všeho pustit nahoru do soudní síně.

„Je to bratranec, ten obžalovaný!“ řekla Mařka, co jí slina na jazyk přinesla, a pomohlo to.

„Je tady nařízení, že tam nemají nahoře takové žáby co dělat, ale když je to bratranec," a oči jeho zabodly se do velikých žlutých květů na jejích vyšívaných střevících, jako by ho byly přesvědčily, že je to skutečně bratranec.

- 3 -

V soudní síni lapěla téměř od samého počátku přelíčení, přišla doprostřed obžaloby. Všecka zborcena vkročila do sálu v očekávání věcí nevídaných a neslýchaných, už zdaleka, když šla chodbou, tajila v sobě dech, neslyší-li úpěnlivý hlas Lénův, o smilování prosící a nevinu jeho pro všechno na světě dokládající.

Nic z toho všeho.

Našla nejklidnější shromáždění lidí pod sluncem, seděli v lavicích husto v řadách před ní, po stranách na místech povýšených; na kostel to bylo příliš světské, na školu příliš staré, na divadlo příliš nehybné.

Ano, divadlo ještě nejspíš... Tři pánové seděli tváří k obecenstvu obráceni, v obleku kněžském; vynasnažovali se, aby jeden víc než druhý zasmušileji vypadali, a ustrašené Mařce zdálo se, že čím hrozebněji tvářiti se budou, že tím spokojenější bude obecenstvo, a jim samým že běží především o to, aby této spokojenosti dosáhli.

Mladý muž chorobného zevnějšku stoje všem ostatním předčítal, zdali dobře, to téměř všichni na povýšených místech sedící stopovali v listinách, v nichž všichni najednou a společně s předčitatelem list přemítli...

Žádný z těchto zjevů nesrovnával se s bezmeznou úzkostí, jakou s sebou přinesla, ale zaměstnávaly ji úplně, i bylo jí jaksi úlevou, že tu Léna ani není...

Leč proboha, je tu, musí tu být!

Zaslechla jeho zakašlání, ten hlas by byla mezi tisíci poznala.

Je to možno, je to on, ta úzká, homolovitá, do hola ostříhaná hlava, s odstávajícíma ušima, jak z bílého papíru vystřiženýma, ten krk, sestávající z dvou tenkých šlach, mezi nimiž se hluboká propadlina bořila, hranatá, široká, ale jako z prken vyřezaná ramena?

Viděla jej jenom odzadu, vyvstalého lopatkami nad oba sousedy, vojáky, a když ještě jednou zakašlal, nebylo už klamu.

Divě to vzalo Mařku, když se takto s Lénem setkala. To bylo ještě ženské cítění, ono hrůzou nekonečné oddanosti jaté vzpomínání v kostele při dunění varhan, ale teď ji pomyšlení na všechno, co ji s Lénem poutá, ve všech údech zamrazilo.

Lítost byla ta tam, z horoucího přilnutí, jakým planula pro něj, vyvanul stesk a dostavila se nesmírná hrdost. Nyní pochopila teprve jak náleží, proč v novinách stálo o Lénovi „hrdina smutného dramatu“ anebo „hlavní rek zítřejšího přelíčení“. Lén skutečně stál na výšině, kolem níž se seskupili všichni přítomní, nucení jeho činem k takovému slavnému shromáždění. Tu seděli všichni zkormouceni a zaraženi, každou chvíli rozžehaly se svíce a vstávalo se jako v kostele při evandělium!

Ke všemu, co tu bylo pověděno, tázali se jeho, Léna, prvního, co tomu říká. Odpovídal málo, bylo vidět, že si z ničeho nic nedělá a že se nikoho nebojí.

Ze žaloby neporozuměla ničemu, že jej obviňují z úkladné vraždy, nebylo pro ni novinou, ale pokud Mařka seznala, báli se mu to přímo do očí říci, jezdilo se pořád na tom, byl-li opilý anebo nebyl.

A bylo-li to hlavní věcí a hlavnější, než udělal-li to tomu člověku, stálo to s ním přece dost pěkně. V tom názoru byla utvr-

zena znalci soudních věcí mezi posluchači, opírajícími se o zábradlí vzadu vedle ní. Visela na něm lokty, zabalenými ve vlňáku slečny Kláry, a jazykem v ústech přemílala kus housky, ještě pořád první sousto, které ukousla a které živou mocí nebyla s to spolknout.

Když slyšela vedle sebe muže nevalně ošaceného, ale přesto úctyhodného vzezření, říci: „Kštátní ho tam neskoupá, ať to udělal, anebo neudělal, když se sám nepřizná!“ přešly Mařku všechny strachy nadobro. Nemohla se ani dost vynadívat na svého Léna, všechno na něm bylo obdivno.

Osuhlý jeho hlas - takový měli jenom vzpurní mužové, kteří „něco znali“ a v ovzduší jejím hráli úlohu neohrožených, obávaných - i ten kostěný schod v jeho líci a duté „hrdinovi skráně, když vstal a postavil se před stůl, svědčily smutného dramatu“.

I počínal se Mařky zmocňovati pocit sladkého, dráždivého omámení, špatného jako přibudlina ordinárního nápoje, ale neodolatelného; poznala totiž, že ono „patříme k sobě“ dnešní noci má ještě jinou stránku. Je-li Lén hrdinou, je Mařka přece hrdinkou!

Ty vytřeštěné oči kolem ní, vpřed zírající s takovým napětím, jak by asi koukaly, jaký úžas by asi zavládl mezi „obecenstvem“, kdyby vědělo, že uprostřed něho stojí ta příčina, „ač zavržená, přece jen spanilá dívka, pro kterou mladý život sympatického jinak dělníka uvržen na dráhy zločinné“!

I zatoužila Mařka vášnivou závratí ztracenců, opovržených, kteří v sensaci, do jaké uvrhnou nejširší veřejnost, jimi, opovrhující a je zatracující, vidí svou rehabilitaci, aby se mohla postaviti tam napřed po bok „hlavnímu reku dnešního přelíčení“, i aby se na ni ukázalo jako na spoluvinnici...

To by bylo řečí u „stokilové blondýny“ - tak říkalo se brlohu, z něhož Mařka utekla, podle majitelky - kdože by to byl hledal v Elle „štoudvi“; což, byl on tam i takhle dnes poprask!

Tolik ovšem nahlížela, že všechno na tom záleží, aby se nikdo nedozvěděl, co víjen Lén a ona, a kdyby měl někdo jenom daleké tušení, že by byl ztracen! A kdyby ona sama měla přispěti k prozrazení, toho posměchu a nadávek“ jakými by byla proklínána po zákoutích, do nichž naváta troucheň lidská, a k té Mařka i s Lénem patřila.

„Nic tak dalece!“ prohodil zas obžalovaný na vyzvání předsedovo, co namítá k výpovědi pana svědka.

„Nic nepotřebuje víc říkat, než tohle, a nezkřivějí mu ani vlásku na hlavě!“ vykládal soudních věcí znalý soused svému nejbližšímu okolí.

„Že on kramáře tou cihlou natřel, na to bych chtěl umřít!“ bylo mu polohlasem namítnuto.

„Óóó - to je možná věc, to říká také kštátní, ale dokázat mu to musejí, o to se jedná!“

„Ba právě, a to mu pod světem už nedokážou!“ vnísil se třetí.

Takové řeči byly pro Mařku rajská hudba. Visela na loktech jako na hácích, nohou ani necítila, stojí-li na nich či nic. Střežila se vůbec každého hnutí, na určitých místech páteře ozvala se ihned tupá bolest, na niž odpovídalo vždy ostré bodnutí v temeni hlavy. S námahou překonala každé mžiknutí, víčka jako by jí k očím přirůstala, pro palčivost jich nemohla přivříti, ačkoliv padnout, okamžitě by byla usnula.

Byly okamžiky, že při otevřených očích okolí své neznamenala, ospalost její po vyčerpání posledních sil vědomí a chápání byla tak hrozná, že procítajíc z dřímot očima dokořán otevřenýma, po několik chvil nebyla s to připomenout si,

kde je, a jenom tupě uvědoměný příkaz, že se musí chovat co nejklidněji, aby se neprozradila, zamezil její výkřik.

Trpěla nevýslovně tímto napjatým zápasem zmalátnělosti těla, z nenaznačitelných ještě příčin naprosto vyčerpaného, s nutností nepodlehnouti, tak, až jí horké záplavy do tváří střílely a dech záduchou zaléhal.

V uších jí zvonilo všemi zvony a jinak všechny zvuky pro ni splynuly v jediný šumot, jímž se sluch zalykal; nerozeznávala nic než Lénovo děsné zakašlání, neviděla nakonec nic než dva plaménky svěc, když byly k nové svědecké přísaze rozžehnuty, a posléz ztuhnula na celém těle tak, že pozbyla i citu námahy, s jakou se na loktech držela zpříma, a kdyby byla měla v tom zmámení dosti vůle odejíti, jistě by nebyla měla dosti síly odlípnouti se od zábradlí, při němž stála.

Leč přihodilo se něco, co ji vrátilo vědomí, jak by je na ni vhodil.

Nekonečně času uplynulo za takového ztrnutí, když soudní síní najednou otřásl nezkrocený výbuch smíchu. Vzpamatoval ji jenom tak, že prohlédla natolik, aby viděla, že se s ní všechno zvolna zatáčí a v jednostejně jasné tma zase ustaluje.

Ale dřív než mohla zas upadnouti v polovědomý stav, řekl vedle ní hlas povědomého vykladače soudního průběhu:

„To je ta jeho milenka, teď snad něco uslyšíme nového!“

Leknutí jak jiskra projelo Mařkou, dodalo údům jejím hybkosti a zbystřilo v ní čipernost, jakou v každém štvanci rozkřísne okamžik nebezpečí.

Okamžitě věděla, že slova o milence neplatí jí, nýbrž osobě, stojící na vyvýšeném stupni před soudci, a hned také uvědomila si její výrok, který způsobil smích.

Osoba ta byla vysoká žena, pěkně urostlá, pěkně oděná, vrtivých pohybů, houpavých boků, i zůstala stát, spočinuvši na jedné noze, takže kyčel mocně vynikala.

Jak vyšla z místnosti, pro svědky určené, přímo postoupila k předsednickému stolu, i učinila tu následující prohlášení:

„Ruku líbám, milostpáni! Prosím, já nemůžu tady nic jinýho dosvědčit, než že on to prosím neudělal!“

Pleskla lehce dlaní na stůl a odstoupila.

Celá soudní síň se válela smíchy. Smál se soudní senát, vyjma předsedu, který zachovával dekorum, smál se všechen přítomný právnický svět, vyjma dra Rybu, který se vůbec nikdy nesmál, smáli se porotci, pak ozvalo se jadrně, bezuzdně posluchačstvo, publikum.

Celé shromáždění jaksi oživělo, nálada nabyla, zvlnila se. Veselí zašumělo ještě jednou, když svědkyně přes rameno obrátila tvář k obecenstvu, zřejmě uražena. Umlklo však ihned, snad dílem také z dojmu olivově zbarvené její tváře, napříč srostlým černým obočím jako přeškrtnuté, jistě však proto, že muselo být ticho, aby se slyšelo, co na to všechno řekne předseda.

Ten, když viděl, jak svědkyni pod skvěle bílým hedvábným šátečkem, do týla spadlým, vyronily se veliké stříbrné náušnice, okem zkušeného kriminalisty poznal, že má před sebou cikánku. Mírně vykládal jí, že před soudem smí jenom tenkráte mluvit, bude-li tázána, ale ještě než byl hotov, svědkyně mu vpadla do řeči:

„A když to přece jenom neudělal!“

Tu předseda zpřísněl, napomenul obecenstvo, aby se nesmálo, a na svědkyni se rozkřikl, i pohrozil jí.

Než obecenstvo bylo nezkrotno, i předseda se dokonce rozlítil, když se řehot opakoval, i prohlásil co nejdůrazněji, že dá

soudní síň vykliditi, bude-li její vážnost ještě jednou a třeba způsobem nejnepatrnějším porušena.

A bylo přece čemu se smát.

Především vyšlo najevo, že svědkyně nejmenuje se Kabourková, nýbrž Danielová po otci cikánu, že je svobodna, ačkoli má šest dětí.

Ve své zábavě osvědčilo se obecenstvo velmi bystrým a jemným pozorovatelem. Z rozpaků, s jakými se přiznávala k této okolnosti, z jejího kradmého pohledu po obžalovaném poznali i ti, kteří o tom nevěděli, že prozrazená její minulost nebude obžalovanému lhostejna.

Smědá tvář svědkyně zhnědla, snad ruměncem, a okamžik byl skutečně neodolatelný, když z důvodu, pro psychology v obecenstvu zjevného, aby totiž zeslabila nepříznivý dojem nelegitimního požehnání svého klína, sama od sebe dodala, že „to byly třikrát dvojčata".

Jistě jí šlo o to, aby naznačila, že hříchu nebylo tolik, kolik by se mohlo vzhledem k početným jeho následkům mysleti. Salva smíchu byla hlučnější než dřív, ale veselí tak odůvodněno, že předseda tentokrát nezakročil proti zneužívání „posvátnosti místa".

Vždyť ani pan státní žalobce, vtělená přísnost stíhajícího zákona, neodolal, i zlehka usmál se. Byl se zadíval na obžalovaného a zcela jemný detail z něho odpozorovaný, který jistě každému jinému ušel, byl příčinou lehkého úsměvu substitutova.

Neušlo totiž nadanému tomuto zástupci uražené spravedlnosti, že obžalovaný nevynechal dosud ani jediné přestávky mezi dotazy a výpověďmi, ani jediného okamžiku ticha, aniž by zakašlal, hodně zhluboka a okázale - tak se mu totiž zdá-

lo. Považoval to za potvrzení své, nevývratné důminky, že obžalovaný jest velice honěným simulantem...

A hle, po těch trojnásobných dvojčatech ani muk, a obžalovaný přece kašlal, jako když na putnu buší, když chtěl. I usoudil z toho pan substitut, že zvláštní hnutí mysli zabránilo obžalovanému, aby upozornil na svou těžkou chorobu, na niž obžaloba přes ujištění soudních lékařů nevěřila.

Zvláštní nápad kmitl zástupci obžaloby hlavou a hned jej uskutečnil.

„Poslyšte, svědkyně," otázal se s dovolením předsedovým, „vy nám tady povídáte, že jste svobodna, matkou šesti dítek, jsou-li pak... od kolika pak... chtěl jsem říci, jsou všechny z jednoho...!"

Nedomluvil ještě a již stál obhájce dr. Ryba na nohou. Stůl couvl před výpadem tělesné jeho hmoty a pohnul se ještě několikráte za dunivého protestu obhájcova proti kladení takových otázek svědkyni, která požívá ochrany zákona, i není povinna vypovídati věci, které by ji mohly jakýmkoli způsobem veřejně snížiti.

Marně pozdvihoval předseda konejšivě ruku proti obhájci, ten nepovolil, dokud nevystřelil své účinné „Dixi!" a dokud sám od sebe neusedl.

Klidně a s největší shovívavostí upozornil předseda na to, že již dřívějších výpovědí svědeckých známe oprávněné podezření o intimním poměru mezi svědkyní a obžalovaným, a že jest jenom v zájmu přelíčení, aby se i svědkyně o něm vyslovila, ovšem „zůstane jí zůstaveno, hodlá-li odpověděti, čili nic".

Ani předseda, ani veřejný žalobce nepostřehli, že zakročením obhájcovým skutečně zabráněno otázce po počtu otců dětí svědkyně, vlastně odpovědi na dotaz ten.

Ctihodný president, úplně zmaten bouřlivým vystoupením doktora Ryby, vytýkal si v myšlenkách nedostatek ráznosti proti tomuto ze všech nejnepříjemnějšímu obhájci, i konejšil se tím, že dosud žádný z jeho kolegů nebyl s to, vyvinouti oproti doktoru Rybovi dosti „náležité autority a energie“.

Sám sebou zaměstnán, nesestrojil dosti obezřele následující otázku, takže jí svědkyně rozuměla, jako by se byl ptal po příčinách její náklonnosti k obžalovanému.

„To proto, milostpane,“ odvětila, „že jsme oba stejně velký!“

Porotní síň řídla řevem smíchu, a veselí sotva poutichlo, znova se rozbouřilo, když svědkyně mrštila pohledem po porotě, chechtem se natřásající, a dodala s posunem nezpodobitelně drzé koketerie: „No jo!“

Předseda chvíli seděl tesklivě znepokojen a pak náhle pozdvihna hlavu setkal se se zářícíma očima veřejného žalobce. Tu napadlo i jej, že zájmům žaloby bylo i tak posloužено, pokračoval v přelíčení dále.

Téhož večera slavila výpověď svědkyně Kabourkové, nyní Danielové, ještě jeden triumf. Bylo to při čtverylce v soirée klubu, středisku to několikrát cezené smetany společenské, když veřejný žalobce, veda se svrchovanou způsobností tanečnici, dámu svého srdce, pravil k mladšímu votantovi, nyní pánovi svého protějšku:

„To proto, milostpane, že jsme oba stejně velký.“

A mladý rada, rozjařen, napodobil koketní cikáčnino zamyklání hlavou:

„No jo!“

Hodilo se to, pan substitut i jeho nevěsta byli navlas stejně vysocí. Ale, kdyby tak byl někdo jiný si dovolil tuto poznámku!

Mařku Kryštofovu ranila ta slova smrtelně. Ona byla Lénovi sotva pod ramena!

Nevýslovná hořkost ji otrávila, nebýt těch slov, snad by byla Léna té hranaté, urostlé, opálené ženě snáze přála, kdyby byla třeba ještě o hlavu větší. Ona jediná rozuměla trefnosti pošetilého na poslech doznání, pro ni mělo také osobní osten, jeho bodnutí cítila jako zhrzení, ostatní se smáli, až se necítili, ona by byla křičela.

Řeřavě lítostivý stud zklamání, jaký ji z toho pálil, bylo by možno vysvětliti pouze dětskou naivností, jakou nezřídka lze nalézti u ženštin povrženého druhu jejího, rozumově druhdy až k neuvěření nerozvitých.

Říci o ní, že byla svržena ze sedmého nebe, bylo by snad rouhání citům a náladám šlechetných dívek, ale i ve světě ztracených jsou stupně, s nichž pád je stejně bolestný - zkrátka: Mařka vzala svou situaci krvavě vážně, a jediný pocit, který ji od té chvíle opanoval, bylo nezřízené záští, k řvaní, řičení.

Musila, musila násilím cpáti si šátek do úst, aby udusila vzteklý výkřik, který ji na čípku lechtal. A dlužno opakovati; to, že tady vystoupila najednou sokyně, která ji odstrčila z místa, jež jí náleželo, by ji nebylo tak k smrti hnětlo, ale, že se milovali proto, že byli stejně velcí, mohlo jí hrdlo roztrhnouti.

Celé shromáždění bavilo se matkou trojích dvojčat, od neznámého počtu otců, každé její slovo bylo rozpoutáním bezuzdného smíchu, který vždy se stupňoval k zběsilosti, když cikánka obrátila svou hněvivou tvář k auditoriu. Rozpoutanost šla tak daleko, že president nanejvýš rozhorlen na obecenstvo doopravdy zaburácel.

Bylo to v okamžiku nanejvýš vážném, zrovna po přísaze Kabourkové, když soudní sluha zhasil jednu svíci, a Kabourková mrštně přitočila se a sfoukla honem druhou.

Obecenstvo, zakřiknuto rozlíceným presidentem, tentokráte ztichlo jako v hrobě, ale neminulo ani dvou minut a smích tu byl znova.

Kabourková, po mnohém namáhání přinucena k souvislému vypravování událostí osudného dne, nedala si potom také ujíti ani jediné podrobnosti.

Pověděla a potvrdila všechno, co už bylo řečeno o příčinách, pro které Lén nešel s ostatními dělníky do hospody, proč zůstal slavit na stavbě s nádeníky, mezi nimiž najednou, po nedělích, objevil se také Trhlý. Přišel si pro peníze, „něco měl ještě k pohledávání“, a přišel taky „slavit rovnost“.

Bylo to k smíchu, neměli čím slavit, přidavačům pan Konopík nechtěl nic dát na zavdanou. Seděli pod lešením „teda a čuměli na sebe a povídali si všelijaký darebnosti“.

„Jaké darebnosti si povídali?“

„Muži si dobírali Trhlýho a pana Léna, že sou oba berani, že se oba potrkali, Lén prej může dělat socialistu, ten že je celej v tváři rudej, a Trhlý národního, ten že je zas modrej, bílej a červenej... Já jim říkala, aby to nechali bejt, Léna že znají, že je nevážnej, aby se nestalo žádný neštěstí.“

„Že je nevážný, aby se nestalo žádné neštěstí,“ opakoval president po svědkyni, návěstí pro zapisovatele, aby tento výrok zanesl.

„A co bylo dál?“

„Oni si teda dali říct...“

„Počkejte,“ přerušil ji president, „od čehopak oni měli ty barvy v tváři? Nevíte vy snad náhodou o nějaké rvačce mezi těmi berany?“

Kabourková, kterou soudce nyní oslovoval jako Danielovou, vyprávěla tedy historii o polenech ryšavcových, „kerejma se producíroval a mně hanzloval skrz ty moje spolčata“.

Každou narážku na dvojčata přijalo obecenstvo vděčným řehoněním, tím upřímnějším, čím častěji se dostavovala, také ryšavcův nápad bavil nesmírně.

Unesena vzpomínkou na Lénovo rytířství, nezamlčela svědkyně, kterak hrdinně vítězil.

„Skočil po něm a udeřil jej do tváře," diktoval president po Kabourkové pro zapisovatele, každá Lénova rána Trhlému zasazená dostala se do protokolu.

„Tak, teď se zas vraťme k tomu, jak to dopadalo o té rovnosti. Copak říkal tady obžalovaný Lén, když si ho dobírali, že se potrkal s Trhlým?"

„Nic, prosím, milostpane, on ležel v boudě na pryčně a jenom skřípal zubama, že to bylo až ven slyšet."

„To se tak hněval ?"

„Možná, že to bylo spíš od bolesti, stěžoval si celou noc předtím."

„Jak jste to mohla vědět, v noci?"

Svědkyně mlčela.

„No, my vám pomůžem. Tady už jsme slyšeli, že jste chodila z práce domů jen tak pro fórek, jak říkáme (pan president užil tohoto i všech jiných triviálních slov, nutných ve výslechu lidí takové úrovně, s despektem zřejmě slyšitelným), a že jste se hned zas se tmou vracela na stavbu... Mám pravdu?"

Svědkyně sáhla si přes temeno dvěma prsty do týla pro svleklý šáteček a přetáhla jej přes hlavu, a jinak nic.

Mlčela.

„No tak co?"

Teprve za chvilku ozval se mužský hlas Kabourkové ztichle a zhlouběle:

„Milostpane, beze mne by snad byl zahynul, zimnice ho roztřásala, a s tím rozbitým nosem prokňučel někdy celou noc jako štěně... bylo mně ho líto...“

„A toho druhého, toho chromého, se kterým jste žila a který za vámi na stavbu děti vozil, vám doma vařil, toho vám líto nebylo ?“

„Bože drahej, ten je prosím rád, že je rád, ten už v Praze nebyl... nynčko je s dětma na chalupě u svej matky a... a sám od sebe se prosím zdvihl a děti zavez’ ven, dyž sem večer domů přišla, byl ten tam... a dyž mu pošlu z pětky dvapadesát, eště se nestalo, že by je byl poslal nazpátek...“

„Kriste!“ ulevil svému zděšení nad takovou spoustou mravů kdosi na lavici porotců docela hlasitě.

Také zástupce obžaloby neodolal. Potvrdil zeslabení, ano podrytí výpovědí této vývodní svědkyně zvláštním škodolibým úsměchem, vyraženým z hrdla a vypuštěným skrze nos, podobným zachrápání.

Dr. Ryba jej zaslechl, bylť jen pro něho míněn, a poněvadž věděl, že oči obžaloby v tom okamžiku jsou na něj upřeny, zdvihl i svá těžká víčka a vykulil černé zřítelnice na mladého odpůrce tak výmluvně, že ten upřímně politoval neopatrného prozrazení své nálady.

„Tak na se tedy teď vypravujte dál, svědkyně, co se dál událo. Mužští vás poslechli a dali pokoj těm dvěma beranům...“

„Potom řekl Trhlej, že tak na sucho sedět nebudem a že pan Konopík má v krámu dost flašek, uvnitř mokrejch, a že tam pro ňákou dojde. A taky šel a přinesl asi štyry. Tomu sme se všichni divili, protože sme bauhera znali. Ptali se ho, jak to provedl...“

„Dál, dál!“

„Tak sme pili ten roztopčín a byli sme veselí, leccos se povídalo, co kdo zkusil... a na nic si nikdo nepomyslel. Trhlej vyprávěl, jak šel vandrem z Prahy do Vídně jako švec zajednou vdovou, chtěl se tam udělat pro sebe, a nesl sebou asi dvacet kopyt v pytli, jak těm kopytám hráli šumaři v jednej hospodě, ve Veselí, tam prej byl moc smutnej a druhej den při těch kopytách uvařil švestkové knedlíky...“

„Musíte se držet věci, sic nebudeme hotovi. Povězte nám, kdy a jak se stalo, že tady obžalovaný opustil svůj hlídačský příbytek a odebral se nahoru na lešení!“

„Když mám povídat nic než pravdu, a to je přece všechno svatá pravda. Pan Lén šel pryč, dyž se začalo zpívat, malou chvilku před tím, než se ukázal pan Konopík. Pan Trhlý držel k němu děkování, aby novýho domu hodně užil až do roztrhání a že jako ty čtyry flašky, co nám dal, nebude muset do novýho krámu stěhovat...“

„No, a co potom?“

„Potom sme provolali panu Konopíkovi třikráteje nazdar!“

„A jak jste vy k tomu přišla, když pan Konopík obdržel smrtící ránu?“

„To prosím bylo tak. Jak nebylo už co pít, zdvihl se pan Trhlý, i alou do stavby a já za ním...“

„A proč vy, co vy jste tam měla dělat?“

„Von se dal, to jest Trhlej, slyšet, že mu to panu Lénovi nedaruje, tak sem šla, aby mu neublížil, a krom toho měl pan Lén u sebe peníze, štyrycet nebo padesát zlatejch, a na tych mně taky něco záleželo.“

„A to nám povíte, z jaké příčiny!“

Kabourková-Danielová chvíli otálela, smědá její tvář ruměncem zhnědla a svědkyně hlasem o hodně hlubším pověděla:

„Z tý jednoduchý příčiny, že sme za ty peníze měli s panem Lénem odeject do Tylor na práci, hned jak bylo tady dodělá-no...“

Týž pan porotce, který před chvílí Krista nahlas vzýval, plácl velmi kvapně oběma dlaněma do stehen a obrátil se s ukrutánskýma očima po ostatních členech soudu z lidu. Tenkrát se obecenstvo nezasmálo, ale zahučelo, jako když úlem otřese.

„Šel tedy pan Trhlý napřed a já ho tahám za kabát a vymlouvám mu, aby na lešení nelez, aby toho nechal. Vtom mně příde podívat se v průjezdu do dveří, co dělá pan Konopík, protože to bylo dycky tuze k smíchu, jak on se nemohl dočkat. Stál zrovna vprostřed na prkýnku. Lekl se nás, zamrkal hrozně očima, vrazil hlavu mezi ramena, a zrovna vidím, jak se mu na pleši zaprášilo, zhora sypala se moučka z malty. Ještě si myslím, esli si kluk zatrolená, učedník, nedělá tatrmany, ale než bych to dořekla, podívá se pan Konopík nahoru, kdo to, co to, a v tej minutě, jako dyby ho někdo mrskl ňákým červeným šátkem přes hlavu, skácel se. Byla to cihla, vzala ho sebou k zemi, a bouchla o prkno. Bylo to, lidičky, hrozný podívání, kerak se zdvihl ještě ze země na všechny štyry a zase se svalil, jako by chtěl říct: ‚É, nechám to bejt,‘ a bylo po ňom! Já křiknu: ‚Ježíš marjá, krev! a Trhlej hned: ‚To nikdo jinej neudělal než hodnej chlapec, než Lén!“

„To nikdo jiný neudělal, než obžalovaný Lén!“ opakoval předseda pro zapisovatele.

Kabourková se lekla i předsedovy poznámky, i šumotu, jaký výpověď její vyvolala, bystře podívala se na presidenta, na Léna, který seděl tak do sebe ztracen, jako by byl v celé síni sám, otočila černou svou hlavu v bílém šátečku tak, že jí zase spadl, a hrozně zeskromněla před slavným soudem.

Mezi zástupcem žaloby a obhájcem odbyla se mlčky celá rozmluva.

Se září ve zracích na doktora Rybu upřených rozhodil pan substitut sepjaté dlaně na stole před sebou, což znamenalo:

„Nuže, co tomu říkáte, vážený pane obhájče?“

Šedivé bodliny na temeni doktora „Velryby“, nad stříbro svítící, zřejmě se pohnuly, černé oči doktorovy štěrbinami víček se podívaly, hrubé rty sešpulily se v nekonečně hořký výsměšek, který pravil:

„Ach, to mne špatně znáte, pane státní zástupce! Právě tento výrok svědka, na němž si tolik zakládáte, přispěje mi, uvidíte, ke šlehu, který slavná obžaloba má procítiti! Dixi!“

A pravice doktorova napodobila v miniatuře proslulý jeho posunek.

„Nadarmo se neříká o něm, že má sugestivní oči,“ pomyslil si pan substitut, který měl doktora Rybu dnes proti sobě po prvé, a klopil zrak.

„Tedy čtyřicet nebo padesát zlatých,“ přemítal dr. Ryba, „no, za ty nepojede do Tyrol, ať už ho pustí nebo ne...“ a na substituta ani už nevzpomněl.

Výslech Kabourkové-Danielové byl vrcholem průvodního líčení, a také ona byla jediným svědkem, který byl - zvláště v druhé, části její výpovědi - sledován s napětím až bezdechým.

Vypravování o honbě za Trhlým po schodech, jak mu nemohla stačit, jak Trhlý Léna nahoře popaď, jak jím cloumal, jak ona mu ho z rukou vyrvala a jak bezvládně vypadl na prkna lešení, to vše a zvláště živost názorných jejích posunů získalo jí zase sympatie posluchačů a především poroty, která klonila se svým názorem už zase v prospěch obžalovaného. Totiž k původnímu svému přesvědčení, že se obžalovaný v době

činu za vinu mu kladeného nacházel v takové ztrnulosti, že ho naprosto schopen nebyl.

Pro znalce fysiognomií, jakým dr. Ryba byl, vzezření pánů porotců po výslechu hlavní svědkyně pravilo.

„Jsme zrovna tam, kde jsme byli předtím!...“

Ta nálada ostatně ležela v celém ovzduší, jakož je vždycky zřejmo každému členu davu, jakého je dav mínění, i když je nedává nápadně najevo.

I poslední prostředek, žalobu zachrániti, selhal. Když, totiž svědkyně skončila své líčení o tom, jak bylo nakládáno s Lénem v jeho bezvědomí, obrátil se rychle předseda k obžalovanému s otázkou:

„Je to tak, nebo není?“

Lén se vztyčil se své židle v plné délce a chvilku zůstal beze slova, bez hnutí. Potom maličko mávl lopatovitou svou pravicí od těla a sedl si zas.

Bylo to výmluvné a sám předseda, vida takto lest svou bezvýslednou, byl otřesen ve své víře o vině obžalovaného.

Zástupce obžaloby nedal se však zviklati že svém pevném náhledu, že Lén je zatvrzelý a obratný simulant, zvláště když se zas po prvé ozvalo jeho zakašlání.

To už Kabourková, stáhnuvši šáteček do čela, seděla v řadě svědků vyslechnutých.

Zbýval už než jediný, učeň Ferdinand Fučík, který byl bezprostředně po neštěstí objeven přichvátavšími lidmi, an sedí na krokvi krovu a tiskne v srdcelomném pláči čepici k hrudi. Toho odbyl pan president dosti zkrátka. Předně bylo vyloučeno, že by Fučík mohl býti pachatelem, stanoviště jeho bylo na druhém konci stavby a seděl tak vysoko na hřebenu, že se tam mohl jenom velmi pracně dostati. Jeho výpovědí a shodným úsudkem všech ostatních svědků bylo dále zjiště-

no, že ani nemohl dohlédnouti až k Lénovi, a tudíž ničeho sděliti o jeho počínání „v kritickém okamžiku“.

„A co jste tam vy tedy měl co dělat, jak a proč jste se vyšplhal do té výše; a jak nám můžete vysvětlit své neobyčejné pohnutí mysli, jevící se v tak usedavém pláči, jak jsme tady slyšeli?“

Ferdíkovi, který svou historii již jednou vyprávěl panu vyšetřujícímu, bylo stydno. Začervenal se na svých sedmnácte let až neuvěřitelně a pak začal o houslistovi konservatoristovi, jak zedníkům po celé léto vyhrával při otevřených oknech, až jednou přestal a okno se vícekráte neotevřelo. Ferdík sice vyzvěděl, že umělec onemocněl, že měl lékaře, že to dlouho trvalo, ale nakonec se to s ním přece zlepšilo.

A konečně se okno zase otevřelo, v ten den, poslední slunný den loňského roku. A Ferdinand Fučík těšil se, že zase uslyší „Lucii“, tu uměl nebožtík tak hrát, ale tak! Ano, nebožtík! Nevěděl to hned, ale když se housle celé neozvaly a přece okno bylo otevřeno, napadlo dopoledne Ferdíkovi, aby se podíval. Vylezl tedy na krokev, a když viděl v okně plameny svěc, na zdi naproti housle v černém floru, věděl, kolik uhodilo. Byl by přece rád viděl nejjistější jistotu, napjal se tedy a zahlédl skutečně dvě žluté sepjaté ruce s černým křížkem v hubených kotnících. A níž podívat už nešlo.

Diškantový hlas Ferdinanda Fučíka, nezralého vytáhlíka, zlomil se při té vzpomínce a přeskočil, takže se předseda již dále netázal.

Ferdík nebyl s to odpověděti ani doktoru Rybovi, jenž srdečným tónem optal se ho, je-li také muzikant a také houslista, a jen přikývl. Tato samovolnost obhájcova vynesla mu přísný pohled presidentův, zastihl však už jenom běloštětinaté témě provinilcovo.

Takové hrdelní stolici soudní znevažující vložky náležely k drobným prostředkům obhajovacího umění starého obhájce i zřídka kdy minuly se účinkem. Bylo jisto, že bezvýznamná, pro přelíčení lhostejná výpověď Ferdíkova zmírnila napětí, uvolnila tíseň a způsobila ulehčení, jež Truneček neúmyslně projevil tím, že takřka okázale Ferdíka, když vedle něho usedl, poklepal na hlavě a pošeptal mu:

„Dobře's to, Ferdo, provedl!"

Vlastně neprovedl nic.

Bylo takřka radostno, že obžalovaný vyvázl, takové bylo aspoň přesvědčení, ježto závěrek průvodního líčení znamenal trvale příznivý obrat pro Léna, očekávalo se, že porota jednomyslně odviní churavého hranáče.

Mařka Kryštofová ztratila zatím v polobdělém svém stavu naprosto všechen smysl pro čas. Co odstoupila svědkyně Kabourková, Mařka sotva chápala, co se kolem ní děje. Ten trochet vědomí, který jí zbyl, vyplňovalo bezdné hoře, toho bylo pro ni dost, víc rozuměti si ani nepřála, než co se dověděla.

Zima trolila její údy, ať z únavy, ať z lítosti, zuby jí chřestily drkotající bradou. Kdyby zaťaté dásně povolila, jistě by se dala do bezuzdného pláče, jehož tajením se dusila.

Všechno kolem ní splynulo v jednu netvárnou hmotu, rozeznávala v ní sotva tři odstíny bez valných obrysů, nejtemnější z nich, to byl dav posluchačů, nad nimi bylo světleji a pohyblivěji, hnulo-li se co u soudního stolu, ani sledovati nemohla, tak líně jí chodily oči v hlavě.

Nade vším jednotvárný hlas předčítá nekonečné písemnosti, z těch neví Mařka zhola ničeho.

Měla-li vůbec ještě nějaké pomyšlení v té světlé tmě, do níž namáhavě blikala, aniž rozeznávala, bylo to přání, aby to zde nikdy neskončilo, leda by tu mohla třeba stoje umřít.

Dříve, když byla slyšela úsudek souseda věcí znalého, že Lénovi ublížiti nemohou, jen když bude stále říkat: „nic tak dalece," zablesklo jí v mysli, počkat na něj, až bude propuštěn, pověsit se mu třeba před celým světem na hrdlo.

Ale teď! Když tam ti dva jsou „oba stejně velký, milostpane!" a pojedou spolu do Tyrol za ty peníze, za výplatné, pro ni, Mařku, Lénem na sobě naškrcené...!

V skráních, v lících ji řezalo od namáhání, aby nezařvala.

Teď jí nezbývá nic jiného, než aby šla za tatínkem na řetězovou lávku ... tam taky bude pro ni nejlépe... až tady bude skončeno to říkání... tu ji vzala velká soustrast nad sebou samou mocně, v očích jí zarosilo, zaperlilo, a třeba že slzu pocítila mezi víčky jako děsně žhavý oheň, přece se jí ulevilo, trochu od ní odpadla starost, co s ní bude, a když to vyřízeno bylo jako nezvratná hotovost, odpustila všem, každému, oběma, zvláště vroucně jemu, Lénovi, a věru musila si pospíšit, aby odpustila, aby jej ještě našla, zahlédla...

Leč marně, ztopořený její zrak už nevykonal cestu až tam, kde Lén sedí s rozsochatými zády a papírovýma, od hlavy odklopitýma ušima ... jenom jej ještě Mařka slyšela zakašlat... a potom... potom náhle usnula, stojíc, s otevřenýma očima!

Nebylo to pro ni žádným zvláštním uměním, usnula tak už aspoň stokrát „na hlídce", po druhé noční hodině, když malomocnou překonal stav úplně nevnímavého bezvědomí, krom té zoufalé touhy ležet, a stejně zoufalé nutnosti nepadnout.

Stávalo se, že někdy byla tak dokonale bez sebe, že ani na zavolání neprocitla, za rameno že ji někdy odvést museli, ba leckdy to dokázal jenom notný políček od milostpaní, že se vzpamatovala - štoudev!

Už dávno bylo skončeno čtení protokolů, vysvědčení Lénovy občanské i vojenské zachovalosti, pitevní nálezy, lékařská dobrozdání o tělesném i duševním zdraví obžalovaného atp.

Státní žalobce pronesl byl svou řeč, právnickým důmyslem oplývající, aniž Mařka z toho všeho i jen slovo věděla, ba neprobudil ji ani plaidoyer dra Ryby, který ukázal, že v hromotluku vězí i hromu hlas.

Byl to právě a hlavně kolosální orgán dra Ryby, který mu spolu s uchvacujícím temperamentem dobýval jeho porotní úspěchy. Výmluvnost slavného toho obhájce bývala utrpením pro vážné právníky. Svíjeli se pod jeho paradoxy a sofismaty, jimiž žíhal „vědu" nemilosrdně.

Dr. Ryba to věděl, ale nedbal. Krajní nelogičnosti dodával věrojatnosti svým vzezřením plamenného přesvědčení, nákladným rozdouváním rozkladité hrudi, svým zrovna tryskajícím potem, který stříkal kolem z tuhých vlasů doktorových, podobných kartáči ze stříbrných drátků, když přes ně přejel chvějnou pravicí, na vrchol pak uchvacoval pohledem černých očí, plných extase, a horovnými kyvy hranalovité hlavy.

Soudní reportéři tomu říkali „kouzlo osobnosti" a velmi správně tím zachytili neodolatelný účinek jeho na porotu. Ve svých obhajovacích řečech nikdy nepěstoval tak zvaných „právnických břitkostí", nikdy nerozbíral oprávněnost porotních otázek po stránce zákoníka, který v tučných, obrovitých jeho rukou sloužil nejvýše za pomůcku důrazu o desku stolu před ním.

Jeho kritika návladnických řečí a žaloby omezovala se na kousavosti, pronášené s nevyličitelným, cynicky na odiv stavěným opovržením nad veškerým psaným právem. Řeči jeho honosily se tím, čemu se říká „velký rys", do podrobností se pouštěl jenom tenkráte, když byl jist úplným vítězstVím. Jeho posměch byl leptavý, a našel-li na svého protivníka hůl -

nic nebylo dru Rybovi snazšího -, bil hlava nehlava, až přerazil a ještě trosky na drtiny rozmělnil.

Obzvláště potrpěl si na „velkolepé závěry".

Byl právě hotov se státním návladním, ranami pokrytým a hněvem zsinalým, když mu zasadil poslední ránu, pojednávaje o výroku přidavače Trhlého: „To nikdo jiný neudělal než hodnej chlapec, než Lén!" výpověď to, na níž veřejný žalobce založil nejpodstatnější část svých vývodů.

Mladý substitut na svém křesle zrovna vyskočil, když dr. Ryba s nejnevinnějším úsměvem a jen tak mimochodem, výslovně na důkaz naprosté relativnosti právnických názorů uvedl, že úsudek veřejné žaloby a úsudek stavebního nádeníka, jak známo, smrtelnou záští proti obžalovanému uštknutého, srovnávají se, při čemž „nebožtík svědek" požívá té velké výhody, že fakultu nestudoval.

Dříve než se substitut vzpamatoval, obhájce už načal konec své řeči.

Na ten nechal si rozvedení oblíbené své metody, na kterou nikdy nezapomínal, jednalo-li se o hrdelní zločin. Tu dr. Ryba snímal s hlavy svého klienta břímě viny a rozdával je celé lidské společnosti, složené ze samých spoluvinníků jeho obžalovaného. Podle něho celé vrstevnictvo bylo spoluúčinným na útvaru příčin trestného činu, za jaký měl pykati jednotlivec, stižený neštěstím, že v řetězu událostí, železnou logikou spjatých, náhodou určen byl vykonati poslední, už jen pouhé vyvrcholení zločinu, vlastně jeho závěrek. Kdyby nebyla s ostatními předchozími okolnostmi a zjevy spoutána neodolatelnou nutností počinu („ano, početí, pánové, toť to pravé slovo!"), sama o sobě by bývala nesmyslným údajem.

Rozvinuv takto svou theorii, přistoupil k „přítomnému našemu případu“ a vrátil se k „troskám obžaloby, celým průvodem dosavadního líčení rozdrcené“.

Projevil své naprosté přesvědčení, že nikdy nebyla „žádná, chtěl jsem říci každá a jakákoli obhajovací řeč, tak zjevnou zbytečností, jako tentokráte“, i prosil takřka porotu za prominutí, že u výkonu své povinnosti dokazuje porotě, „slavnému sboru mužů, tedy lidí dospělých“, takovou zjevnou samozřejmost, jakou jesti nevina našeho obžalovaného, Kašpara Léna!!

Ovšem mu ani nenapadá, že „by mohlo v ní zasedati i jen jediného muže, jenž by i jen na jediný okamžik dnešního přelíčení byl choval víru, že Kašpar Lén způsobil potutelným způsobem smrt Jindřichu Konopíkovi, natož aby jich, těchto mužů, byla většina“!

„Než však, kdyby tomu tak bylo, kdyby této naprosto vyloučené možnosti skutečně stávalo, pak chtěl bych těmto pánům přísedícím z lidu připomenouti jenom jednu věc. Je-li skutečně možno, jedině na základě poučky, která tvoří celý důkazný materiál obžaloby, že totiž žádná hmota není s to, svéčinně v pohyb se uvésti, a na základě podotknutí opilého, potomně zemřelého nádeníka zkonstruovati skutečnou úkladnou vraždu, a je-li, pravím, možno, aby taková záluda zdravého úsudku lidského nalezla přisvědčení, stala-li se tu vražda, pak volám k vám, páni soudcové z lidu, kteří zde spoluvinnou společnost lidskou representujete, i vy jste na této vraždě, kterou ovšem nepřipouštím a kterou arci popírám, spoluvinni, a nejenom vy, nýbrž my všichni, kteří jsme se tu kolem Kašpara Léna shromáždili, abychom na něm spojenými silami vykonali opravdovou vraždu úkladnou, do nejmenších podrobností promyšlenou, všichni, nevyjímaje ani slavný soudní

dvůr, ani obžalobu, ani mne, neboť i já budu na ní spoluvinným, nedostatkem přesvědčivé výmluvnosti!“

Dr. Ryba domluvil tuto pasáž řeči s největším napětím uragánového orgánu, jak o něm psal druhého dne obdivný novinářský referát, a v rozechvění, jaké se nemohlo minouti účinkem na toho, kdo geniálního obhájce viděl po při práci. Zatím co popíjel vody, podoben známým prve japonským maskám šedovlasých starců, z červeného dřeva vyřezaným - tolik krve měl ve tváři -, prohodil veřejný žalobce velmi zřetelným polohlasem k presidentovi:

„Das ist doch zu stark!“ („Toč přece přespříliš!“)

„Es kommt noch stärker...!“ („Bude ještě hůře!“) odvětil rovněž polohlasem předseda, který neměl dra Rybu po prvé před sebou.

Dr. Ryba pozdvihl hlasu i hřímal dále: „Velevážení pánové porotci! Dokud právní věda trestní nebude povýšena na stupeň, podle moderních poznatků jí příslušný, a sice směry, kterými se béře též i věda lékařská, dokud nepozná za svůj nejdůležitější úkol nikoli trestati, ale zabraňovati profylakticky trestným činům, a to na základě nejširších sociologických reforem, dotud bude vždy na porotách, aby při svém rozhodování nebraly pouze zřetel k otázce viny, ale i k otázce tak zvaného trestu, zastaralým naším zákoníkem na hrdelní zločin stanoveného, a zejména, aby výrokem svým hleděli zameziti absurditě, jakouž jest trest, který trestaného nejen fysicky úplně potírá, ale k jedné vraždě vlastně druhou přidává. Pánové, přisvědčením k otázce viny obžalovaného Kašpara Léna, a to i pro ten případ, že by slavný soudní dvůr nevyhověl návrhu obžaloby co do trestu, i uznal na těžký, třeba ani ne hned několikaletý těžký žalář, i tu nevyhnuli byste se těžké odpovědnosti, že výrokem svým uvrhnete obžalovaného, je-

hož vinu ovšem popírám, snad i, a to jistě, do žaláře vlastně doživotního v každém ohledu, neboť obávám se, že tento zlomený muž před námi, osudu svého z ruky vaší očekávající, zasažený chorobou patrně v samé dřeni svého životního kmene, již bojuje svůj zápas smrtelný, zatím co vy budete rozhodovati o otázce života či smrti jeho. Smrti, pánové, která nás všechny čeká (!), a ze které trestní zákoník o století opozdilý činí trest, ovšem jen s vaším svolením, vás pánů, mužů pokroku, dáte-li toto své svolení. Pánové, neračte zapomínati, že původním, historickým významem poroty bylo defensio per patriam, to jest ochrana obžalovaného vlastí, domovinou jeho... porotou, složenou z jeho obhájců...“

„Dovoluji si upozorniti pana obhájce,“ vpadl tu president velmi rozčileně, „že poučovati pány porotce o jich úřadu a povinnosti jest výhradně mým úkolem a že nemohu také strpěti zlehčování úcty před platným zákonem, i prosím, aby se tímto mým napomenutím nadále řídil!“

Dr. Ryba ustal v polou slova a zíral chvíli na presidenta s výrazem zdánlivě nepokryté a jako stěží krocené nenávisti.

Rozčilené očekávání, co se nyní stane, v hlubokém tichu - jenom obžalovaný zakašlal - zrovna praskalo; znalci temperamentu dra Ryby očekávali prudký výbuch.

Obhájce uhodil špalíkem trestního zákoníka, jejž v ruce držel, vší silou o stůl, až zadunělo, a tu se stalo něco nenadálého, co zamezilo provždy uslyšeti, co tentokráte chtěl říci dr. Ryba.

Rozlehlť se soudní síní náhle tak nelidský výkřik, tak příšerně nepřirozený a vysoký a ječivý a také odporný, že na současném trhnutí celým přítomným davem lidí bylo patrno, že kdekoho protknul.

První, kdo se svého místa vyskočil, byl Lén.

Také on jediný znal tento hlas, a uhodl hned, co má znamenati. Slýchal jej nesčíslněkráte právě tak zlomený zoufalým strachem, vydírající se ze skrčeného dětského hrdla, když se nad Maříčinou hlavou vztáhla těžká ruka nebožtíka Kryštofa k nepočítaným a neváženým ranám.

Vzrušení bylo veliké a zjevně hněvné, vyděšeni obraceli se všichni do temného pozadí, odkud se nářek nepřestal ozývati:

„Ježíšmarjá, Ježíšmarjá, milostpáni, panenko jediná, von ho zabil, Ježíšiiii!“

A ostatek rozplynul se v povídavý pláč, při němž dásně překusují stále: Jejejeje, s neukojitelnou, okolí pobuřující tvrdohlavostí, pláč hysterické ženy nejnestoudnějšího druhu.

Přes hlavy stojícího obecenstva bylo viděti vzadu dvě nahé, kolmo do výše vztyčené, křečovitě sepjaté ruce, náležející ženě, která chtěla, aby byla zdaleka viděna a slyšena.

Byla to Mařka.

Neustala ani na okamžik ve svém žalostivém helekání:

„On to udělal, milostpáni... já o tom dobře vím...!“ Kriste Ježíši... měli sme to spolu smluvený...!“

Tak to znělo nepřetržitě zezadu sálu, a kde se slov nedostávalo, nastavovala nářkem všelijak modulovaným, úst však nezavřela. Pobouření obecenstva bylo nesmírné, neslýchané, zvláště to vytrvalé, bezdeché ječení dav nesmírně rozhořčovalo. Nechápal z toho nic, než že se tady přihlašuje nová svědkyně, což samo stačilo k podráždění zástupu veřejnosti při líčení, který věc obžalovaného již dávno před výrokem poroty v jeho prospěch vyřídil a ve svém přesvědčení, že její nález ani jinak dopadnouti nemůže, nevědomky byl uražen, ohromen nenadálým ohrožením člověka, jejž viděl vyváznouti ze strašné kličky.

Ten člověk byl jejich, z vrstvy příbuzné těmto nezaměstnancům; mnozí z nich přišli s kručícím žaludkem k podívané na drama, v němž nelíčený rek hrál o svůj osud. A že to byla také příslušnice davu, která obžalovaného uvrhuje do neštěstí, do jakého nedovedli jej dostati „páni“, mělo za následek až zuřivé projevy nenávisti proti ní. Byl to úžasný pohled, i pro veterány justice překvapující.

Celá soudní síň byla obrácena nazad a všechny tváře vyplňovaly velký polokruh, jehož středem byla nicotná, napudrovaná, kulatá hlava Mařky, „štoudve“; pod rzivou, směšnou čapkou, na rozcuchaných vlasech šikmo čapějící, polodětská tvář, rozšklebená ztrnutím rysů, prozrazovala nejkrutější utrpení, a jenom takové mohlo opravňovati pronikavý ryk dokořán otevřených úst.

Výjev byl tak nesnesitelný, že se počaly ozývati rozčilené výkřiky, jako kdyby se byl dav nakazil překypělým vytržením mladé ženštiny.

Obstarožná, tlustá osoba odporného zevnějšku zakřikla Mařku slovem „Kuš!“ a nadávkou, jakou nejsprostěji označují druh dívek, k němuž nepochybně obě náležely.

S největším napětím rozhorlení a křehkého hlasu svého káral president zdivělý shluk lidský, který neslyšel a nedbal, takže páni votanti, zvyklí na svrchovanou Úctu před důstojností taláru, valili oči.

Šeredná sečna byla by trvala snad déle, kdyby se nebyl vedle hořekující Mařky vynořil najednou muž v kroji soudního sluhy. Vzal její sepjaté ruce se zábradlí a odváděl ji pryč.

Zhroutila se mu mezi pažemi a snad by byla klesla, kdyby ji nebyl zachytil, rukou však nerozepjala a skučet nepřestala - jako natažený automat.

Její odklizení bylo přijato v obecenstvu s netajeným uspokojením a dokonce se smíchem, když dveře přeťaly její nekonečný vřískot. Nastalo uklidnění a rozšuměl se bzukot valem vzrůstající, jako v hledišti divadla, když se dostaví první otrnutí z aktu, zajíždějícího obzvlášť citelně pod kůži.

Státní zástupce, který si dával pozor na Lénův kašel, pozoroval, že obžalovaný zakašlal zas po prvé.

Sebral se však a vyběhl, když viděl, že přišel sluha se vzkazem k presidentovi a mezi dveřmi ještě zaslechl, že předseda přerušuje na čtvrt hodiny přelíčení. Obhájce byl v patách za ním.

Když zmizel celý slavný soud, nastal v soudní síni lomoz k ohlušení.

Nikdo ovšem nedohádal se o Mařce, co zač a proč tak náhle vybuchla, když podle ujištění mnohých byla přítomna od samého začátku přelíčení. Nejbližší její sousedé sice viděli, že k neznámé dívčici, která k posledku klímala, jen jen padnout, přistoupil muž, „něco jako otec anebo strejc“, ačkoli na to byl „přece jenom tuze slušně ošacenej“.

Ten člověk k ní přistoup, vzal ji za ruku a jak se jí dotkl, vyjekla, jako když na nůž vezme. A člověk zmizel, jako když se propadne.

Některé zvlášť podezřelé fysiognomie ujišťovaly, že to byl tajný policista, a jistý vyhublý človíček, který držel stále ruku na náprsní kapse elegantního svrchníku, aby zakryl zející trhlinu od ní jdoucí, znal dokonce jeho jméno, byl prý to „konfident Orštajn“. Někdo jiný, rovněž s Lombrosem v tváři, znal Orštajna líp, neboť jak mezi zuby a jenom pro kamaráda ujistil, „vzal jej samotnýho Orštajn už dvakrát, jednou na svatýho Jána u svatýho Víta, a po druhý, to neřekne kde“.

„Leda to!“ odtušil vyhublý človíček s roztrhanou kapsou. Neznámý zmizelý byl skutečně „chlebodárcem“ Mařčiným.

Kdyby se byla opozdila jenom minutu dnes ráno pod Letnou, byl by ji dopadl beze všech nesnází.

Takhle setkal se jenom s revertentem, který s Mařkou, nevěda o ní až ráno, v téže skrýši přespal. Oba se brzy dohodli. „Milostpán“ pustil darebu, jenž měl Prahu zakázanou, po svých, a dověděl se za to, že holka, kterou hledá, vsedla zrovna do tramvaje. Milostpán dvakráte objel Prahu, třikrát musil navázat nit, vedoucí po její stopě, až konečně určitou direktivu dal mu strážník, který viděl Mařku kupovat housky. Nic nebylo snazšího, než zjistit vůz, jímž Mařka jela, a stanici, na jaké vystoupila, ale tu na Karlově náměstí ztratila se jak myš. Čtyřikrát se sem vrátil mamě, a konečně ze zvyku svého povolání vešel do soudní budovy a zastavil se. v porotní síni už podvečer, aniž by se byl ve snu nadál.

Och, proklatá jeho ruka! Kdyby nebyl na ta děvčata tak náhlý a kdyby ji nebyl popaď tak zprudka, jistě by si ji vedl domů, teď musil pláchnout sám.

Ztratil se bídák do zákampí, aniž měl tušení, že uprchlice nachází se v nějakém spojení s přelíčením, prchl spíš, než počala mluvit, a třesa se strachy před svým představeným, který byl na takové škandály divous, jen zdaleka obcházel, aby viděl, jak to dopadne.

V soudní síni nadcházela už druhá čtvrthodina přestávky, rozrušení už dávno minulo a pomalu se dostavovala netrpělivost. Zábava byla v plném proudu i na podiu soudním. Žalobce s obhájcem byli pohrouženi v nejpřátelštější hovor, a přes tu chvíli zahřměl „uragánový“ smích doktora Ryby do všeobecného šumotu. Substitut, který měl také pod jazykem míšek s jedem, dobíral si advokáta, proč se ve své řeči

nezmínil také o čtyřiceti zlatých obžalovaného, to že mohlo býti jeho srovnání ještě bohatší, neboť potom mohl mluviti i o loupežné vraždě, kterou soud odsouzením obžalovaného spáchá. Doktor Ryba se smál, až mu složené ruce na břiše poskakovaly, i děkoval svému protivníku za pointu, té že jistě někdy jindy užije.

Vtom se otevřely dveře a senát vstupoval do síně.

Hned bylo ticho, jenom doktor Ryba neodepřel si ještě jedno dodatečné krátké chechtnutí.

Lén zhluboka zakašlal.

President zahájil zase jednání sdělením, že se přihlásila nová svědkyně, jejíž výslech považuje za neodkladný. Prosí pana obhájce za prominutí, ale líčení se znova zahajuje.

Obhájce ohlásil zmateční stížnost, o jejímž neúspěchu byl sám zpředu přesvědčen, ale již sluha svědkyni uváděl.

Šáteček a přes něj růženeček v rukou držíc, Mařka postupovala krůček za krůčkem před soudní stůl, oči sklopeny. Na vlňáku slečny Kláry bylo znát, že Mařku v zákulisí soudního divadla omývali; byla bledá jako stěna, a nápadná byla ztrnulost i tvrdost jejích pohybů.

Za hlubokého ticha vypovídala na otázky o své osobě tak šeptmo, že by ji byla moucha přehlušila.

„Tedy sklepnice ve vykřičené místnosti," diktoval předseda pro zapisovatele.

Obecenstvo předstíralo rozhořčení, tužky zpravodajů mrštně poskočily.

Přes protest obhájcův byla vzata svědkyně pod přísahu, a když na místě přísežní formule, nedbajíc nápovědi, počala plačky odříkávati:

„Já bídná hříšnice zpovídám se bohu všemohoucímu...“, žádal doktor Ryba za protokolování této okolnosti jakožto zvláštního svědectví duševního stavu svědkyně.

„Tak nám vypravujte hezky všecko po pořádku jako při zpovědi, ale trochu víc nahlas než ve zpovědnici,“ zahovořil předseda s nádechem laskavosti: „Vy se s obžalovaným tedy znáte blíže, kdepak jste se s ním seznámila?“ A Mařka započala své vypravování, možno-li tak říci, neboť předseda zprvu musil každé slzami rozmočené slovo na ní zrovna páčit.

A ku podivu, přes to, že tento zjev ze všech, jaké se dosud na podiu ukázaly, byl nejsměsnější, a přes to, že pestrý dav před soudním šraňkem na chvíli předtím Mařku zahrnoval projevy nenávisti hnedle zuřivé, ukázalo se, že byla zábava u konce.

Hned první pokus veselí byl zakřiknut rozhorleným: „Pst!“ ze středu samého obecenstva, z něhož najednou hleděly oči mračného zájmu a tváře zkřivené účastenstvím, jež se nerado podává.

Nebylo ovšem nic příjemného na vzezření nebohé Mařky. Třásla se jako malé děvče před panem učitelem a také její vzlykot byl pláčem dítěte, dopadeného při poklesku, pro který se bojí výprasku.

Bylo to nepříměrno otylé postavě sklepnice z místnosti presidentem tak hlasitě označené, její pracné, nyní pocuchlé frisuře; kdekdo byl přesvědčen, že to její krčení hlavy po každé otázce presidentově, jako by to byla rána, a úpění škrceného hlasu jest pouhou přetvářkou na ozdobu její zrady.

Nikdo také nemohl věděti, že je to sžíravá lítost Mařčina nad tím, co provedla ze strachu před „milostpánovým kančukem“, před nímž by byla raději vskočila do ohně.

Dokud se soudce vyptával na věci mimotné, nicotné, odpovídala Mařka trhanými slovy, čím více však jeho, dotazy slupovaly ožehavé jádro, tím více Mařka drtila slabiky, až konečně uvázla docela.

Marné bylo naléhání, Mařka mlčela a stála chvějíc se jako před skokem do propasti.

„Tak vidíte," prohodil předseda zvukem největší laskavosti, jaké byl schopen, „sama jste se přihlásila, abyste ulevila nepokojnému svědomí svému, a nyní vás opustila kuráž. Ale, budete-li rozumná, sama nahlédnete, že uč vám nebude nic platno, neboť vaše doznání, že o činu obžalovaného dobře víte, už jsme slyšeli."

Na ta slova Mařka přitiskla šáteček i s růženečkem do očí s nevídanou prudkostí a ryla pěstmi ve tváři s takovým úsilím, až se zapotácela. Hrozný pláč, který nikdo neslyšel, vjel jí do šíje a zdvíhal její ramena.

Tak zůstala chvíli.

Předseda shovívavě čekal.

Potom šáteček obrátila na suchou stranu, a když se myslelo, že začne do něho cedit znova, Mařka, lapajíc po vzduchu, vykřikla náhle hlasem nepřirozeným, nějak nelidsky napjatým, až k zlomení hořekavým:

„Ty můj bože všemohoucí, to ho neměl snad zabít, když mne zkazil, tatínka do Vltavy vehnal, mne v ty místa přivedl, takže z toho maminka až rozum pozbyla!?"

Bylo podívání na Mařku, zrudla ve tváři, hrdlo její div se nerozstoupilo, z kulatosti jeho vypjaly se kolmé svaly a na nich ukázaly se žíly jako brky, tepny vyvstaly jí z pleti i na skráních. Celý obličej její vůčihledě nabyl a z naběhlých, sotva dovírajících rtů pádil příval skuhravých slov.

„To je pravda, že tatínka chytil na zboží v magacínu, ale teprve, když jsme tři dni nic nejedli, vzal tatínek kladívko a z kůlničky vylomil do kvelbíka několik cihel, když tam bylo jídla tolik. Ale hned tu třetí noc nás pan Konopík vyčíhal a tatínka chytil za ruku, když chtěl zase načisto zazdít, hodů mu na ni smyčku, skrz ten průkop utáhl a na skobu ve kvelbíku přivázal. Tatínek se napřed cloumal, ale byl tam až po rameno, prosil a sliboval, že všechno nahradí, ale platno nic nebylo. Když jsem já ho proboha prosila, aby tatínka pustil, povídal: a tys tu taky? pojď si tatínka rozvázat, on to ale dobře věděl od začátku, že jsem s tatínkem. Tatínek plakal, a když pan Konopík nedal jinak, než že poběhne pro domovníka, řekl, di, děvečko! a já sem tedy šla. A teprve tam sem se dověděla, proč sem tam byla zlákána a zač sem tatínka směla pustit, zavlíkl mě do krámku a bylo už hnedle ráno, když tatínka uřízl. Sama sem dávala tenkrát kladívko tatínkovi do ruky, aby šel a tomu lotrasovi hlavu rozbil; to bylo mezi námi všechno, protože se maminka nic nesměla dozvědět, jak to skončilo. Tatínek nechtěl a jen držel ten provaz v rukou, a nic jináč, než že se oběsí... mě hladil a líbal, ponejprv v mým životě... A možná dost, že by bylo všechno ještě dobře dopadlo, kdyby pan Konopík nebyl zasej v poledne spustil rámus, jako dyby byl na to teprve přišel; zavolal ke zdi domovníka, že je zazdění do kůlničky ještě syrový, a na nás chtěl, abysme mu podepsali, že sme toho vzali za tisíc stoosumadvacet zlatejch*. To už ale letělo kladívko panu Konopíkovi kolem hlavy, celej dům byl vzhůru, ale tatínek na strážníka nečekal, jak byl, vyběhl a utíkal na řetězovou, neměl daleko. Ale my sme se s ním už neshledaly, až ho vylovili, měl písek za nehty, a tělo od toho zápasu ztrhaný. A my sme zůstaly v celým domě za zloděje a ke všemu nás pan Konopík vyhodil na ulici... Ale neminulo

ho to, co ho minout nemělo, dostal tou zednickou třískou, když se Lén vrátil z vojny a když mě v těch místech našel a když se dozvěděl...“

A Mařka Kryštofova dala se do zuřivého vítězného smíchu. Až potud mluvila samými útočnými výkřiky, hrdlo rozdírajícími, sluch drásajícími, stále výbojnějšími, až bylo zjevno, že už ani nemůže více síly vložiti do svého kosti pronikajícího řevu, bylo také patrno, že není s to ani zastaviti jej, i přerývky mezi větami byly vyplněny rykem, a když dokončila, její strašlivý smích byl pokračováním tohoto vysilujícího vytržení.

Smála se drobným, křečovitým, nezadržitelným chychotem, hnusným, protože připomínal fysické podráždění lechtáním, pro které se nemůže zastavit. Změnila se přitom k nepoznání, i oční důlky jí jaksi vyhřezly na roveň brunátným, až krvavým tvářím, hrdlo zduřelo k prasknutí.

Náhle vtom mávla rukama do vzduchu, odhodila i šáteček i růženeček, zajíkla se ve smíchu docela tak jako malé dítě ve vzteklém pláči, zaryla všemi prsty u krku pod vlňák a nesmírně prudkým úsilím roztrhla sponu, že šátek s ní spadl, a tak v citronově zeleném, hluboce vystřiženém živůtku s obnaženýma rukama, padla na kolena, zachytivši se obruby stolu.

Ačkoli se tu zřejmě rdousila kuckajíc, nikomu ani nenapadlo, přispěti jí. V auditoriu vykřikla elegantně oděná dáma hysterickým hlasem, zdvihla se a zprostřed řady klestila si cestu ven, ženské počaly prchati po celých skupinách. Otrlejší stavěli se na sedadla, ve všech očích se jevilo zděšení.

Mařka zatím stále ještě klečela pod stolem, na místě dusivých počala nyní vydávati zvuky, ničemu lidskému nepodobné. Vyla ve stejných dutých, jednozvučných přestávkách. Zlob-

né napětí proti ní, ježto bylo všeobecné mínění, že se jedná o přetvářku, bylo těmi zvuky zlomeno.

První, komu napadlo, že není možno, aby chtíc takto si počínala, byl doktor Ryba. Pokročil energicky směrem k nemocné. Avšak dříve než mohl shýbnouti mohutné své tělo, přiskočil sluha, poslušen znamení presidentova.

Všechno se nyní sehrálo velice rychle. Kolem Mařky byly nyní tři nebo čtyři osoby, i od novinářkých zpravodajů přiskočil drobný, tetelivý mužíček. Také porotce, který byl při výslechu Kabourkové si ulevil hlasitým zavoláním Krista, byl na cestě.

Ukázalo se, že svědkyně Kryštofová nemůže se postaviti. Soudní sluha, aby nohy její nevlekl, musel ji vzíti kolem pasu. A tak ji odnášel.

„Do čekárny a honem lékaře!“ kynul za ním president, přesvědčiv se pohledem ke křeslu soudních lékařů znalců, že už dávno odešli.

Ani státní žalobce nebyl na svém místě. Těsně kolem jeho očí mihla se hlava odnášené ženštiny, i zažil tak pohled nezapomenutelný. Zhaslé její oči v rudém, až ohnivém obličeji, jako od smrtelného zápasu upoceném, když zachytly Léna, náhle ožily s výrazem nevypsatelného procitnutí úlekem zděšení. Ústa utýrané byla by jistě vykřikla zvoláním, vše, co až dosud pronesla, překonávajícím. Hustá bílá pěna, divně se odrážející od temné červeně jejích tváří, mezi rty jejími tkvějící, jako by jí byla ústa ucpala.

S živým pocitem odporu zasedl korektní ten muž práva k svým papírům, a když se mu před zrakem kmitl ještě jednou obraz hybného zmítnutí svědkyně v náručí sluhově, pokus to vyrvati se z jeho objetí, při čemž cvalíkovité ruce její, opře-

né o ramena sluhova, směšně vyčněly, zatím co bílý jakýs chvostík knížel jí z rozcuchané hlavy, tu vzdychl si.

Byl básníkem, jeho verše se tiskly, ovšem pod pseudonymem, a vše šeredné protivilo se mu do duše.

Zakašlání obžalovaného, tentokráte jaksi nezvykle divně znějící, obrátilo pozor jeho k jednání soudnímu.

Lén zůstal po celý traplivý výjev s Mařkou bez hnutí v naprosté bezúčasti. Krom toho jediného zakoulení očima v okamžiku, když zaslechl její hlas, nikdo nebyl by viděl na něm stopy překvapení nad tímto osudným, rozhodujícím zadrhnutím jeho osudu, kdyby jej byl někdo vůbec na taková duševní hnutí stopoval. Bystrý pozorovatel byl by zvláště od toho okamžiku, co Mařka zmizela za dveřmi, uviděl na něm, že se zaměstnává záležitostí asi nekonečně dalekou všeho, co se kolem něho děje. Leč bystrých pozorovatelů tu nebylo.

Kašpar Lén bled jako sama smrt, která s ním seděla na lavici obžalovaných. Jeho oči, úžasně zářící, upřeny byly na přísedícího, jenž k němu právě mluvil.

„Že jste se činu, za vinu vám kladeného, skutečně dopustil...“

„Vstaňte, obžalovaný, mluví-li s vámi soud!“ přerušil svého kolegu pan president.

Dlouhán vstal, zdvihl vysedlá ramena, lapl po vzduchu a mocně spolkl.

„Pojďte sem blíž!“ pobídl pan president.

Dlouhán nachýlil hlavu a chvíli to trvalo, než se rozhodl učiniti ty dva pracné kroky kupředu.

„Že jste to tedy udělal, nebudete ovšem už po výpovědi poslední svědkyně popírati,“ pokračoval přísedící rada, proslulý svými bystrými záskoky obžalovaných, „řekněte nám ale, proč

jste hodil cihlou a proč ne olověnou vahou, jak jste to s tou ženštinou měli umluveno ?“

Lén nic.

„Já vám něco řeknu; kdybyste byl pustil své oběti na hlavu vaše zednické závaží, bylo by se ovšem ihned podle něho poznalo, že jste vy pachatel, že o tom být pochyba nemůže. Což?“

Lén zase ani nemukal, ale oči jeho zářící stále více se vyjasňovaly, jako kdyby mu byl soudce sděloval nějakou vysvobozující novinu.

„Já vám ještě něco řeknu, obžalovaný... To hluboké opojení, ve kterém vás po činu nalezli a o kterém jsme tady slyšeli tolik učených názorů, to jste si zjednal z týchž důvodů, abyste sebe jako pachatele zakryl. Vy jste to kvantum opojného nápoje, který obsahovala láhev vedle vás nalezená, vypil bud bezprostředně před anebo bezprostředně po činu! No, mám pravdu, nebo nemám pravdu?“

A pan rada, zdůrazniv své „bud“, „anebo“ vbodnutím obou ukazováků hluboko k zemi, zamlčel se ve vítězoslavném pohledu na obžalovaného.

Nemohlo býti upřenějšího utkvění než pohled rozzářených, dokořán otevřených očí obžalovaného na soudce v tomto okamžiku.

Bylo vidět, že něco řekne, že jej to stojí jenom jakési přemáhání, jak ukazovalo několikeré prudké oddechnutí a polknutí, jemuž, pomáhal vysedlými svými rameny.

Již rozevřel rty, až mezi nimi zasvítily zuby, a to dodalo jeho mrtvolné tváři dokonce zdání úsměvu.

Již měl promluvit, vtom však vznesla se jeho lopatovitá, nyní jak deska tenká pravice vzhůru a se slyšitelným plesknutím přilípla se k otevřeným jeho rtům.

Ne však dosti těsně, neboť mezi prsty obžalovaného tenkým proudem chlístla červená prudce až na soudní papíry, na nichž se rozhodoval jeho osud.

Že Lén nechtěl tomuto poskvrnění, bylo patrno z toho, že nyní plnou pěstí ucpal ústa, krev ronící, ale také marně.

Celá jeho pěst byla zbrocena, jako by v ní byl rozmačkal hrst černý třešní.

Ještě jeden nával a trestanecký jeho stejnokroj byl zalit krví.

Jaksi do dřepu zaklátil sebou Kašpar Lén, zacupal patami, couvaje nazad, a pak upadl naznak v celé délce. Hlava jeho svisla s podia a buchla o podlahu.

Byla to Kabourková, recte Danielová, která bez křiku a vzlyku přiskočila a Lénovu hlavu pozdvihla...

Tak udělal Kašpar Lén z dlouhého krátký proces.